ئەسسەلامو ئەلەيكوم

لا اله الا الله محمد رسول الله.

اشهد ان لا اله الا الله.

واشهد ان محمدا عبده ورسوله.

اللهم ارحمني بفضلك الكريم

عبد الحميد ابن طالب.

1[illegible] . 23 . ئاۋغوست

ئورومچي تورما

				0
				0
6494		D		0
3782		D		0
6480	1	D	00203	0
6493	1	D	00202	0
6493	1	D	00202	0
6421	1	D	00202	0
6720	1	D	00202	0
3782		D	00202	0
2652		D	00202	0
4900		D	00202	0
6421	1	D	00202	0
6720		D	00202	0
1810		D	00203	0
4730		D	00203	0
4900		D	00203	0
6421	1	D	00203	0
4730		D	00203	0
3782		D	02240	0
6494	2	D	02223	0
4730		D	32600	0
6494	1	D	02340	0
6493	1	D	02340	0
6411	1	D	02301	0
3782		D	02322	0
6240	2	D	02324	0
6289	2	D	02324	0
3782		D	02327	0
6494	2	D	02327	0
6211	2	D	02328	0
6450	2	D	02328	0
3782		D	0	0
3782		D	0	0
2230		D	0	0
6419	2	D	0	0
6419	1	D	0	0
6419	1	D	0	0
6494		D		0
6494	2	D	0	

售业

ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم

بۈگۈن 1996 - 25 - ئاۋغۇست ھاۋا ئوچۇق . ۋاقىت
ئېنىق . كۈندىلىك پائالىيەت ئۆز رىتىمى بويىچە داۋام قىلماقتا . سە
ھەر بۈگۈن ئەتىگەن 6 دا ئورنۇمدىن ئاتماقچى بولۇپ ئەمچىقىپ [illegible]
ئەتە ئۇلارنىڭ بۇ خويۇزۇ قالغان ئىكىشى خىستايى ئەتىگەن
سائەت 6:30 دا ئۇلارنى ئاشلاپ ماڭدى . مەن ھاشقى خويۇزۇ بالابىلە
بوتكامىدا 20 كۈن ئەتراپىدا بالىلار ياتقان بىز ياخشى چىقىشىپ
ئۆتتۇق . مەن خويۇزۇ . خىستايلار . ئاخۇن دەپ ئاتايدۇ ئۇلارنى
ئاتقا ئاشلاپ ماڭغاندا خويۇزۇ بالا مەن ياتقان كامېرنىڭ ئالدىغا
كېلىپ مەن بىلەن كۆرۈشۈپ خوشلاشقاندىن كېيىن كۆزىگە ياش ئېلىپ
ئاخۇن ، ئۈرۈمچىگە قوقۇپ ئاسان ئۇقۇپ دۇنيا قاپاس قويغىنى جىددى
مەن ماناھازىر . ھاياتلىق . ئۆلۈش ، ئادەم - ئاچا ئوخشاش
ياشاش . قانداق ياشاش . دوستلار - دۈشمەن - د
نەپرەت ، ئۆتمۈش . كەلگۈسى : دۇنيا - ئاخىرقىشال كۈنۈم
ئۈمۈمەن ماڭا موشۇ ۋاقىتقىچە تەسەۋۋۇر قىلغان بولغان ئالدىدا
كۆز ئالدىدا بىر بىرلەپ نامايەندە بولۇپ
ئەسلەش . ئۆيلىنىش دېگەندە ئۆزۈمنى ...
كۈندىلىك خاتىرە يازمىغان بولسام ئىدى ئەكەشتى
چۈنكى بىرنەچچە خاتىرە يازسام كادىر خىستايلار
ئەمچىقىپ ئەتە ھەممە شارائىتىم بىلەن ناچار
ئامالسىزلىق بارىچە بىرنەچچە بىر ئۆيلەۋاتىمە .
ئى مېھرىبان تەڭرىم ماڭا موۋەپپەقىيەت نېسىپ قىلغايلا .

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

السلام عليكم

بۈگۈن 1991 - 20 - ئاۋغۇست - جۈمە ھاۋا ئوچۇق 31/18

يەنىلا قاراڭغۇ زىنداندا تۇرمۇشى كۆز يېشى بىلەن داۋاملاشماقتا

كامېرادا 19 ئادەم كۆز خىيالى كۆزلىشى بىلەن تىپىلماقتا . مەن

كۆزۈمنى خىستاي كامېرغا يۆتكەلگەندىن بېرى گويا كى نەپسى ھايۋان

لارنىڭ قوتىنىدا ياشاۋاتقاندەك ھېس قىلىمەن . مەن ئۆز

ئىشىم بىلەن مەشغۇل . ناماز ئوقۇپ قۇرئان ئوقۇپ . خەت يېزىپ

بەزى ۋاقىتلاردا يىتىپ ئاداش ئاتاپ كۈن ئۆتكۈزمەكتىمەن !

كېچە كۈندۈزلەپ خىيال دېڭىزىغا غەرق بولىمەن ! . . .

خىيال سۈرىمەن ، ئويلايمەن ، تەپەككۇر قىلىمەن .

سېغىنىمەن . يەنە سېغىنىمەن . قىلىمەنكى ؟

چەكسىز سېغىنىش يالغۇز تەپەككۇر ئۇچقۇنى بولۇپ

ئاسمانداكى ئەركىن پەرۋاز قىلغان ئۇچار قۇشلارغا ئوخشاشتىم

چەكلىمىسىز ساياھەت قىلماقتا !

ھاياتلىق مۇساپەمدىكى ئەڭ شەرەپلىك خوشال كۈنۈم

داغدام بولغا قەدەم قويغان سائەتلىرىم كۆز ئالدىمدا !

بىر بولۇپ نامايەندە بولۇشقا باشلاندى

1994 - يىلى 10 - ئاينىڭ 4 كۈنى سائەت 2 ئەتراپىدا

قىناۋاتقان دوستۇم ئابدۇلرەھىم قارى

ھەققى ئىسلام دىنى . ۋەتىنى ۋەزىيەت

مۇسۇلمانلارنىڭ ئىشلىرى - ئۇممىتى مۇسۇلمانلار

دادامىزنىڭ توغرۇلۇق سۆھبەتلەشتۇق

قىلدۇق ، موقەددەس كىتاب قۇرئان كەرىم !

بىزنىڭ يېتەكچى ئىدىيىمىز قۇرئان كەرىمنىڭ تەلىماتلىرى
سۆزىمىزنىڭ باشتىن ئاخىر بولغان ھالدا ئېيتقى مۇلاھىزە
قىلىپ باردۇق ئەمدى ئالگى ئىككارى سۆز باشلاپ قىلغان
كەرىمنىڭ يولىيورۇقلىرىدىن مۇنۇ ئايەتنى ئوقىدى» بسم الله الرحمن الرحيم
ولتكن منكم أمة .... ، 3- سۈرە 104- ئايەت « ... ه ..
ۋە مۇشۇ يولىيورۇقنىڭ خۇلاسىسىنى سۆزلەپ، ئاللاھ تائالا
بىز مۇسۇلمانلارنىڭ ئەھدى بويرۇغىنى ھەققانىيەتنى
سۆيىدىغان كۆڭۈل ئىنسانىيەتكە ئالەمشۇمۇل نامايەندە قىلىپ
كىشىلەرنىڭ قاراڭغۇلۇق ھالەتتە گىرداۋدىن پارلاق
يولغا يۈزلىنىشى، ئۆز ئالدىدا يورۇپ تۇرغان بوسۇغىلىرىنىڭ
ئالىي جاناب مۇسۇلمانلارنىڭ ئىشىنى كۆتۈرۈپ دادىل
قەدەم بىلەن ئالغا ئىلگىرىلىگەنلىكىنى تونۇپ يېتىشى لازىم
شۇنىڭ ئۈچۈن بىز ۋەتىنىمىز ۋە مىللىتىمىزنىڭ
ئومۇمىي ئەھۋالىنى ياخشى كۆزىتىپ مۇقەددەس ئىسلام
دىنىمىزنىڭ ھەققانىيىتىنى ئوغۇل- قىز قوۋمداشلىرىمىزغا
ئاڭلىتىش ئۇسۇل بىلەن كۆرسىتىپ بېرىشىمىز ئەمما زور دەۋرلىكنى
ئەسلىتىدۇكى: دىمەك ھەققەتنى سۆيۈش ساغلام كىشىلەرنىڭ
ئورتاق ئارزۇسى بولسا كېرەك! ...
ھەققانىيەت- ئادالەت- شان شەرەپ- ئەركىنلىك-
مۇستەقىللىق بويرۇقۇم بىر ئىشقا ئاشۇرغۇچىلارنىڭ
داۋاملىق بىلەن ئاتانغان كۆرەش قىلىش ئۇلارنىڭ
قەيسەر قوللانغان بەدىلى ئادرىقلىقى ماقالىمىز ۋە -

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

مالماسمىز، ئۇ تېشىمىز ياۋۇز باسقۇنچىلارنىڭ
ئاسارەت خورلۇقىدىن قۇتۇلۇپ ئۆز ئەركىگە ئىگە بولۇش
ئۈچۈن يارقىن ئىستىقبالغا ئۇچۇشنى موقەددەس !!
قەلبىدىكى ھەقىقى دوستلۇق كىشىلەرگە ئۈمۈت ئىشەنچنى
كۈچەيتىپ ئالغا ئىلگىرلەشكە. موقەددەس قارشىلىق
كۆرەشلىرى قاينىغان دوستلۇق گۈلى
يۈرەكنىڭ سۆزلىرىنى ئېيتالايدىغان خۇشاللىق ۋە قايغۇسىنى
ھەممىدىن بولالايدىغان قەلبىدىكى - دەل ئەشۇ دوستلۇقنىڭ
بولغانلىقى ئۈچۈن خۇشاللىق! شۇنداق دوستلارنىڭ
بولمىسا ئاچچىقى - (شۇنداق دوستلىرى) بولمىسا قانداق ئىمىش
بىچارىلىق بولمىسا ئىدىكەن؟!
ھەر بىر ئادەم قايسى يولنى تاللىشى قانداق ئىشىنى
ئۆز ئۆزىنىڭ چۈشىنىشى، شاھىدى يەنە ئۈچۈن چۈشۈرۈشى
كەلگۈسى ئىستىقبالغا بولغان مۇناسىۋەتلىك ئۈچۈن
ئىشتى! نەشرە يالنىڭ تارىخى، نەشرى مەنەن دە
تارىخى كىشىلەرنىڭ ئۆز يولى، ئۆز ئىشى، ئۆز قولى بىلەن
يېزىلىدۇ! مانا شۇ ئۈچۈن مىسالى ھاياتىمىز ئىچى خۇشاللىق
قايسى يولنى تاللىشى ماھىيەت نىسبەتەن بولسۇن خادىم ئىشلار
بىر كۈن بولغان جەلىپ مۇمكىن! . . . . .

شۇنىڭدىن كېيىن ھەرخىل ئېغىر قىيىنچىلىقلارنى باشتىن
كەچۈرۈشكە توغرا كەلدى. جاپالىق ئوقۇدۇق. ئىقتىسادى
قىيىنچىلىقلارغا بەرداشلىق بەردۇق. مەسىلەن، ئۆزەمنى
ئالسام ئېيتسام كۆيچار ئالىقاغۇر رايون جايىغا كەلگەندە
بىھقان ئاتامسىدە دۇنياغا كەلگەن مەرھۇم ئانام
سىرىيەخان) ئالەمدىن ئۆتكەن ۋاقتىدا مەن 24 ئايلىق
ئىدىم. يېتىم قالغان ئىكەنمەن. مېنىڭ تۇغۇلغان
ۋاقتىم 60-يىللار بولسا كېرەك. شۇ قاتقۇلۇق
كۈنلەردە باشلاپ مېنى مەرھۇم دادام (ئالسىم
مەرۋايان ئاچاڭلىرىم ئايىمساخان قەدىرلىك ئاچام
ئاتاكالىرىم نورىيەھسەن قارى مۇھەممەد قارىسلار
ئۆزىنىڭ ئانىلىق مېھرى بەرمىگەن قالسا
يېتىلدۇرگەن مەن 5 ياشقا كىرگەن ۋاقتىمدا دادام قايتا
ئۆيلىنىپ ئەربى ئانام مەرۋەخاننىڭ قولىدا ھايات
كەچۈرۈشكە باشلىدىم. مەن بالىنىڭ ئەركىنلىكى بولۇپ
ئىشلىك ئاكام تۇرت ئاچام بۇ تۇققانلىرىم قولىدا ئىشلىدىم!
ئاتاق كۆڭۈل ئاچام مېنى بەشتىن ياشقا كىرگىچە ئىغىر جاپالىق
بېقىپ قاتارغا قوشقان ئىكەن. شۇنىڭدىن كېيىن ئاتا مەن
ئىشقۇمەن ياشقا كىرگىچە ئۇيانى تۈزۈك ئانا مەدەرىس قولىدا ئىشلىدىم
مەھۇنىيەت ئۈزۈپ كەلدى ماڭا شۇنداق ئامراق ئىدى
مېنىڭ ئاشۇنداق كۆيۈمچان ئاچامغا نېمە قايتا
بولالىدىم ئاچامھە ... مەرۋايان ئاچا مېنى كەچۈرۈڭ

ئەۋلاد كۇتۇپخانىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

قەدىردان دادامنىڭ ئاقكۆڭۈل ساپ دىل ئىكەنلىكى
هالال ئەمگەك بىلەن دېھقانچىلىق قىلىپ مېنى تەربىيەلەپ
قاتارغا قوشقانلىقى زور مۇۋەپپەقىيەت؛ چۈنكى 70-يىللار
خىتاي كوممۇنىست ھاكىمىيىتىنىڭ زالىم جاللاتلىرى دەھشەتلىك
خەلقىمىزگە ئېزىشلىك بالايى ئاپەتلەرنى ئېلىپ كەلگەن،
بۇ توغرام زاغۇنانغا زار قىلىپ ئېغىر دەرىجىدە
ئەزگەن ھەرخىل باستۇرۇش قالپاقلار كىيدۈرۈش
تەرتىپ ئايرىشى ئاتا بالىنى بىر بىرىگە سوقۇشقا سېلىش
دېگەندەك دەرىجە قىلمىشلارنى قوللانغان زامان ئىدى
مەن ئەقلىمگە كەلسەم ھەممە ئادەم ھەر كۈنى كالتەك شو
كاللا كېسەر جاللات ماۋزېدۇڭنىڭ دەستىدە
بېشىنى ئېگىپ تۇرۇپ سالام قىلىپ كۆرۈنگەنلىكى
ئىشلىتىدىغان يولىۋۇرۇق سورايدىغان بۇ قىسمەتلەرنى
خورلۇق ھە . . . . .
ئاسارەت. قۇللۇقنى بېشىمىزغا كەلتۈرگەن ئىشلار شۇ
بولسا كېرەك.
ئەينى كاتتىلىكى قولىغا ئالغان شۇ كۈنلەردە خىيالە
ئىشقو غېرىبانلىقنىڭ دەردىنى تارتقان بولۇشۇم
مومكىن. يەنى مەكتەپكە كىرىپ باشلانغۇچنى پۈتتۈردۈم
شۇ مەزگىلدە يېڭى يېزىق ئوقۇتقاندا مەن كونا يېزىق
(ئەرەب ھەرپلىك ئۇيغۇر يېزىقى)نى ئۆزلۈكسىز ئۆگىنىپ
تولۇق ساۋات چىقارغان ئىدىم،

1975 -يىلى بولسا كۆرەك باشلانغۇچ مەكتەپنى پۈتتۈردۈم
شۇنىڭدىن كېيىن ئاممىنادا ئەمگەككە قاتناشتىم، خورلۇقتا
ئاكام .مۇھەممەد ئاكام بىلەن ئاقاتوقۇل قويۇندا ئىشلىدىم
شىدى ماڭا كۆيۈنەتتى ئۇلار ئاممىنىڭ ئىشقا سەگەك-
سۈيىنى ئۆز ئۆيىسىگە ئېلىپ ئاتىلىپ قالدى ئىتتى
قانداقتۇر ئاتىلىشتە ئىشۇ بىرسى ھەسسى قالغان كۈنلەردە
مېھرىبان ئۇموا ئاكام مۇھەممەد قارى بىلەن ئاتىشىم
كۆيۈنچە ئاينىساخان ئاچامنىڭ ئۆيىگە بېرىپ بېرىپ
كۈن ئۆتكۈزۈپ ئازراق بولسىمۇ خۇشاللىقى ھەسسى قېلىپ
كەلەتتۇق، ھۆرنىساخان ئاچام. ئوغۇلخان ئاچام،
مەرەمنىساخان ئاچىلىرىمنىڭ ئۆيلىرىگە بارالتتۇق
ئاغام ھەم ئۇستازىم بابىۋ قارى ئاكىلارنىڭ
ئاكام نىياسخان ئانىلارنىڭ ئۆيلىرىگە چىقاتتىم
شۇنداق ئۇنلەردە مەرھۇم ئاتامنى قەدەر سېغىناتتىم
مېنىڭ سېغىنىشىمنى ھېس قىلالايدىغان كىم بار ئىدى؟ .....
قانداقتۇر ھاياتىمدىكى ئەڭ زور خۇشاللىق ئەمەلىك قىلالىش
مەرھۇم تەربى ئاتام (ئاللا تائالا ياتقان يېرىنى جەننەت قىلسۇن)
نىڭ مەجبۇرىي بولغان ئەمەلىشەپ بولغانلىق ئۈچۈن ئاسانلا سوقۇشۇپ
قالاتتۇق ....
كۈنلەر ئايلار يىللار شۇنداق ئۆتتى، ئەمما بارغانچە خىيالچان
بولۇپ قالدىم، كۆپلىگەن سوئاللار پەيدا بولۇپ كەتتى

ئەۋلاد كۈتۈپخانىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

مەن ياشىغان شاھادەت، مەن بىلەن بوقوردا ئىش، مەن تونۇيدىغان
ئابلاز ھاجى قاسىم ئەپەندى بىلەن ئۆتكەن ئۆزەم ئوردىن كادىمالىرى ھەممە
مولا ھوشۇرلەرنى تاپالمايتىم؛ ئۇلارنىڭ ئۇستىدە مىنىڭمۇ شاھىد
ئىسمۇ بىلەن يوق: شاد ئىدىم. ئىجتىمائىي تۇرمۇشنى ئەدەپ تاشقىلى
بولمايدۇ. بەختىم بولۇپ تاغىنەم بارىدىكى. ئۇلارنىڭ ئىسمى كۆكۈش غابىللا
ئۇلارنىڭ ئەقلى تەرەپكە تۈرتكى، شۇ يىللىرى بولغان مولا ھوشۇر قارىشاۋى
مېنى بىرلىك قوزغىتۇۋاتتى. ئەمەلىيەت باشلانغۇچىمۇ بىلەن ئاسىيە
ئوقۇغان. كېيىن تاغام باينى قارشى ئەدىبى تونۇمايتتى ئىشتىن قوغلىشى
بانىسى بىلەن قورققان كەرىمنى قوغلىدى. قاشتىنمۇ بىلەن تۇغقانلىرى
شۇ ئۇنداق كادىرلىرىمۇ بىلەن ئەمەلىيەتلىك قىلاتتۇق
ئۇلارنىڭ بىلەن يېقىن تۇتتۇم. ئىشنى ئۇ تاغىنەمنىڭ مەجبۇرى بەكراق
شەپقەت بەردى. ئەخلاقىمۇ ئۇلارغا مەدەت خالىس كەلتۈردى
دادامۇ تاشقى ئۇلارنىڭ بىلەن تارىخ شەكىلىدە بېكىنىش پايدىلىق
ئىشنى مەن ئۆزۈم بولدىغان تاغىنەم دەپ ھېساپلايتتىم. چۈنكى
ئۇلارنىڭ بىلەن مولا ھوشۇر بىلەن يولىمۇ بويىچە دىنچىقاتتى
مەن ئۇيۇنچە غەمگۈزارلىق بولسامۇ تاشقى تاغىنەم بىلەن
ئۇچراشسام كېيىن تونۇشقان ئىدى قالاتتى. ئۆزەمنى خالىس يەككەل
ھېس قىلغاندەك ئىدىم. خالىس بوشاپ قالاتتى. تاغام
ئىشتانىنى ئەستەرى كۆيۈپ قالدى. ئاقتۇرغاچ شىبانە
بودەك بولۇشلارغا، بولۇپ بولغۇدەك شالاقچى قالدۇرىدىغان
نەرسىلىرىگە ئۆسۈپ باشلىغاندەك تۇيغۇلىرى پەيدا بولاتتى

شۇنداق قىلىپ ئۇ ئاغىنەم 1989-يىلىغا ئەلشىرە دېگەن
جەمئىيەتتىكى ئاكالاھىدە مەلۇماتنى قابىلىيەتلىك سىياسىي
زاتنىڭ دېگەن خادىمى بولۇپ كۆزگە كۆرۈنگەن ئىدى. ئەپسۇسكى
1989-يىلى ئەتىياز مەزگىلىدە كۆتۈرۈلگەن توقۇنۇش يۈز بەرگەندە بىزھەريان
بولۇپ سورۇشتۇرۇشتىن كېيىن ئاقساق تۈرمىگە سولانغان
قەدىردان قىياپەتلىك دوستۇم شۇنچە قارى «ئابدۇلكېرىم ئابدۇلۋاھىد»
بىلەن كۆرۈشەلمەي سورۇشتۇرۇپ ئاخىرى تۈرمىدە ئىكەنلىكىنى
ئىشتقانىدۇق. ئۇنىڭغا نېمە ئۈچۈن ئاتالغان بۇ نەچچە قېتىم
كۆرۈشتۇق. ھەتتا مىنىڭ كىبورازى دېگەن سىياسىي
بولۇشنىڭ باشقىچە بىلىنمەي ۋاقتىدا قالغان ۋاقىتلىرىمۇ
بولدى. ئەپسۇسلىنىمەن ئۇ نۇر يارى دوستۇم، ئاخىرى 3 ئاي ئەتراپىدا
ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن تۈرمىدىن چىقتى. ھەر ۋاقىتتا
دوستۇمنى شۇنچە سېغىنغان ئىدىم. ئەگەر كۆرۈشۈپ قالسام
خۇشاللىق ياشلىرىم دەريا بولۇپ ئاقارمۇ دەپ ئويلايتتىم
تۈرمىدىن چىقتى كۆرۈشتۇق مانا يەنە ياخشى ئەسۋات
قالدۇرمىدى سوغاتلا كۆرۈشتۇق. ئۇ بەكلا ئۆزگىرىپ كېتىپتۇ
كۆڭلىدىكى جەزبىدارلىق دوستۇم كەسكىن ئۆچمەس ئىشەنچ دېگەنلەر
يەنە قالمىغان ئىكەن ئەگەر چۈشەنچىسى سۆزلىنىشىنى
ناھايىتى غەلىتە سۆزلىدى. ئۆزى بىلەن ئۆزى خۇددى سۆزلەيدىغان
ئادەمگە ئوخشايدۇ ئۆزگىرىپ كەتكەن. يوشۇرۇنلىق
ئادەمگە ئايلىنىپ قالغان ئىدى. بۇ ئۇنىڭ كېيىنكى كۈنلىرى
قەدىرلىك دوستۇم شۇنچە قارىغا. ئەپسۇس ئۇ يوشۇرۇن ئىشقا ئويلىدى

زىيانكەشلارنىڭ قاماقچى بولغانى، ئۆزەڭنى كاتىبوۋېلىش تۈككەنچى

بولغان ئىشلىرىنى قەدىرلەش دوستلىرىڭ ئۆزىڭىزنى كېيىن كاتىلار ب

ئۆزەڭ مېنى تونۇتالماي تىترەپ ئۆزلىرىدىن غەزەپ ئۆچ قويۇپ ... جاۋاب

خەپ! كادىرىم، ئەمدى سىز تونۇغۇز سىزنى ھەرگىز كەچۈرمەيدىغان دىتار

ۋاقىت كەلگەن ئىدى.

ئەمدى: دېمەككى ئۇ مېنىڭ قىچقىرغانلىرىنى ئاڭلاپ ئاغىنەمگە ... ئەمدى

ئەمدى ئۆزگىرىپ كەتكەن ھەقىقەتەن تونۇشقان ئۆزگىرىپ كەتكەن

ئەخلاقى چاكىنا - شاللاق تۇراقسىز خارەكتېرى سەۋەب

بولغاندۇ بەلكىم ...... نەپرەت ...... نەپرەت ......

ھايات يولى بوران چاپقۇنلۇق، ئەگرى - توقاي ئۇنىڭ

كۆتۈرۈلمىگەن ئۆكۈنۈشلىرى يوق قالمىغان، تۇيۇقسىز كەلگەن

زەربىلەرگە بەرداشلىق بەرگەن كادىرىم ھەقىقىي كادىرلار!..

كادىر: ھاياتلا بولسا ئەمەن كومۇنىستلار كادىرنىڭ ... ئاچا يوللار

دوچ كەلسە. تالى جاناب كادىرلار ئەگرى ... دىمەك

تونۇغۇلۇق ... باشقا! ھەر قانداق كادىرنىڭ ئۆزىنىڭ ياشىغان

قەدىمى ئۆچۈپ بولغۇنمۇ. ئەتمەي (دۇنيادىمۇ ئاخىرەتمۇ) جېرزمە

جاۋاب بولسۇن! خالانسا .. ؟..

... كادىر كادىرلار ئاز ... ئۈستىلىدىغان ئۇقۇمغا كەلسەك

قاندا قتۇر بىر ... خىيالدا ... ئاللاھقا كىرۋالغان

ئىكەن. ھېيت كادىرىم كونالىرى ۋە باشقا ئۇرۇق تۇغقانلار رەجەپ

بولغان كونالىرى بىلەن غورىيانىڭ تۇيغۇسى پەيدا بولۇپ كەتتى

جۈنكى باشقا بالىلار شۇنچە ئەركىن خۇشال ...

ئىچىدە ئۆزلىرىنىڭ مېھرىبان ئانىلىرىنىڭ غەمخورلۇقىغا
ئورىشىپ، چوڭ ئاپىلىرى كېيىپ غەمسىز يۈرىشىدۇ.. مەنچۇ . ؟ . . .
مەن ئاپامنى سېغىنىشتىم ئاپامنىڭ كېيىنلا ئاغرىغۇم كېلەتتى
يەنىلا ئانامنىڭ ئەھۋالى توغرۇلۇق سۆز قىلىشقا جۈرئەت
قىلالمايتتىم. چۈنكى قەلب جاراھەتلىرىمنى كۆپەيتىشنى مۇۋاپىق
كۆرمەيتتىم شۇڭا!. تاغاملاردىن ھاممام ئاچىلىرىمدىن
ۋە باشقا تۇغقانلاردىن ئاپامنىڭ كېيىن ئاغرىغان ۋاقتىلىرىدا
بىرەر سوراپ تەكشۈرۈپ يېتىشتىم. ئانام كېسەل بولۇپ
كېسەلى ئېغىرلىشىپ قالغان كۈنلەرنىڭ بىرىدە دېگەن سۆزلىرىنى
بۈگۈنكىچە قېتىم ئاغرىغان ئىدىم. تۇغقانلىرىم شۇ سۆزنى دەپ
بەرگەندە ئىچ-ئىچىمدىن تولغىنىپ كەتتىم: ئاپام ئېغىر كېسەل
بولغان ئالدىدىكى ئوتتۇرىسى ئالدىدا ئۆيىگە قورققان ئەرىمنى
ماھىرلىق بىلەن توقۇپ ياتقان تۈگىتەلمىگەن ئىشلىرىم قارىمنى
ئۆيىگە ئەجەپ قورققان توقۇتقان ئىكەن. قورققان ئەرىمنىڭ
مۇڭ ئاۋازى ئاپامغا بىر ئەسىر قاپسىدا كۆرگەن
مېنىڭ يېنىدا ياتقۇزۇپ ماڭا قاراپ ھاياتىنى بولسا
تۇرۇشۇ باۋاق بالامنى قارىغا ساقلىسۇن دەپ كۆزلىرى ياشقا تولۇپ
ياتقان ئىكەن. شۇ كۈنى بىر تويغا قورققان ئەرىمنى
يادىكارلىق قالدۇرۇپ بولغۇم كېلەتتى
ئانامنى سېغىنغانچە ئىچىمدە شۇ ئىدى بولاتتىم
كۈنلەر. ئايلار. يىللار داۋاملىشىپ قالماقتا . . .

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولليازمىلار ئامبىرى

مەرھۇم دادامنىڭ ئېتىقادى ساپ دىنغا بولغان ئېتىقاد
ئىخلاسى ئۇچاۋلۇق ئاق كۆڭۈل ھالال ئەمگەكچى بىلەن پاك
ياشاپ كەلگەن تۇرمۇشچان دېھقان ئىدى ئۇنىڭ باشقا بىر ئىشى
يامان ئىچىمىل ئوقۇيدىغان مەشھۇر كىچىك مەدىنى باشلاپ
ئىشان كەسپلىرى بىلەن بىللە ۋەزىپە ئىدى
مەكتەپتە ئوقۇسۇنلار [illegible] نەچچە ياشلارغا كىرگەندە ۋاختىمدا دادام
مېنى يازنىڭ مولا ئاكامنىڭ ئۆيىگە ئاچىقىپ بېرىپ قۇرئان
ئوقۇشنى ئۆگەتكەن ئىدى مىھرىبان ئاكام بىلەن ئەخمەتجان
بىلەن ئۆگەنگەن ئىدۇق...... قىش كۈنلىرى ئوقۇيتتۇق
يازلىرى جاۋا مال بېقىشى ئاكامنىڭ دادامنىڭ [illegible]
قاسىمى بىلەن ئۆتكۈزەردى ....
قۇرئاننى كەرىم ئۆگىنىپ بولغاندىن كېيىن دادام مېنى شەھەر ئىچىدىكى
دىنىي ئالىم، قۇرئان كەرىم ئوقۇشقا ئاجايىپ ماھىر قەدىر دادام
ئۇستازىم سەيدى قارى ھاجىم ئاكامنىڭ قېشىغا ئېلىپ بېرىپ
قۇرئان كەرىمنى قىرائەت قائىدىسى ئۆگىنىشكە تاپشۇرۇپ بەردى
شۇنىڭ بىلەن مەن ھەر كۈنى نەچچە كۈن ئىچىدە قۇرئاننى ماھىرلىق
بىلەن ئوقۇشنى خېلى ئۆزلەشتۈردۈم شۇنىڭ ئالدىدا
تاغام ھەم ئۇستازىم باشقا قارىلارنىڭ ئالدىدا ئوقۇپ ئۆتۈپ
قورقماستىن شۇ ئوقۇغان بۇ قېتىمقى ئوقۇشى ھەر ھالدا
ئاسان ئوقۇيدى. ھەممە ئۇستازىم قارى ھاجىم ئاكام
ماڭا بەك كۆڭۈل قويۇپ ئۆگەتتى
ئەسلى قارى ھاجىم ئاكامنىڭ ئاتىسى [illegible] بىلەن

بىزنىڭ ئائىلىمىزنىڭ بۇرۇنقىلا يېقىن موناسىۋىتى بار بولو
پ باشلىشىم ھەر يىلى دىگۈدەك بىزنىڭ ئۆيگە ئۇلار
كىلىپ مىھمان بولوپ كىتەتتى بىزلەرمۇ شۇ ھەرگە كەلسەك
شۇلارنىڭ ئائىلىسىگە چۈشۈپ ئەنىمىز. دىمەك بىز
توققانلاردەك ئۆتەتتۇق ئەنىمىز. چۈنكى دادام ئەخلاقلىق سەمە
سادىق مۆمىن كىشى بولغانلىقى ئۈچۈن ئۆزى ساۋاتسىز
بولسىمۇ دىنى ئالىملارنى دوستى تۇتۇپ ئۇلارغا ئاجايىپ
ئەقىدە قىلاتتى. ئۇلارغا چەكسىز سادىقلىق بىلەن ھۆرمەت
بىلدۈرەتتى شۇڭلاشقا مىنى ئۇ ئائىلىدە ئۆز بالىسىدەك مىھمان
قۇرۇپ ئوقۇتۇپ ئوقۇتقان ئىدى. رەيھانخان قوشنىچىم
ئانامنىڭ ماڭا بەك ساھىبان ئىدى. مىنىڭ شۇ قىتىم!
كۆڭۈلسىز ۋاختىم ئارانلا بۇ ئائىلە ئەتراپىدا بولدى.
ئايلار - يىللار يەنە ئۆز رىتىمى بويىچە داۋام قىلماقتا
دى يىل ئەتراپىدا ئاسىنادا ئىنغى - يىنالى ئەسەكلەرنى
قىلدىم. ئۆستەڭ جىسمىمنى. سو، قورلوشى داغىلىساۋىدى!
كىشانە شى دىگەنلەر رىيابان نىمۇ شۇغۇللاندىم.
يەنىلا بارغانچە خىيالىمنى ئەسلىشى بولوپ ئەتتىم شۇ چەريانىدا!
سەپ بىلەن بىر نەۋرە قوشنىمنىڭ ئاكام كىچىك قارى
(كىچىك رىشت) بىلەن يوقىشىشقان بولوپ قالدىم
ماڭا ئۆزىنىڭ بىشىدىكى ئۆتكەن بىر قاتار ھەر خىل
قىزىقارلىق ھاياتى كەچۈرمىشلىرىنى سۆزلەپ بىرەتتى
جالال زىيابدىن دىگەن بىر دوستىمىز بار بولدى

ئۇلار مەشھەدى ئىلا يانچى ئەتراپىدا چوڭ بولسىمۇ
بىزلەر ياخشى دوستلاردىن بولۇپ قالغان ئىدۇق
مەنمۇ ئاتام كۈچەر قارى ماڭا بەكلا كۆيۈمچان بولىدىغان
بولۇپ قالدى. ھاشار ئىشلىرى دە دادىمىزمۇ بىر ئاسە
كىشىلەردۇق. بىر يازى كۈنى دوزى بىلەن ھاشار ئىشلىدۇق
مەن بەكلا كىچىك بولغانلىقىم ئۈچۈن ماڭا كۆيۈنەتتى. شۇ
كۈنلەردە ئىللە بىر ئى نامازنى ئۆگەتتى. ئاشقىلارنى
ماڭا خەتە ياخشى ئۆگىتىپ قىلاتتى، چۈنكى مەشھەدە ئاشقا
بولمىغۇر ئىشلار يوق ھەممە ياكە ياكە سەممى مەسچىتكار
شۇ ئىنچە ئەمگەك بىر يادىندا قۇرئاننى كىرىمدى يارى
ئەتراپىدا يادقا ئالدىم. چۈنكى مەناكى بىردى بىر ئىشتىم
تانا مەناك ئوموھىن تاقلاشتى ئى بىر ئىنسانىك
سىماسى ئىدى ... يېشىم بىر ئاز چوڭ بولدى
قاندۇق قايىپ قۇرئاننى كىرىمنى تولۇق يادقا ئېلىشى ئالالمىدىم
چۈنكى بۇ مەسىلە ئىدى توقەقانى سىمەن بىر ئىشتى
مەسىلە ھەم سالدىم. قانالە تاشلىرىنى جاۋاب يوق
قاندۇق قىلىشى كېرەك.
شۇندۇق شاھلاشتا يۈرتىمىزدىكى ئاتلىقلار رىنا
ئۇيى ... قورلىسى ئىشلىرى ... ياردىمىدە بولدۇق.
ئۆمۈمى ... ئىچىمەكىدىن ... كىشىلەر ... دا.
- ... ھالدى ئە ... . تور ...
ما خەدىر ... قىلماقتا!

بۇنىڭ ئاتاڭ بىزنىڭغا نىسبەتەن ھالالىق ئاتاڭ قاتارىدا!
تۇرسىمۇ يەنىلا قىيىنچىلىق تۇرغانىدى.
ئىشخورلۇق بولغىنى تەرىپى ئاتىمىز بىلەن چىقىشالماسلىق
ئىدى. شۇڭا ئۆتكەن زەدە زادى قانداق قىلىشى
كېرەك قورققان ئەگەر بىز قانداق يادقا ئالغۇلۇق
ئانامنى سېغىنىمەن ئانامنىڭ ئۆمۈردىكى شۇ ئەمەسمىدى-
شۇنىڭ بىلەن بىر كۈنى. 1979-يىلى 11-ئاينىڭ
ئالدىنقى يەكشەنبە كۈنى بولۇشى مۇمكىن ئەسلەيمەن
ئۆزۈم ئاران بولىدىغان ئۆيدىكى يوشۇرۇن چىقىپ ئەتىسى
شۇ ۋاقىت ھازىرقى مەنىلىك ئىشىمدە. ئۆز ئالدىمدا
ھەر ۋاقىت تۇرىدۇ، بوۋاقلار ياشتا ياش بىر خىلدا
كۆرسەتتى. بىرلا كۆچىلەر ئېشىمدا بىر ئاتا دۇنيا
قولۇمدا! قورققان ئەگەر بىر دانە كىشىنىڭ قول ياغاچ
بىلەن چاقىرىلغانلىقى ئىدى ئەسىر ۋاقتى بىلەن ماڭغانچە
مېنى كۈتۈپ ۋاقتىمدا بىچارە چوڭ قىلغان ئاتا كۆتۈرگەن
ئاپىسىنى ئاتا ئاپىسىنىڭ ئۆيىگە باردىم. بۇنىڭ
ئۆيى بىلەن ئۆلتۈرۈپ ئۆينىڭ ئارقىسىدا چوڭ بوستانلىق
چوڭلۇق بار. ئۇ چوڭلۇق ماڭا بەكمۇ تونۇشتى. بالىلىق
دەۋرىمدە باشلاپ ساقلىغان ئۇ مانا ئىشلىرىم
ئاشۇ سايلىقتا ئۆزۈمنىڭ سەبىي ساددا كۈنلىرىم ئۆتكۈزگەن
خۇشاللىقىم ھەم سوغۇقلۇقلىرىمنى قالدۇرغان ئىدى.

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئاچامغا ئەھۋالنى ئوچۇق دېدىم ئۇلار ئەھۋالنى چۈشەنگەندى
كېيىن ئاچامنى. ئىسمائىل قارىكامنى مېنىڭ مۇشۇيەرگە
قويۇشۇلدى. ئەتىسى باشلاپ قورئاننى يادقا ئېلىشقا باشلىدىم
ئاچام بالىلىرىنى ئېلىپ ئىشقا چىقىپ كەتكەنتى دەرۋازا
تېشىدىن تاقاق قويدە يالغۇز ئولتۇرۇپ قورئاننى ئوقۇيمەن
خىيالىم دىققىتىمغا غەربى بولمىدى بىر تەرەپتىن چېكىش
خۇشاللىقتا چۈشىدىم يەنە بىر تەرەپتىن ئەنسىرەشكە باشلىدىم
بۇنىڭدىن كېيىن نەچچە بارىمە قاچان يادقا ئېلىپ بولارمەن
ماڭا كىم ياردەم قىلىدۇ ياز بولغاندا جىل كېتىدىغان ئەپ
دادام ياشىنىپ قالدى يەنە كىمگە ياشىمەن مىنى كىم ئوقۇتۇپ
قويىدۇ دېگەندەك سانسىز خىياللار كاللامنى قالايمىقان
قىلىۋاتاتتى ھەر كۈنى بىر ۋاراقتىن يادقا ئالالىدىم كۈنلەر
داۋام قىلىۋاتاتتى . . . بىر نەچچە كۈن ئۆتكەندىن كېيىن ئوقۇيدىغان
قورئاننى تۈگىتىپ ئولتۇرسام ھويلىدا! ئاياغ تىۋىشى ئاڭلاندى
قارىسام ئۇزاتىپ مۇھەممەد قارىي ئاكام ئۆيگە كىردى
مەن ھودۇقۇپ قوپۇپ تىنچلىق سوراشتۇق ئاكام يەرگە ئولتۇرغۇن
ماڭا بەك ئۈزۈلۈپ ئۇنىڭدىن بىر كىتابنى دېدى خۇشاللىقىمدىن
قايغۇلارنى داھەت ھەم جايىدا موشەققەتلىرىنى بىلمىدىم بۇ گەپ
ئەچىقىپ كەتتىم. بىراق ئۇنىڭ يېتىم مۇشەققەتلىك
مېنىڭ ئۆيىدىن يوشۇرۇنچە چىقىپ كەتكىنىنى ئاچامغا ئاكام
بىلەتتى. ئاكامغا دادام ئوقۇماقچى بولسا ئاتالمايدىغان
ئۆزى مېنىڭ قېشىمغا چىقتى.

15

ئاكامنىڭ دەپ بوشىغە بۇنىڭ ئىنتايىن ئاكادېرلىرى
دادام ئولتۇرۇۋاتقان ئاشۇ ئاتامنىڭ قورۇنىڭ ئورنىغا قوندى
كولاشنى باغنىڭ ئورنىغا كۆل كولاشنى قارار قىلىپ دادامىلار-
نى ئاكام ئالىمىمنىڭ ئۆيىدە ئولتۇرۇۋاتىمىز. چۈنكى بىر بالىسى
ئەمەلگە كەتتى قەستى كەتتى دەپ قارار قىلىپتۇ . . . ئەگەر يېتىشىشى
جىق ئويلاندىم ئاخىرى ئاكام بىلەن مەسلىھەتلىشىپ
دادام بىلەن كۆرۈشمەكچى بولدۇم . شۇ كۈنى كەچتە ئۇيقۇمدا
چۈشۈمدە دادام يەنىلا شۇ ئۆينى قىلدى . يېڭى يوقاپ ئەتىسى رىتى
بىزلەرنى ۋە يولانە قىلىشقاندىن دەرگاھىدىن بىر مۇنچە ئەيىبلەر
تەرىجى ئانام ئەپ باشلاپ ماڭا خاپا بولۇپ سىز
موندىن يوقاپ ئەتىسى ئازادى بولمايدۇ سىز بىزنى نىمە
ئۈچۈن ساقلىماقچى دەرگاھىدىن جىق ئەيىبلەر . . . .
مەن كەچتە يانار ۋاقتىمدا دادامغا ئۆزەمنىڭ مۇددىئالىرىمنى
بىر قۇر سۆزلىدىم . دادامنىڭ مەن كىچىك ۋاقتىمدىن تارتىپ
سۆزلەپ بېرىدىغان دىنى ئوقۇشنىڭ بىرلىك زۆرۈرلىكى توغرىلىق
ماڭا قىلغان نەسىھەتلىرىنى ئەسلەپ ئۆتتۈم . دادامغا بۇ سۆز-
لىرىم خۇددى تەسىر قىلىپ كەتكەندەك ئۆزىنى چەتكە ئالغاچ باستى
بېشنى ئاستا لىڭشىتتى . يەنە ئۇخلىماستىن خىياللارغا غەرق
بولدۇم . . . .
ئۆزەمنىڭ توغرا تاللىغان يولۇمدا مېڭىش ئىستىكى قەلبىمدە
دېڭىز ئۇلۇغلىقىدىكى ئۆركەشلەپ ۋە ئاتقان دولقۇنلىرىدەك شاۋقۇن
سۈرەتتە . .

قەدىرلىك مېھرىبان ئاكا . بىز بىر دادا بىر ئانىدىن تۇغۇلۇپ
ئەڭ كۆيۈمچان مېھرىبان ئانىمىزدىن كىچىك تۇرۇپ ئايرىلدۇق
بىر يۇرتقا ئوتۇپ يېتىپ چوڭ بولدۇق . بىللە ئوينىدۇق بىللە
چاۋۇۋا باقتۇق بىللە ئەمگەك قىلدۇق ، بىللە تۈگمەنلەرگە
باردۇق . ئوقۇشقا كەلدۇق . ئۆمۈرمىز ھاياتىمىزدا خۇشاللىق
غەم-قايغۇلىرىمىز بىر بولدى . سىز ماڭا نە قەدەر
كۆيۈنەتتىڭىز ھە ؟! . . ماڭا قانچىلىك ئۈمىد باغلىغان-
مەن تەسەۋۋۇر قىلالمايمەن چوڭقۇر ئىشەنچ ئاتاشقىن ئۈمىدلەر
يېتىشىپ كەتتىڭىز !
مېھرىبان ئاكا ماڭا قىلغان بۇ كىشى مېھرى-شەپقىتىڭىزگە
مەن قانداق جاۋاب قايتۇرالايمەن ؟ . .
مەن ئەپ قايشىغا ئالالىسىزمۇ ؟ . . . .

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

شۇ خىياللاردا بارا-بارا ئاستا-ئاستا ئۇخلاپ قاپتىمەن ئەتىگەندە
سەھەر ئورنۇمدىن تورۇپ تەرەت ئالىپ ئۆيگە كىرسەم دادام
مەسچىتكە ماڭغىلى تەييارلىنىپ تۇرغان ئىكەن مېنى كۆرۈپ
بالام مەجبۇر ئويلانمە ئويلىمىغىن باغنى ۋە يوان قاسىمدە ياي
سەن ئوقۇيتى ئوقۇ بەر باغنى بولساڭ ئوقۇ ۋە ئۇگەن
ساۋاق ھەرگىز تەشۋىقاتى قالمايمەن ھەققىدە دوستلا
قىلىمەن خۇدا ئىسمىغا ئامانەت دەپ خۇشاللىق مەسچىتكە كەتتى
خۇشاللىقىمدىن دادامغا رەھمەت ئېيتىپ ئىچ-ئىچىمدىن خۇشال
بولدۇم شۇندا بارا ئوقۇ باغچى دادامنىڭ بولغانلىقىدىن
پەخىرلەندىم. شۇ سەھەر دىلىمدا كاچا مەنىڭ ئۆيگە چىقىپ
كەتتىم. شۇ گەپ ئەمدى شۇ ئۇقۇش باغ كاچامنىڭ ئۆيىدە تۇردۇم
شۇ چاغدا بارغىچە قورقمىدىم پادىشاھقا
بۇ تەرەپتىن ئۇمۇت ئۈزۈش نېمىدا بولۇپ خۇشال بولسام
يەنە بۇ تەرەپتىن ئەنسىرەپ ئەھۋالىم ئەندىشىدە نېمىدا قالدۇرۇش
ھېس قىلىمەن. ئەمدى قانداق قىلىش كېرەك...؟
نە بارىمەن..... زادى قەيەرگە بېرىش... كېرەك... ؟!
كاچامنىڭ ئۆيىدە تورۇشۇم بولمايدۇ دە...؟!
چۈنكى ئۇلارنىڭمۇ ئۆز ئىشلىرى بالىسى بار. يەنە بۇ تەرەپتىن
ئۇ ئۆيدە تورۇشۇم بىزنىڭ يۇرتىنىڭ كادىرلىرى بىلىپ قالسا
تېخىمۇ ئەنسىرىشىمنى قىلىشى تۇرغان گەپ...
ۋە باش ـــــــــقا ھەرخىل سەۋەبلەر ـــــــــ بار...؟!

شۇ پەيتتە چوڭ ئاكام ئاچامنىڭ ئۆيىگە مەن بىلەن كۆرۈشكىلى
چىقىپتۇ. بەكمۇ خۇش بولدۇم. ئاكام بەك ئاقكۆڭۈل، كۆيۈمچان
ئادەم ئىدى. مىنىڭ ئوخشاش بولغانلىقى ئۈچۈن مۇشۇنداق شارائىتتا ياردەمگە
موھتاج بولۇۋاتقان قەلبىم خۇشال بولماي تۇرالامدۇ؟!.
ئۇ ئاكامدىكى پىكىر خىيالنى بىلىۋېلىپ: ھازىرچە پەيتتە ياردەمگە
موھتاج ئەمەسلىكىمنى ئاكامغا تەپسىلىي دېدىم.....
ئاكام مېنىڭ بېشىمنى سىلاپ قارىشا ئويلىنىپ دېدى. «مېنىڭ
مازارغوجام ئۆشىدە بىر ئاغىنەم بار. ئۇنىڭ ئاكىسى
قارى (قۇرئاننى يادا ئالغان) ئۇ ياخشى ئادەم. بالىسى
ياقمىسا دەيدى. قەيەرگە ئۆيلىنىشكە روھىي دەپ ماڭا ئۈمىد پەيدا
قىلدى... بىر نەچچە كۈندىن كېيىن بالالە بىلەن كۆرۈشۈپ بېقىشنى
ئېيتتى. دېگەندەك بىر نەچچە كۈندىن كېيىن مېھرىبان ئاكام
بىلەن بىللە مازارغوجامغا باردۇق. ھارۋىدا بىر كېچە
يۈردۇق. ئاكام بىلەن مۇنچە ئۇخلىدۇق. مۇگدەشىپ ماڭدىم
بىز بارىدىغان ئۆيىمىز مازارغوجام بازىرىدىكى ئاغىنىسى ئۆتكەندىكى
كېيىن بارىدىكەنمىز. بىز ھويلىغا كىرسەك ئالدىمىزدا ھويلىدا
ئادەم كۆرۈنمىدى. چوڭ ئىشىك ئالدىدا دەرەخكە كۆز قوشتى
شۇ چاغدا ئۇنىڭ ئىشىكى ئېچىلىپ قەددى قامىتى كېلىشكەن كۆزلىرى چاقناپ
تۇرىدىغان بويى بىر ئاغىچىقان 40 ياشلار چامىسىدا
بىر ئەركىشى چىقتى. قوڭغۇر ساقال مەلەڭشاقاندەك كىشى بولۇپ
ئۆيىگە كىرىشكە تەكلىپ قىلدى ....

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولليازمىلار ئامبىرى

تىنچانىق ئامانلىق سوراشقاندى داستىخان ئۈستىدە
ئولتۇرۇپ، ئاكام كېلىشىمىزدىكى مەقسەت تارىخنى ئۇچۇقلا
دېدى بۇ ئاز جەمجىيەتتىكى كىشى ئۈگىنىشى ئاكام ئاشكارا بىراق
مەسلىھەت شەكلىدە بولسا كېرەك. بۇنىڭ بىلەن مېنىڭ
قوشۇلدى مەن بەكمۇ خۇشال بولدۇم. بۇ قېتىم بۇنىڭچە
كۆرە ئەتىدە موقىم ئورۇن شەھەرلىك ئەنە كېچى بولۇپ
خۇشال قايتتۇق! 1978-يىلى يىلى 11-كۈنىنىڭ ئاخشىمى
12-كۈنىنىڭ باشقى تەربىيەدە نۇرىيە خىنىم ئاكام بىراز ساناسە
بولۇپ موقىم ئوقۇش ئۈچۈن ئورۇنلاشتىم. مېنىڭ ئوقۇشۇم
ۋە تۇرالغۇ ئورنۇم تۇرمۇشۇم ھەممىسى ئاشۇ ئۇستازىم
ئابدۇلئەزىز قارىكامنىڭ ئۈستىدىكى ئىشى بولۇپ قالدى
ئۇ نۇر قارىكام ئۈچۈن جاۋابكى ئاشكارا كىشى بولۇپ
ماڭا نىسبەتەن ئۇستازىم بولسىمۇ ماڭا بەك ئۆز ئىنىسىدەك
يېقىن دوستىدەك مۇئامىلە قىلاتتى مېنىڭدە بىر ئاز
خىجىل بولۇش تارتىنىش. ھەممىدە خىيالچانلىق بولسىمۇ
ئۇ كىشىنىڭ ماڭا بولغان مۇئامىلىسى مېنى بەك ئىللىقلىقى
قالدۇراتتى كۆڭۈلدە چەكسىز ھۆرمەت بىلەن قارايتتىم
ئاكام بۇ كۈن ئورۇپ قايتىپ كەتكەندىن كېيىن مېنى ھوجايىنىنىڭ
ئۆزى تەربىيسىگە تاپشۇرۇپ كېتىپ بۇ ئۇيغۇرچە ئورۇنلاشتۇردى
خۇدا شۇ كۈنى دەپ ئوقۇشنى باشلىدىم
ھەر كۈنى قورئان كەرىمدىن 2 بەت يادلايمەن
ئۇ نۇر قارىكامنىڭ ئىنىسى ئابدۇۋەلى ئاكىنىسى ماڭا ھەمىشە ئىش قىلاتتى؟

دەل شۇ ۋاقىتلاردا ماڭا نىسبەتەن ئىشتىغال سىناق
كۆزگە كەلدىمدە، تاغدەك توسالغۇ بولۇپ سوزۇلاتتى
بىرى جىسمانى ئەركىنلىكى ۋە تۇرمۇشى. يەنە بىرى
روھى جەھەتتىكى ۋەھىمە. ھاياتىمدا كۆرۈلۈپ باقمىغان
كاللامدىكى قورقۇنۇشلۇق سۇئاللار، مۇرەككەپ خىياللار
ئىدى:......

مەن ئوقۇش شارائىتىغا ئېرىشەلە بولسامۇ ئەركىنلىكتىن
ئاساسەن مەھرۇم. مەسىلەن ئۆز يۇرتۇمغا بېرىشتىن
ئېغىز ئاچقىلى بولمايدۇ. قۇرئان يادلاپ ئولتۇرغان
ئۆيدىمۇ ئىختىيار قالغاندا چىقالمايمەن
قاراڭغۇ شەھەردە يالغۇز قالسام قاراڭغۇدا پىچىتىم كېرەك
شۇ كىتابلىرىمنى ئەمەلدىكى بىر ئادەم بولسا ئەۋەزلىك
يوقىتىشىمۇ مۇمكىن. شۇ ۋاقىتلاردىكى
شارائىتى مېنى مۇشۇنداق قاتتىق مەجبۇر قالىشىمنى
قاماللار. مەن يالغۇز بىر ئۆيدە يېتىپ قويىمەن. ھاۋا سوغاق
ئۆيدە مېنىڭ كۆمۈر دېگەنلەر يوق كاكاتۇ كوچىچىدا
يول بويىدىن يۇلغۇننى قالايدىغان ئەپ كۆتۈرۈپ كېلىپ
بەكلا كۆيدۈلتى. كۈندۈزلىرى كوچىدا كۈن قالاپ بىرەر
3 ۋاق تاماقنى ئاساسەن ئاشۇ ئۆيدە يالغۇز ئولتۇرۇپ
يەيمەن بەزى ۋاقىتلاردا ئېتىز قارىغاندا بازار يېنىدىكى
قاندىقتۇر بىر خىل سېغىنىش. ئازابلىنىش ھېسسىياتى
شەھەردە سائەت 2-3 لەرگىچە قوپۇپ كۈن قالايمەن

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولليازمىلار ئامبىرى

تەرەت ئاس قورقان يادلايمە . كىيىملىرىمىز بىر قۇرلا
جاندا بولۇشتىن كۆپ ئەنسىرەيمە يات يۇيۇشقا
تېخى كامالىسى شۇ كۈنلەردە شارائىت ماشىنا كىر يۇيۇشقا
پەقەت مۇۋاپىق ئەمەسى بەلكى غەلىتە بولۇشى .
ھەپتىلەردە بىر قېتىم كاشۇ ئائىلەر بولۇپمۇ نۇرخاجەم
يۇيۇپ بېرىدۇ . نۇرخاجەم بەك ئاق كۆڭۈل ياخشى ئايال.
مەن بارغاندا ھېچ نەرسىگە يارىمىدىم. كىيىملىرىمىزگە ئادەتلا
بىر قۇر بولسىمۇ بولىدۇ . پەقەت قورقاندىن باشقا
ھېچ نەرسەم يوق . سىقىلىمە ھەسرەت چېكىمەن
كۆڭلۈم ئۆستەڭ ھەر كۈنى دېگىدەك قارا بېسىپ يۇيۇنۇشقا
مەجبۇر بولىمە. سوغاق جاندىن ئۆتىدۇ . ئۆز ئۆينىڭ نەردە
يۇيۇنىمە. ئۆيدە ئېرىقتىن باشقا دائىم دېگەندەك (ى)
قاچىلار بولمىسا. تۇرۇمىزدە قوپۇپ ھاۋانىڭ ئادەم
بارمايدىغان كۆزلىرىمىز ھېچ نەرسە چاپلاشمايدىغان يېرىگە
يېيىپ يۇيۇنىمە . . . شۇنىڭغا ئوخشاش ھەر خىل
ئىش يەنىلا بولدۇمى
بۇ خىل سىناقلاردىن ھېچ قاچانمۇ دە كۆزلىشى ئەسلا بولمىدى.
كاشۇ ۋاقىتلاردا مېنىڭ ھېچ قانداق سەۋەبسىز - بالىمىز
بولمىغانلىقى ئۈچۈن ئالدىمىزغا كۆرە بۇيى كېتىۋالغان
مۇرەككەپ سوئاللارغا جاۋاپ تېپىشتىن قىيىن مەسىلە.
كۆڭۈلدە ئىشقا ئاتقان ئاللاقاچان كۆپ خىل مۇناسىۋەت ... ؟ ...
توغۇ ئىشقا ئات . توغۇ ئىشلار قىممەت قارا ئىش

دوستلارغا موھەببەت دوشمەنگە نەپرەت ھەقىقەتنى
سۆيىدىغان شىمانا ئاشىق قەلبىگە ئاتا قىلغان شەپقەتلىك
تەڭرىم ئاللاغا سالام ئېيتىشكور! . . . .
بۇ قىسقىچە مۇشۇ رىشتەم تۈگىسۇن بولىدىكە تۈزۈمنىڭ دەھشەت
كۈچىنى كۆرسەتكەندى كېيىن ئەتىيازنىڭ ئاشىق باھارىغا
ئۆزگىرە بولۇشتىن قايا قالارغىنە ۋە يوقالدى. باھارنىڭ
يورۇقلىغى ئەتراپى ئالەمگە تارقىلىپ ئىككىنچى ئىشقا شىللەرنى
غەنىمەتلاپ ئازراق ئۇساھەرىدە قالما قىتا. ٥٠ل ٤-ئايدا
مەزكۇرلىدە ئاتالغان سوئالىن بولۇنگەن ئاپ يېشىۋەت كوچىنى
جىنەستە كوچىسى دىگەن يەردە ئاساسىي كوچىلارنى ئىشىق
قارىغانلىقنىڭ يىغىنغا ئىشىپ بەردىم ئۆز ئىشتىمالىم بولسا قىلالمىسا
كۆكسىمگە خوشال بولدى. چۈنكى ئۇلار ماڭا بىر چوڭ ياخشىلىق
قىلغان ئىدى. مىنى يەندە دوستلارغا ئاچىقلىق قىلغان ئىشىم ھەرقانچە
ئۆيلىگۈچە بەرگەنلى ئاللادى ئۇلارغا ياخشىلىق قىلالمىدىم!
ئۆيىگە مىشۇ ٤-ئايدى يوروق بۇ قېتىم بارغان ئىدىم؛
قورغان كىرىشىمۇ ١٥ پارە (١٠٠ قەدەم) ياد ئالىدىم
شۇ يىللاردا زامان ئۆزگەردى بۇ كىشى ئالەمگە كىشىنى
ئاتارغا يوق ھەممە ئاتقە، ئۆزىنىڭ ئىشى ئالەمگە چىقىشىئۇن
دەپ ئىدى جاللات ماۋزېدۇڭنىڭ ٥٥ يىل ئەتكەن بارغا
ۋەھشى ئۆزۈمى بەرباد بولۇپ ھۆكۈمەتلەرنىڭ ئۆزۈم
كۆرسەتكەن بۇنچى باسقۇچ باشلانغان ئىدى

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

ھەر قانداق بىر زاماندا دەۋرنىڭ ئۆزگىرىشى ئاللانىڭ
ئىرادىسى بويىچە بولىدۇ. قۇرئان كەرىمنىڭ 3-سۈرە 130-ئايىتىنىڭ
بىر قىسمىغا قاراڭ؟ . بىزنىڭ ئوغۇل قىز قويۇندا ئىشلىگەن
ئاللانىڭ ئىرادىسى، ئەقىدە دېگەننىڭ ئوخشاشلىقى
بىر قىسىم دىنىي ئوقۇتقۇچىلار ناھايىتى خاتا چۈشۈپ ئاغزى
كەلگىنىچە چالۋاقايدۇ. . . . ئاي چۈشىنىش توغرى ئىچىدە
چەكلىمىسى ئۈچۈن ئازراق بولسا ئىگە دىنىي باقسىڭىز
نېمە زىيان تارتىسىز؟ بۇنىڭغا ئوخشاش بىر قىسىم
مەدرىسە دۇنيا قىممەت قاراشلىرى. قايسى ئىشقا تەقا
تەۋە مۇسلىم پىرىنسىپلىرى چوڭ مەسىلە! بۇ توغرۇ-
لۇق ئاخۇنلار توختالمىدى! خۇدا ئىسىم بىر بولسا!
دەمەك شۇ يىلى 6-ئايلارغا كەلگەندە ئۆيىمىز ئازادە بولۇپ
كېلىۋاتقان ھەربىر ھەر تەرەپتىن خەلق ياخشى شارائىتقا ئېرىشىپ
قالغان ئىدىم. ئىچكى كارىۋانىڭ ۋاستىسى بىلەن ئىسلام
قارىغاننىڭ ئاتاسى بىلەن بىللە توختۇشۇپ قالدىم
ئۆگىنىش ئىچكى كارىۋانىڭ كۈن ئاغزى يولۇپ خالىسە
سەۋىيىسى بار بولغان كۆڭۈل كۆڭۈلدىكى توز ياخشى ئادەم
ئىدى. ئىشۇ كىشىنىڭ ئادرىسى [illegible]!
ھەر بىر خان ئاچام كۆڭلى يۇمشاق كۆيۈمچان دىنىي
ئېتىقادى كۈچلۈك ئايال ئىدى شۇنداق بىر ئەۋلاد
ئۆگىنىش بىلەن ئاتا بالىلارنىڭ بىر توققان
قويۇندا ئىشلاردەك يېقىنلاردىن بولۇپ كەتتىم

ئەھمەت قارىم دېگەن ئاجايىپ ساددى بىر دوستىمنى ئۇچراتتىم
عبدالاحد قاري ئەسلى بىزگە شۇ ۋەقتە ئوقۇتقانىمۇ كاتىپ قالدى دېگەن
ياشى قۇرامى ئەللىك بارە بىر قۇردانى دېنى ئېتىقادى ئەخلاقى
ھەر قانداق كىشىنى جەلىپ قىلاتتى. دېنى مەلۇماتى شۇ دەۋرىگە
نىسبەتەن خېلى ياخشى ئىدى. بىز يېقىن دوستلاردىن بولۇپ قالدۇق
٦ - ئاي مىزگىلىشكە كەلگەندە يېڭى تىمىزغا كەلسەم بۇ يىل رامىزاندا
خەتمە ئوقۇتۇش (قۇرئاننى تەراۋى نامازدا ئوقۇپ تامام
قىلىشى) ئۈچۈن نۇر قارى ئاخۇنۇم دېگەن مەشھۇر قارىمىنى
ئەكەلگەن ئىكەن ئاڭلىدىم. دادام ۋە باشقا ئوقۇغانلار
يۇرت جامائەتلىرى مېنىمۇ يادلىغان پارىلىرىنى ئاڭلىشىپ قارىمىنىڭ
يارىدىمىدە ئوقۇپ خەتمىدە ئوقۇنسەڭ دېيىشتى مەن ماقۇل دەپ
رامىزانغىچە ھەر كۈنى ئىككى پارىدىن يادلاپ خەتمىدە ئوقۇشقا
ئوقۇپ ١٥ پارە ئوقۇدۇم ١١ - كۈنى ئىنزاق ئوقۇپ ئوقۇيالماي
قالدىم ئەسلى ١٥ پارىنى پىششىق يادلىغان ئىدىم يەنە
٥ پارىنى چالا يادلىغان شۇڭلاشقا ١١ - كۈندىن
باشلاپ مەن ئوقۇمىدىم. قارىم ئۆزى ئوقۇپ تامام
قىلدى ئۇ كىشى مەشھۇر قارى ئەھلى ئاپىمى بولۇپ جاللات
ماۋزىدوڭنىڭ دەۋرىدە يوقىتىلىپ كېتتى دېگەن ئەنسىزلىكى
قالپاق كىيدۈرۈلۈپ سەپەرگە قاپقۇسى ئېغىر جاپا
مۇشەققەتلەرنى بېشىدىن كەچۈرگەن ئىدى مەن كېيىنكى
ۋاقىتلاردا دادام بىزنىڭ ئۆيدە كېچىسى مېھمان قىلىپ
كۈتكەن ئىدى. ئۇ قۇرئاننى ئاجايىپ جەربدار ماھىرلىق

بالىلە ئوقۇيدىغان ئوقۇش ئىشتىقادى ساغلام قەدىرلەشكە ئەرزىيدىغان
مۇتىۋەر كىشى. مەنمۇ چوڭ قەلبىمدىن ھۆرمەت قىلىمەن!
8-ئاپرىل مازار غوجامدىن ئوقۇش ئىجازەت كىلىپ ئوتۇن نەتىجە ئوقۇيدىن
كېيىن شەھەردىكى ئەسلى ئوقۇتقۇچىم دەرسخانىسىدا قارى
ھاجىئاخۇنۇمنىڭ قېشىغا رەسمى ئوقۇشقا كەلدىم مەرھۇم
دادام بالىلە ئەكىلىپ قويۇپ قايتقانتى مەن ئوقۇغىلى شۇ قېتىم
كەلسەم ئوقۇتقۇچىمنىڭ قېشىدا موقىم ئوقۇيدىغان بىرمۇ
ئادەم يوق ئىكەن مەن ئوقۇشقا كۈشلەندىن كېيىن قارى ھاجىئاخۇنۇمنىڭ
6-ئوغلى قوربانشەم عبدالعزيز قارى رەسمى ئوقۇشقا كىرىشتى
مەن كىتابنىڭ تالدەيمۇ خالى ئوقۇغان كىتابنى ئاشىنانى ئىشلىدىغان
كۆپ ھالدا ئارىلاشتۇرغان ئىكەنلىكىم ئوقۇش كۆڭۈلدىكى بىلىشىدۇ
ماڭا نىسبەتەن ئوقۇتقۇچىلىرىم ياتلار بولمايدىغان يېقىن
تونۇشقانلار ئىدى. ئوقۇشۇم ئۈزۈلمەي داۋاملاشتى 1981-يىلنىڭ
باشلىرىدا ئوقۇتقۇچىمنىڭ قېشىغا كىلىپ ئوقۇيدىغانلار
10 نەپەرگە يېتىپ قالدى. يازىبىسا ئوبىتىپ كەلدى 8-ئاپرىل
دامولام. شۇنىڭغا ياخشى ئاتا ئانا يار بولۇپ قاتىشى ئوقۇتقۇچىم
ئوقۇتقۇچىم داۋاملاشتۇرۇپ كىتاب تورۇۋاتىدۇ. مەنمۇ تولۇپ تاش
تىكشۈرۈپ بالىلە دامولامنى كۈتتۇم . . . . .
دامولام كەلدى. ھوجرانىڭ بازارلىقى ساقىساق
دىققەت قاپ بالىلار مەدرىسىدە ماڭا نىغا جايلاشقان،
((مۇشۇ ئەسلىمىنى باشلىۋىدىن ئاكى ئوقۇشنىڭ ئاخىرى كۆرسەت

ھاكىمىيتى تەختىگە چىققان يىلى رەجەپ ئېيىدا ئەسسۇ

ساقساق مەدرىسى دەپ نام ئالغان مەدرىسەت

بولغى گۈرنىغا جايلاشقان بۇ ساقساق مەسچىتىدە

ئۇستازىمىز بابابالا خەتمە تەراۋىغا قاتناشتىم.

بۇ مەسجىتتىمۇ 50 ئەرچە يىلدىكىنى بويىچە قېتىم

قۇرئانى كەرىم تەراۋىھ نامىزىدا باشلانغان ئىدى.

مۇسۇلمان قوۋىدا ئىشىمۇ يېمىنىچىمۇ ئىشقا ئىنادەھ رەزىلىكىدىن

تەشنالىقى تەلەپ قىلىۋاتقان مىسكىن قەلبلىرى

قۇرئانى كەرىمنىڭ چارلاشىغا - ياخشى مۆكۈك تاۋارىدىكى

شۇنى شىپالىق شەربەتلىرىدىن لەززەت ئالماقتا.

تەسەللىي تاپماقتا ئىدى. ئۇستازىمىزنىڭ جەرىيدار

ماھىر ئەمۇلۈك تاۋازى مۇسۇلمانلارنىڭ يۈرەك تارىنى

تىترىتىپ لەرزىگە سالماقتا ئىدى. شۇ قېتىمقى خەتمە قۇرئان

تەراۋىغا دادام ئېۋەندىكى كىتاب ئاتىشىپ تىشتىشقان.

خۇشال بولۇپ ساقا دۇئا قىلغان ئىدى.

دادام ئەمەنلىبابالىرى ئاتام بولدى قۇرئانى كەرىمنىڭ تاخۇنچە

قاتناشتىم خۇدانىڭ شۈكرى. ئاروزۇيۇمغا بويىچە قېتىم

يەتكەن ئاساسىمى ھېس قىلىمەن! بوڭخا ئۇستازىمىزغا ئۆمۈت

ئادىزۇلۇم تۇتۇش ئەمەس يېڭى كۈيانىڭ يېشى ئىشتىم كىلىۋىم

كوچىيوپ كاددى ... مۇسۇلمان ئۇغانلار يادى ئاددى ئىدى ...

كىشىلەرنىڭ ئەقلى بويىچە ... . . .

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولليازمىلار ئامبىرى

قاندىقى قاپسى ئۆرەك . ياشاش ئۈسۈلىنى قانداق ئاتالاشى
قانداق ئۆگىنىش ؟ قايسى ئۇسۇل بىلەن ھاياتىمىز ئۆتۈپ
دېمەك بىرلىك ئۆرە ھاياتلىق بىلەن قىسقىچى ئادرېسلاشقان ئائىلە
تىنچلاشتۇرۇلغان قەلبىمىزنىڭ ئۆمۈرى بارغانسېرى كۆچۈيۈۋاتاتتى
قورقۇنچ كېرىمنى پىششىقلاپ يادلاشقا ئادەتلەندە ئەھمىيەت
بېرىپ ئوقۇۋاتاتتىم 12- ئاينىڭ ئاخىرلىرى دادامنىڭ
كېسىلى ئېغىرلىشىپ ئالغانلىق خەۋىرىنى ئاڭلاپ يېزىغا قايتىپ
كەلدىم، دادام يېتىپ قاپتۇ كېسىلى خېلى ئېغىر
ھەممە ياشنى ئالغان (84 ياشقا كىرگەن ئىدى)
دادامنىڭ قېشىدىن بىر قەدەم ئايرىلماي 40 كۈننى ئۆتكۈزدۈم
شۇ كۈنلەردە كېسەل دادام ئەپ قىلالمايدىغان دادامغا بىر كۆز تىكتىم
ئاغرىدى.. شۇ بىچارە ئاتامنىڭ ئالىيدىكى ئاسانلىقى ھەممىسىنى
تاپالمىدىم. 20 نەچچە كۈندىن كېيىن 3 كۈن ئىچىدىلا ئەپ قىلدى
بولغان ياخشى بولدى ماڭا ۋە ئاكاملارغا ئاچچىقىغا
ئۆزىنىڭ ۋەسىيەت ئارزۇ ئارمانلىرىنى ئېيتتى كېسىلى
يېنىكلىشىپ ئەپ قىلالمىدى. ئاتام ئىچ ئىچىدىن
ئازابلىنىپ كەتتىم. شۇنداق قىلىپ 1982- يىلى 2- ئاينىڭ
دادىسى ئاتايىلىپ قالدۇرغان مىراسى دادام بىز بىلەن مەڭگۈلۈك
ۋىدالىشىپ ئاخىرەتلىك يولغا ئاتلانغان ئىدى
دادامنىڭ نامىزىغا ئۇستازىم ۋە باشقا ئاكىلار يۇرت
جامائەتلىرى ئۆرۈك توغرىلار ئوقۇپ قاتنىشىپ ئۇزاتتۇق.
دادامنىڭ ماڭا بولغان ئامراقلىقىنى ئويلاپ —

ئەمدى مەنمۇ دادام يوق دېگەن لەرزىگە تولۇپ ھەسرەت
چېكتىم. غېرىبسىنەتتىم. ئاناممۇ يوق داداممۇ يوق
دەسسى يېتىم بولۇپ قالدىم. شۇ دېگەندە ئېچىنىشلىق ھەم ..؟
ئاللام ئاغرىشىپ قالدى ....
ئەسسالام... ئەسسالامغا قانچىلىك موھتاج بولغىنىمنى
كۆزەل ئانام......... بۈگۈندىكى كېيىن بەقەتلا
ئۇستازىمنىڭ كۆرسەتمىسىگە ھەممە ئىشتا تولۇق
بويسۇنۇشقا مەجبۇر بولغاندىن مۇرەككەپ خىياللار
كاللامنى ئىگىلىسى ئۆگۈشتۈرە قاچقاشتى. ھەربىر ئادەمدە
مۇستەقىل تونۇشقا - ئادەت. ئەركىن تاللاش ھوقۇقىغا دەخلى
تەئەررۇزغا ئۇچرىماسلىقى لازىمدە. باشقىلارنىڭ
ھەرخىل ئىشلىمى مەسىلەت بېرىشى بولىدۇ. قىيىنچىلىقلارغا
دۇچ كەلگەندە ماددى مەنىۋى جەھەتلەردىن ئەسلى بېرىش
زۆرۈر ..!. بۇنىڭلا ھاياتىمدا ئانامنى سېغىنىشتىن
دادامنى ئەسلەشتىن باشقا بىر نەرسە يەنىلا
كۈنلىرى قاچقان قاسساقلىقنى ئۇلارنى ئىزدەپ تېپىشى
قالدى. ئۇزدەلەش مەسىلىسى كۆچەيتىش قىلىمدە ئادرەس
ئادەملار كۆلەسسوي كۆپىيىشكە باشلىدى.
مەرھۇم دادامنىڭ ئىنۋېنتارلىرىنى ئۆتكۈزۈپ بولغاندىن
كېيىن، تەربىيەچى ئانام بىلەن ئادرېسقا جايلاشقانلار بولۇپ قالدى
تەربىيەچى ئانام ئۆزىنىڭ ئۆيىگە كۆچۈشكە مەجبۇر بولدى.

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

مەن يېنىدىكى دادام تۇرغان ئۆيىمىزدە يالغۇز تۇرۇشقا رەدىم
قورقاتتىم كەچلىرى قايتا قايتا ئىشتىن شۇنداق سالاسالا تىم
4- ئايدىكى باھارنىڭ ئىللىق كۈنلىرى يېتىپ كەلگەنىدە
غېرىبلىق تەنھالىقتىن كەتكىلى تۇردۇم
ئۆيىمىزنىڭ ئۆيىگە قايتا بېرىپ يېنە ئولتۇرۇشقا تولىمۇ ئىگىلدى
مەن شۇ ئاتىسىنىڭ بوغۇزى سۈيىدە كانىي تاشقىنى
يېتىپ قورۇقشۇم شۇ ئۆيىدە بولغاچقا سۇسىلاردىكى
تونۇش باشلىدى. بالام ئوقۇغان كادىرلار بىلەن تالاش قالدىم
كەچ قىلدى. دېمىسىمۇ مەن بۇ ئوقۇغۇچى كادىرلارنى ئىزدەش
باشقىلار بىلەن ئارىلىشىش ماڭا نېمە كېرەك؟! . . ئىشتىن
كادىرلارنىڭ ئىستىك كادىرلىرى ئۇچراشتىكى ئىسمى سىزدە؟
كادىرلارغا ھەرقانداق يېمەك- ئىچمەكلەر كېرەك بولسا بولمىغاندە
مەنتۇچى ھەرقانداق دېمىسە كۆپ نەرسە ساغلام ئوزۇقلۇق
لەرنى زورۇر بولسا ئۇلۇغ رەك؟ - تۇغرا قىممەتلىك نەرسە ئالغاندا.
قاتتىق ئىنسانغا زورۇر، قىممەتلىك قەدىر قىممەت. قورغۇ
تۇرغان نازۇك ھېسسىياتلىرىم شىدەتلىك بۇ
ئىنسانىي قورقۇنچتىن خۇسۇسىيەتلەر، تۇغۇلۇش ئۇسۇل
ساغلام ئوزۇقلۇق بىلەن ئىنسانىيەت ئۈچۈن مۇۋاپىق
ھەل قىلىنمىغاندا! ھەرقانداق بىر ئىنسان ئىگە بولۇش
ئىستىقبالىدىن ئىبارەت ئاشقا بولمايدۇ. بۇنداق!
توسقۇنلۇقنىڭ ئازراق ئۆتۈپ بولسا ئۆزگىرەرمىكىن؟..

مانا ستمىزنىڭ ھازىرقى ھالىتى، قىزىل تۇغول قويۇپ ئاشلىرىمىزنىڭ
بوغۇزىغا تۇنىدىكى ئىچىمىزنى ئەدەبىيەتنى ئېتىپ ھاياتى
دوشمەن قولىغا بەرمەسمۇ؟!.

2) قايسى بىر ئەبگانىمىزنىڭ ماھارىتى ئۆزىنىڭ سانىنى
كۆپەيتىشى، دەۋر-زامانىنىڭ قايسى بىر ۋاقتىدا ئاتا قالىپ
قالغان ئادەتنى بىلەن بىزلەرنىڭ ھەر خىل سەۋەبلەردىن
ئۆتكۈزگەن سەۋەبلىرىمىز جەمئىيەتتىكى ئورنىمىزنى تۆۋەنلىتىپ
بىزنىڭ ئۆستۈرۈشىمىز ھوقۇقىمىز قالىپ ھەممە نەرسىگە
ئېشىپ تاكى ھازىرغىچە ئادەتلىنىپ كەتتى!
قوللىرىمىزنى بىلەن باغلاپ ئىشلىگىنىمىز زورۇر
بولغان ھەممە ________ ھەممىسى
ئەمەس قالسا ئىدى ......!

قېنى بۈگۈنكى ئىتتىپاق؟ بىز نېمىشقا ئىتتىپاق قىلالماي
تۇغول-قىزىل قويۇپ ئاشلىرىمىز ئەگەر ئىشلىمىسەك
ھەقىقىي ئىتتىپاق قىلسا كۈندىن-كۈنگە بىزنىڭ
ئاساسى نېمە ئىكەنلىكىنى نېمە؟
موقەددەس ئىسلام دىنىمىز ئۆز دۇنيادىكى بۇ مىليارد
300 مىليون مۇسۇلمان نېمىنى ئاساس قىلىدۇ؟؟...!
نېمىنى ئاساس قىلىپ ئىشلىرىدا بولسا تەرەققىي تاپقان
قەدەم قويۇپ ئۇلاپ بېرىدۇ؟؟.. قانداق قىلارمىز؟ بۇلارنى
نۇر دەۋرىدە يېڭى تەرەققىي قىلىپ نۇر چاچىدۇ؟؟!!

ئىشقات ئاستى ئۈستۈن بولۇپ تۈگۈلۈپ الاشقان
يوقالغان، سامايى غۇرۇرى سېتىلىپ كاجىت الاشقان
بولغانىدى، ئىنسانى ۋىجدان قەدرى قىممىتى دەپسەندە قىلىنغان
ئاناخشى ئۇلۇغ مۇھەببەت نەپرەت ھېسسىياتى قوزغىلىپ
زەھەرلىنىپ ئۆز كاتتىلىرىنى يوقاتقان، ئەخلاقى
چۈشكۈنلەشكەن ئاتا ۋە ئانا قوۋزى تۇتۇپ قاتتىق ياشاۋاتقان
زامانداشلىرى ئۇلۇغ قىرغىنداشلىرىغا ھەقىقەت ئېيتىشنى
ئىچكى تۇيغۇسى ئېيتىشنى. بىزلەرنى مۇشۇ ھالغا
چۈشۈرۈپ قويغان. ھەممىدىن مەھرۇم قالغان
يالغۇز دوستۇمنى، نېمىسى مالالسا تەجاۋۇزچى ھۆكۈمران
سىنىپنىڭ ۋەكىلى مۇستەبىت پادىشاھ ۋە ئۇلارغا
تارىختىكى بىر ساددا قاتىل بىلەن يەنە يالاپ غالجىر
قالدۇرۇلغان مالىي خائىنلارغا ئۆچمەنلىك
نەپرەت ياغدۇرىدۇ. ئىشىنىش بىزمۇ ئادەم ئەمەسمۇ؟
بىزلەرنىڭ شېئىرى بايان تارىخىمۇ قېنى؟...
مەن ئاشۇ ئاتالغان بۇ مەنىدىكى ئەلەم تۇيغۇسى
بىچارە ئاتاپ ئارزۇ قىلىپ ئىنتىلىۋاتقان ھاياتىمە-
تى ئەمەلگە بولسا كېرەك (مى)!...
1981-يىلى ئەتىياز كۈنلىرى ئۇستازىمىزنىڭ قىسقىچە
بۇ نەچچە يىللىق كىتابچە يىگىتلەر كىتابلار ئوقۇپ
دەپ تۇرۇپ ئوقۇشقا ئۆگىتىپ ئۇلار ناھايىتى دوستانە
بەرگەن ئەدەبىياتى ئۆگىنىپ يازغانلىرىنى كىيىم كەيگەن

شەھەرنىڭ كۆزگە كۆرۈنگەن ياشلىرى ئىدى. ئەسسەلامۇ
ئەلەيكۇم دېگەن جاراڭلىق جۈپ يېقىملىق ئاۋازلىرىمۇ
باشقىچە ئاھاڭ بىلەن سۆيۈنەتتى. مەن ئولارغا بەكلا قىزىقىپ
قالغان كىشى مەن دېگەن سىرالىق. كۆڭلى سۆيگەن خىيالچان
ئادەملەر بۇ ئوقۇغۇچى «طالب» قاندىقى قايسى ئولار بىلەن
ئەلى بولالايمە؟ ...... كونا رەڭلاردا ئۇلار قايتا
شۇ كونا رەڭنىڭ بويىدە ئاشۇ ئوقۇغۇچىنىڭ بىرى
«مەرھۇم ساتتارجان» بىشىغا ياغاچ چۈشۈپ كېتىش
ھادىسى بىلەن ۋاپات بولغانلىقى بىلەن ئاڭلىدۇق بۇ 20 نەچچە
ياشلىق جۈسۇر يىگىتنىڭ ھادىسە بولۇپ ۋاپات بولغانلىقىغا
ھەممە ئادەم ئىچىنىپ تۇرالمايدۇ ئەپسۇس!
نامازنى ئوقۇپ، كۆزۈتۈپ بولغاندىن كېيىن مەن بۇ شەھەرگە بىللە
ئوقۇۋاتقان ئوقۇغۇچىلار بىلەن كەتتە قورۇتقان كەرىم ئاكام
قايسى ئوقۇپ چىققان نۇر تۆكۈلگەن ياشلارنىڭ قورۇتقان
ئوقۇپ ئولتۇرغانلىقىنى كۆردۈم، قورۇتقان كەرىم ئاكام بىلەن بىرگە
مەن قورۇتقان كەرىمدىن ئاز ئاق ئەرەتكە قادەم دوستلىشىشنى
ئاندىن مەرھۇمنىڭ تۇغۇلغان يېشىغا بىرىپ دۇئا قىلىپ كەلدۇق
ساقلىدۇق ئەخمەت 400 ئەتراپىدا ياشلار بىللە ئىدۇق
شۇ كۈنى بىزنىڭچە ياشلار بىلەن تونۇشقاندەك بولدۇق
ئولار رەڭنى ئىچىدىكى كۆزگە ئالدى ھەم چاقچاق قورۇتقىنى
ساتتارجان بىلەن بىللە ئوقۇغانلىقى كېيىن ئاغىنى جۈسۇر كۆرگەن
يىگىت كېيىن ھەم قارى ئىدى بۇ دوستۇمنىڭ

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

شۇ كۈنلەردىكى روھى قىياپىتى ۋە قايغۇ ئەلەملىرى ھازىرقىدەك
كۆز ئالدىمدا! نامايەندە بولۇپ تۇرۇپتۇ.
شۇنىڭدىن كېيىن ئۇستازىمىزنىڭ ھويلىسىدا! مەيلى كوچىلاردا!
بولسۇن قوغلىشىپ ساددا ھاشىمدىن ئايرىلغان بولۇپ قالدۇق
بەزىبىر ۋاقىتلاردا ئۇ ھەققىدە سوراشۇپ ئاقىۋەت مۇڭدىشىپ
قالاتتۇق. مىنىڭ كۆڭلۈم تۇيغۇلۇق بىلىشىچە ئاشۇ چاغ گويىا خۇددى
«جانىجان قىياپەتلىك دوستۇم ئابدۇلكېرىم قارى» مەرھۇم
ساتتارجان. ئابدۇسۇبۇر ئاخۇنۇم بۇ قوچاق يادىكار قەلىمىدىكى
داموللام «كوچىلاردىكى ئاتا قالغان دېيىش ئالىم»دا بىرەر بىلىك
ئوقۇغاندىن كېيىن بىزنىڭ ئۇستازىمىزنىڭ قېشىغا كىرىشىپ
دەرسى ئاڭلىغىلى كەلگەن ئىدى. ئابدۇكېرىم قارى ئۇنىڭغا قېچىش
ئاتارخانىدا! مەرھۇم ساتتارجان نەزەرجانلىق دوكاندا!
ئابدۇسۇبۇر ئىسىملىق چايچى دوكاندا ئىشلەيدىغان
كۈندۈزى ھەممە يادىكى ئىشى بىلەن شۇغۇللىنىپ كەچتە
ئاخشىملىرى دەرس ئاڭلاشقا مەززەمىدىكى قاتنىشىپ بارىدىغان!
بىلەن بولۇپ ئىدى. مۇئەللىمنىڭ ئۇستازىمىز ئالدىدا ئىنتايىن دىنى
ئوقۇغۇچىلىرى بولۇپ ئۇلارنىڭ بىلەن ئۇ بولغانلىقى خۇددى
خۇشبۇرۇق ئەكىلىپ قالارلىق بىلەن چېچىپ قوشقاتلىق دوستلىرى
بار ئىدى. بولۇپمۇ 3 دېيىش ئوقۇغۇچى ئاڭلىغانلىقى ئۈچۈن زور
ھۆرمەت بىلەن ئوقۇۋاتقان كۈنلەردە مەرھۇم ساتتارجان
كۆتۈرۈلگەن ئەپسۇسلانغان ئۈچ ... شۇنىڭ بىلەن

سوبودا خوپ بەزىدە ئوقۇشقا قاتنىشىپ بەزىدە ئۆز ئىشلىرى
بىلەن بولۇپ بارا بارا ئوقۇشنى تاشلايدۇ. عبدالكريم
قارى يېشانە ئوقۇغۇچى بولۇپ قالىدۇ ۋە شۇنداق ئىشلار ئۈستىدە
ئىدى بۇ ئاتاق بۇ دوستۇمنىڭ قەلبى غۇرۇر سۇنغان بولسا
كېرەك. قايغۇلىرىنىڭ ھەممىسىنى كۈچكە ئايلاندۇرۇپ
ئوقۇشقا كۈچىنى قويغان ئىكەن بىلەيمەن. چۈنكى بارغانچە
موشەششە نىغادا بولۇپ قالىدۇ : ئۇ دوستۇم
بۇ كۈنگىچە ماقالا دەرىسلىكى بەزى قىسىمى نوقتىلارنى يېزىشلا
تازا ياخشى چۈشىنەلمەي تۇرۇپمۇ دېگىنىدەك دەرھال
مېنىڭ ئىسمىم ھوشۇر قارىخۇنۇم كەلگەندە ئۇ كىشى
ئەسلى كۈچار ناھىيە خانقتام (٦-دايۋە) لىك دېھقان
ئالىم بولۇپ شۇ يىلى «1982-يىلىنىڭ باخولويدا» نەشىرلىگە
بېسىم ئالىشىۋشىقا كەلگەن، يېزىدىكى ئاخشىدا ئۆزىدە
ئوقۇغان ھالدا نەچچە ئوقۇغۇچىلىرىنى بىلەن تالىپ ئەلگىدە
ئۇلارنىڭ ئىچىدە مېنىڭ بۇ نەۋرە ئاكام كېرىم قارى «كېرىم رىشىت»
ۋە ئەۋلادىكى ياخشى بۇ دوستۇم ئىسمىنى قارىسلار
بار ئىدى. ئۇلار ئىشەنگەندە كەلگەندىكى كېيىن ئۇلارنىڭچى
قىسقا بولسىمۇ نەچچە قېتىم بارغان ئۇستازى بىلەن ياخشى
تونۇشاتتىم. شۇ سەۋەپتىن جانىجان ئوقۇتقۇچى بۇ
دوستۇمغا ھوشۇر قارىخۇنۇم ياخشى ئالىم ھەسسە
كېچىك ئوقۇغان خۇشقۇي ئادەم. ھازىر ئىشلىرىدە
بەزى قىسىم نوقتىلارنى ئاشۇ كىشىنىڭ ياردىمى بىلەن

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

ھەل قىلغىلى بولارمىكىن دېگەن مەسىلە ھەتتا بەرىشىم بولدى سۇمۇلغا
بەكلا ياققان بولسا كېرەك ئەمما شۇنداق قىلالايمىز
دەپ خۇشال بولدى. . . مەشقى قىلىش شۇ كۈنلەرنىڭ نەتىجىسى
بۇ كەشفىيات رونىقى ئىككىسى ھوشۇ قارار قىلىپ ئوردۇلاشقا
ئۆتكە باردۇق مەن ئۇ ۋاقىتلاردا قورقۇنچلۇق قايتىلاپ
سىنىشقا تۈرتكە بىلەن مەشغۇل بولغاچقا شۇنىڭ كارىنى
ئەزبەر كىتابلارنىڭ قايسى مەسىلە - ئۇ ۋاقىتلارنى
سورالغان ئۇتقان ھەل قىلىشقا تىرىشىپ ئىلمىي بىلەن مۇ
كىتابىمنى قېتىم ئۇ ۋاقىتلاردىن بېشىپ چۈشەندۈرۈشى ئۈچ
كىشىلەرنىڭ خاتا كۆرگۈلۈكى ئۈچۈن بولغاندەك ھېكايە تىن ساتتىن
ئاتۇسى ئۇلتۇرغاندەك كېيىن ئۇ كىشى بىلەن قوشنۇ ئوخچەن
ئالىي بىلەن خوشلاشىپ قايتىپ چىققىچە بولدى. ئىكىشىپ
ھەرخىل تىمىدا ياراتقان شىئىرلار. بولۇپمۇ دېنى ئوقۇشى ۋە
كەلگۈسى . . . . . . مېنىڭمۇ بۇ ئىشتىكى پىل جەريانىدا
ئۇ ياشىغان ناسىمىنىڭ ئەزبەرچە جاۋاب تىپىپ، يېڭىلا كۆرۈلگەن
يېڭى سوئاللار پەيدا بولۇپ. خىيال قىلىپ، تۈگۈلۈپ، كىتابلارغا
دېگەندەك ئەزەلى ئوزەمچە ئەسلى كۆرسىتىلگەن ھىكمەتلەرگە
مەسىلىلەر ئۈستىدە تازا دۈرۈپ كىرىپ قالغىنىمغا بولۇپ
قالغان ئىدىم. شۇنداق ھەرخىل سەۋەبلەر تۈپەيلى ئاتىكىمۇ نىڭ
كېيى خاتالىق كۆرۈپ بولدۇ شۇنچا ئاشقان ئىدۇق
سوزلىمۇنىڭ مەزمۇنى ئاخىرى ۋە ئەدەبىي مىسالە سەنئەت

دىنى ھەقىقەتنىڭ ئەكشۇسى ئەھۋالى توغۇرلۇق باشلاندى
قەدىمدىن دوستۇم ئۇرەم قارىشىنىڭ شۇكۈنى ئەنشە
«دىكونا ئىشەنچەر ۱- ئوتتۇرا ئەمەلىيەتنىڭ ئەسەبىدىن قالدى!»
سوزلىشەلەر 2 مەزمۇندىكى سوزى ماڭا بەرگى ئەسىسى قالدى
بوي. ئىسلام دىنىدىكى 20 نەچچە ياشلىق [illegible]
سوئېتە لاياك قۇنىنىڭ ئىسلاھىي ياكتلاپ
ئوتتۇرىغا قويۇشقا قارىشى غەيرى گۇزقاراشتى كىشىلەرگە
قاتتىق رەددىيە بەرگەنلىكى.
بۇ ئەسلى مۇندىن ۋەقەلىك: ھەر ئەللىكى دىنغا دۈشمەنلىكى
سايە قارايدىغان ئاساسىدا [illegible]
[illegible]
مۇسۇلمانلار دىنىنىڭ [illegible]
[illegible]
[illegible] چوڭ بىر مونازىرە سودە ھازىرلاپ بىر مۇنچە
سوئال تەييارلاپ مۇسۇلمانلار شۇ دىنىنىڭ سوئاللىرى
-نىغا جاۋاب بېرىشنى ئۆتۈنگەندە ئەگەر جاۋاب بېرەلمىسە
دۆلەت ئىچىدە مۇسۇلمان دىنىنىڭ تەشۋىقاتىغا چوڭ
زىيان يېتىدىكەن. مونازىرە سوئالى باشلىنىشتۇ
۱- سوئال ئاللاھ بارمۇ؟ يوق؟ كۆرۈلمىگەندە، سورۇندىكى
20 نەچچە ياشلىق بىر قىز ئورنىدىن دەسسى

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

ئا

تورۇپ مەن جاۋاب بېرەلمەي جىمىپ قالدىم. دوختۇر دېگەندى
كېيىن. بۇ جاۋاب بېرىپتو. ئاكىسىنىڭ ئالدىمىزغا قويغانلىقى
بارقانىپ مۇنشەمە تەرىپىگە قاراپ باشقۇرۇشقا تاپشۇرغان
قوردىتامىنى ئاللا جىزىمە بار دەيتو.
سوئال: ئۇ ئاللا قەيەردە؟ سىز ئۇنى كۆرگەن دەيتو؟
جاۋاب: دەپ سوز باشلاپتو ھاياتىمىز مەردانىلىك
بىلەن بەرگەنسى تورۇپ، بۇيۇك ئاللا قەلبىمىزدە دەيتو
دېمەك ئىشەنچ كۆڭلىمىزدە، يەنە سوئال قويۇپ ئاللانى
دەيسىزمۇ؟ يەنە دېمىسەم دەيسەنمۇ؟ ئەگەر ئاللا
سېنىڭ دېگىنىڭ بولسا، يەنە باشقىلار نېمە دېسە
بولسا كۆپ ئاللا بولۇپ كەتمەمدۇ دېمىگىن
ھاياتىمىز بۇ نەچچە قاچقان سۇ كەلتۇرولار دەيتو
شۇنىڭ بىلەن قاچىلارغا سۇ كەلتۇرۇپ ئىشلەپ ھەربىر
قاچىغا چۈشكەن كۆپ نۇرنىڭ بارلىقى تورغانلىقىنى
ھەربىر قاچىدا كۆرە نۇر چېچىپ تۇرۇۋاتقانلىقىنى پاكىت
قىلىپ مانا ئاللانىڭ نۇرى ھەربىر ئوساسلىنىڭ
قەلبىدە مۇشۇنداق نۇر چېچىپ تۇرىدۇ [illegible]
قۇياشنىڭ ئۆزى بىر لېكىن ئۇنىڭ نۇرى
دۇنيانىڭ قايسى جايىدا بولمىسۇن يەر شارىدىكى ھەربىر جاننى

ھەربىر ئۇسۇماۋكارنى ئومۇمەن ئېيتقاندا ھەممىنى نۇرغۇن

يورۇتىدۇ. ~~بۇ~~ بۇ ئاۋۇل كائىناتنىڭ ئىچىسى

قۇدرەتىنىڭ ئاللا تائالانىڭ خام ئەشيا ھېساب-

لانغىنىدەك ئىشىمىزدىكى سانسىزلىغان گۈزەل

خۇسۇسىيەتلىك ئۇچۇن قۇللارنى كائىناتتىكى يارىتىپ

«مىياساپ» ئۆزى خالىغان كىشىنىڭ قەلبىگە ھىدايەت

نۇرىنى مانا موشۇنداق چۈشۈرۈپ يورۇتىدىكەن!؟!.

بۇ ئاللانىڭ نۇر ھىدايىتى كوياشتىن ئىنسانلارنىڭ

قەلبىنى يورىتىپ جاقناتسا ئۇنىڭ بۇنىچە بولىشى

لازىم ئەمەسىدى، ئاللا يەككە يېگانە پادىشاھى

مۇتلەق. ئاللا تائالانىڭ كائىناتتىكى ئەسمىدىكى بارلىق

شەيئىلەرنى ئىدارە قىلىشى. باشقۇرىشى يالغۇز ئۆزىگە خاس!

ھەممە ئۇنىڭغا قۇدرەت ئاللاغا مەنسۇپ!

سوئال. ئاللا ھەقىقەتەن بولسا بىزگە كۆرۈنۈپ

بولمىسا ئىكەن؟. ئۇ قىيىن دەرھال ئاللا يوللاۋق

پاكىت كۆرسىتىدۇ. . بۇ قاچىغا چاكۇڭ قاتىمىغان

سۈت كەلتۈرۈپلەر دەيدۇ. شۇ ھامان سۈت كەلتۈرىدۇ

موشۇ سۈتتە نەچچە خىل نەرسىلەر باردۇر سوئال

قويىدۇ قىز. ئۇلار جاۋاپ بېرىشىدۇ: سارماي،

قايماق سۈت. ئاندا ~~[illegible]~~

موشۇ سۈتتىكى 3 خىل نەرسىنى ھازىرنىڭ ئۆزىدە

سىلەر كۆرسەتكىلەر؟ سىز ئاللانى سىلەرگە ئاندىن

كۆرسىتىپ بولغۇدەك دۇنيادىكى ئىش ئۇلار ھازىر كۆرسىتىشكە
مۇمكىن بولمايدۇ . بۇنى ماسسا ئۇيسىنە بىلەن ئايرىپ
كۆرسەتكىلى بولىدۇ دۇنيادا . قىز ئۇلارغا شۇنداق دەيدۇ .
سىزلەر ماددى نەرسىلەرنىڭ ئىچىدىكى دۇنيانى تونۇغان
نەرسىلەرنى ~~ئايرىپ~~ كۆرسىتىپ بولۇشقا سىزنىڭ ئاجىز
ئىشەنسىز ئاندىقتا مۇشۇ ماددى كۆز بىلەن سىزلەر
ۋە سىزلەرنى يوقاتقۇچى مۇشۇنداق خۇسۇسىيەتلىرى تاپالماي
گۈزەل ھاياتلىق ئادەم قايسى ياراتقان ئۇلۇغ ياراتقۇچىنى
قانداق كۆرەلەيسىز ؟ . . .
ياراتقۇچى بىلەن يارىتىلغۇچى «ياسىغۇچى بىلەن ياسالغۇچى»
ئوتتۇرىسىدىكى پەرقى ئاشۇ ئىشنى زور ١٠.٢.١ .
كۆزنىڭ كۆرۈش ئۈچۈن جىسىم بولۇش، رەڭ بولۇش
بەك يورۇقلۇقتا يىراق بولماسلىقى، بەك يورۇقلۇقتا يېقىن
بولماسلىقى شەرت ئىكەن ! . . .
بىرلىك سۈنئات ئىچىدە ياشاۋاتقاندەك سىز ھوزۇرلۇق
نەپەس ئېلىۋاتقان ھاۋانى كۆرەمسىز ؟ . . .
سىزنىڭ تېنىڭىزگە جان نامايەندىسى بولغان
جاننى كۆرەلەمسىز ؟ . . . ئۇلۇغلۇققا ئىشەنچ قىلغانلار قانچە ؟.
. ئاللاھ ھەممە ئەيىب نۇقسانلاردىن پاك !
مۇقەددەس ئۇلۇغلۇق - ھۆججەت قۇۋۋەت - قۇدرەت
ئاللاھقا مەنسۇپ .

شۇ جەسۇرچى مۇنازىرەدىن كېيىن ھەمشىرى ئانى جاناب
جەسۇرچىغا دۆلەت مۇكاپاتى ۋە ئىلمىي دەرىجىسى ئالتۇن
مەدال مۇكاپات بولىشتى . . . . .

قەدىرلىك دوستۇم مۇشۇ ۋەقەلىكنى ماڭا سۆزلەپ بولۇۋاتقاندا ئەسلىمىسى
ئىشتىقاتنىڭ ئۇچى دولقۇنلاپ، پۈتۈن ۋۇجۇدۇمنى تىترىتىۋەتتى. ئىچ-ئىچىمدىن
خۇشال بولۇپ سۆيۈنۈپ كەتتىم. خۇداغا شۈكرى.

ئىسلام دىنىغا ئىشتىقات قىلىدىغان ھەر بىر مۇسۇلماننىڭ
ئۆز ئىشتىقادىنى مۇستەھكەم ئالا بىلىشى ئۈچۈن قىلىدىغان پاكىت
ئاساسلىرى بىلەن قۇرئاننى ئوقۇغاندا دۈشمەنلەرنىڭ
ئەمەستىشى ھاقارەتلىرى ئۈچۈن ئۆچۈش تەبىئىي ھادىسە!
بەلكى ئۆز ئىشتىقادىدىن ۋاز كېچىپ بۇزۇق ئىشتىقاتقا قەدەم بىلەن
بولغۇنچى. نەپرەت-شانشەرىپىنى يوقىتىشقا تۇرغان كەپ!
دەل شۇ مىنۇتلاردا نەچچە ئەسىردىن بېرى مۇقەددەس ئىسلام
دىنىغا ئىشتىقات قىلىپ ئەجدادلىرىمىز تارىخلارنى دۇنياغا
نامايەندە قىلغان ئۇيغۇر مىللىتىم بۈگۈنكى كۈندە
كەلگەندە قانداق بىر نەچچە شەيتاننىڭ غەيرى
مىللەتنىڭ ئاساسىي بىلەن خورلىنىپ ئۆزىنىڭ مۇقەددەس
پاك ئىشتىقادىنى بۇلغاپ خورلىنىۋاتقان. ~~ئەپسۇس~~
بەلكى يوقىتىۋاتقان ھازىرقى ئەھۋالىدىن. ۋە
ئۇ ئەخلاق قىممىتىنى ئاشلىغۇچىنىڭ ئۆزىمۇ
ئەمەس تەجاۋۇزچى دۈشمەنلەرنىڭ كۆزىگە
بۇ مۇسۇلمانلارنى كەمسىتىپ نەپرەت قىلدى-

قىممىتىمىزنى دەپسەندە قىلىۋاتقان قىياپەتلىرى
بىر-بىرلەپ كۆز ئالدىمدىن ئۆتكەندەك بولدى.
ساناشىم. ئۆچمەنلىكنى قوزغاشتىم. ئاق كۆڭۈل مەردانە
ئاتا-ئانىلىرىم، قەلبى ئۆزەل ئارزۇ ئارمانلارغا
تولغان سىڭىللىرىم ئانىلىرىم ئاچا-سىڭىللىرىمغا
قەلبىمدە چەكسىز ھەسرەت ئاشىق سىڭلىم موھەببەت
ئۇرغۇپ تاشماقتا! بۇلارغا ئەسىرلەردىن بېرى
زىيانكەشلىك قىلىپ ھۆكۈمران بولۇۋاتقان، تارىخىمىزنى
بۇرمىلاپ، ئىشغالىيىمىزنى زەھەرلەپ، مەردانە قوشۇنلىرى-
مىزنى باستۇرۇۋاتقان ۋەتەننى ئاياغلىرىمىزنى تالان-
تاراج قىلىۋاتقان ئەشەددىي دۈشمەنلەرگە غەزەپ
نەپرىتىم دولقۇنلاپ قوزغالماقتا...!
بۇ ئىشلارنى ساناشىمنىڭ ھاجىتى يوق! ئىسلام ئەقىدىسى
ئۆزىنىڭ ئىسمى ياشاتسۇن ئەجدادلىرىمىز زېمىنلىرىدا سۆرۈلۈشۈپ
ھەرخىل مۇداھىنىلەرنى قاراشقاندىن كېيىن كۆپەيتىم قىلارى
سۈرۈپ تاشلاپ. تۈركىيە قەلبىنىڭ ئۇلۇغ داھىسى
دۇنيا تۈركلىرىنىڭ ئىپتىخارى ئاتا تۈرك مۇستەپا
كامال ھەققىدە سۆزلەپ سۆيۈندۈردى.
موشۇ ئەسىرنىڭ باشلىرىدا (20-ئەسىر) تۈركىيە
دۆلىتى قورچاق ھاكىمىيەت ئاستىدا قالغان بولۇپ
چەتئەل تاجاۋۇزچىلىرى بۇ دۆلەتنى بۆلۈپ مۇستەملىكە
قىلىپ تالان-تاراج قىلماقچى بولغان ھەممە ...

ئەجاۋۇز قىلىپ ھەربىي يۈرۈش باشلاپ تۈركىيىنىڭ (دەۋلىتىنىڭ)
يۈزدە ... پىرسەنتى ئالغان: 70 پىرسەنتىنى بېسىپ
كىرىپ بولغان. مۇستاپا كامال ئۇرۇش پاياسىنى
قورغاش تارمىسىنىڭ ئەتۋەن باشلىقىدىن جوڭقا
ھوقوق تۇتقان بولۇشى موھىمى؟......
ۋە ئەنە مۇنقەرز بولۇش ئالدىدا تۇرغاندا ئەمەلى
قانداق قىلىش كېرەك دەپ ئويلاپ باشقۇرۇپتۇ
مۇستاپا كامال........
ھەرخىل پىلانلارنى تۈزۈپ ئورۇنلىغان بولسىمۇ يەنىلا
مەغلۇپ بولىدۇ....... بۇ كۈنى ھەربىي ئازارمادىنى
چىقىپ ئانقىرا قاراپ مېڭىپ غەمكىن خىياللار بىلەن
تاغلاردا كېتىپ بارغان ئىكەن 60 ياشلار ئەتراپىدىكى
بىر مالچى مال بېقىۋاتقان ئىكەن ئۇنىڭ بىلەن ئەھۋاللىشىپ
مۇڭدىشىپ چىرايىدا ماللىرىنى سوراپتۇ
ھازىر ۋەتىنىمىز چەتئەل دۈشمەنلىرىنىڭ مۇنقەرز
قىلىشى. ئانا تۇپراق تالان تاراج قىلىنىش ئالدىدا
تۇرۋاتىدۇ. ۋەتىنىڭ مۇنقەرز بولۇپ كېتىشىگە
سىز قانداق قارايسىز دەپ سوراپتۇ مۇستاپا كامال.
دېھقان مالچى شۇنداق دەپتۇ. بۇ مەسىلىگە قارىتا
مېنىڭ پىكرىم. مېنىڭ ئەڭ گۈزەل تارا قوراسىغا
يەتكەن بىر ھەمشىرە (سىڭلىسىم) بولسا

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

قاراقچىلار ھەممىشە مېنى مەسنات كۆز ئالدىمدا ئاتاڭ
ئاستى قىلغانلىقى ئۇخشاشلىق دەپ قارايدۇ.
ھەقىقى ۋىجدانى بار ئوغۇل بالا ئاخىرقى بۇ تىنىقى. بۇ ئادەم
قىنى قالغىچە جان تىكىپ ھەممىشە قوغدايدۇ
ئادەملەك خىسلىتى. ئىشقا، غورور، ۋىجدانى بار
ھەقىقى ئىنسان ئۆز ۋەتىنى جان تىكىپ قوغدايدۇ ئىشتا
ئۆز ھەممىشە ۋەتىنى قوغدىغان ۋىجدانلىق ئوغۇل بالىدەك
بۇ ئادەم قان قالغىچە ئىشىپ قوغدىشى كېرەك!
دەپ جاۋاب بېرىپتۇ. مالىك. بۇ جاۋاب بىلەن قەلبى
چەكسىز ئۆمۈد. ئىشەنچىگە تولغان ئاتا تۇردى مۇستاپا
كامال شۇ نەق جاسارەتكە كەلتۈردە مۇشۇ قوۋى مالىكى
بۇ جاۋابنى بەرگەنلەردە ساناشمىغان ئۆمۈت ئۆزىنىڭ دەپ
دەسمى تۈرۈش تەييارلىقنى تولۇقلاپ ئۆز قوشۇنىنى
دەتكە ساپ كۆرەشكە باغلاپ تولۇپ تاشقان
غەيرەت بىلەن ئاتلىنىپتۇ........
شۇ تۈرۈش بىلەن غەلبە قىلىپ چىققان ئەجاۋۇر چاقىسىنى
ۋەتەن تۇپرىقىدىن قوغلاپ چىقىرىپ دۆلەتتە مۇستەقىللىق
قانۇنى ئورنىتىپ تازلىشى ئىسلاھ بولۇپ يەرشارىدا ئۆز ئىگە
كورونىشى ئىسپاتلىغان. تۈركلەر دۇنيا سىياسى
سېپىدە بىر ئۇلۇغ داھىسى ئاتا تۇردى
مۇستاپا كامال دېگەن مەشھۇر كىشىدە كاپالەتكە

شۇنداق. مۇستاپا كامال ئاتاتۈرك دۇنيا تۈركلىرىنىڭ
سىياسىي جەھەتتىكى پېشۋاسى، پەخرى، قەدىرلەشكە
ھەقلىق موناسىپ. مۇستاپا كامال تۈركىيە ھاكىمىيىتى
تەرتىپكە سېلىپ مۇستەھكەملەپ بولغاندىن كېيىن
پەرىشانلىقتا ئۆزىنى ئەختەرىشىنى ساناپ ئۆتكىچە
كۈچ ۋە ئىتتىپاق ئالغان سوۋېت ھاكىمىيىتى بىلەن ھەربىي ھەمكارلىق
ھەرخىل زامانىۋى سانائەت تۈرلىرى ۋە باشقا ياردەملەر
توغرىلىق دۆلەتلەرئارا كېلىشىم تۈزمەكچى ئىدى. تۈركىيە
زوڭتۇڭى مۇستاپا كامال بۇ كېلىشىم ھۆججەتلىرىگە ئىمزا قويدى.
شۇنىڭ بىلەن سوۋېت ھاكىمىيىتى ئەمدى پەيت كەلدى دەپ
تۈركىيىگە ھەر ۋەسىق قاپ چىقىشىپ بىلەن زامانىۋى سانائەت تۈرلىرىنى
ھە دەپ يۆتكىدى ۋە مۇتەخەسسىسلەرنى تۈركىيىگە كۆچۈپ
ئورۇنلاشتۇردى. مۇستاپا كامال بۇنداق پەيتنى ھەرگىز قولدىن
بەرمەي تۈرك ئوغلانلىرىنى بۇ تۈرلەرگە پەرۋەرىش قىلىپ زامانىۋى
سانائەت باشقۇرۇشنى ياخشى ئۆگىنىشكە ئۇيۇشتۇردى. ۋە بۇنىڭغا
يىل ئۆتكەندىن كېيىن ئۇ ياشلار تولۇق يېتىشتى:
دەل شۇ پەيتتە مۇستاپا كامال دۆلەت دەرىجىلىك ئىگىلىكى
كابىنېت يىغىنى چاقىرىپ بۇيرۇق ئېلان قىلىپتۇ:
بۇيرۇقتا. ئاتاتۈرك مۇستاپا كامالنى دۆلەتكە
خائىنلىق قىلىپ سوۋېتكە سېتىلدى دېگەننى بانا قىلىپ
دارغا ئېسىپ ئۆلتۈرۈش ۋە دۇنياغا ئېلان قىلىش

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن ئەمىر ئافغان ھەممە ھۆججەتلەرنى
ئىناۋەتسىز دەپ ئەمەلدىن قالدۇرۇپ يىرتىپ تاشلىغانىدى سوۋېت
مۇتەخەسسىسلىرى ۋە باشقا سوۋېت كادىرلىرى ھەممىسى
24 سائەت ئىچىدە چىقىپ كېتىشى دۆلەتتە چىقىپ بولۇشى
24 سائەتتىن كېيىن قالسا ئېتىپ تاشلىنىدۇ دېدى
ئەمما ئۇلار بۇ سوۋېت مۇشۇ بويىچە ئىجرا قىلىندى.
شۇنىڭ بىلەن تۈركىيە دۆلىتى يەرشارىدا! دۆلەت مۇداخىلە
ھەربىي سانائەتلەردە تەرەققىي قىلغان دۆلەتلەر قاتارىدا!
ئۆزىنىڭ قۇدرەتلىك كۈچى بولۇپ قالدى.
مانا ھازىر بۇ شىمالى ئاتلانتىك ئەھدى تەشكىلاتى
يەرشارىدا بۇنىڭغا دۆلەتلەرگە ھۆكۈمرانلىق قىلىشتا.
لايىق بولغان زامانىۋى ھەربىي سانائەتلەر بىلەن
تەشكىللەنگەن. تۈركىيە دۆلىتى مۇشۇ تەشكىلاتنىڭ
مۇھىم بىر ئەزاسى.
مۇستاپا كامال ئۆز ھاياتىنى ۋەتەن ساھەسىنىڭ ئىستىقبالىغا
بېغىشلاپ ۋەتەن ساھەسىنى يەرشارىدا مەشھۇر
شان-شەرەپكە قەدىر قىممەتكە ئىگە قىلىشتۇرغان ئۇلۇغ دانىشمەن
شۇ ۋەقەلەردە، ۋەتىنىنى تارىخلارنى ئاخشاملاردىن كېيىن
ئويلىغانلىقىدىن بىز ئۇيغۇر ساھەسىنىڭ تارىختا
تاجاۋۇز قۇدرەتلىك دۆلەتلىرى بولغانلىقىنى ئىسپاتلىدى

قارىخانىلار دۆلىتى. سەئىدىيە خانلىقى دۆلىتى.
ئىدىقۇت خانلىقى دۆلىتى. بۇ دەۋرلەردىكى ھاكىمىيەتكە
قوماندانلىق قىلغان مەشھۇر ئەجدادلىرىمىز ۋەتەن ساھەتىنى
ئاشۇ ئاتا تۈرۈك مۇستەبىتلارغا ئوخشاشى ھىمايە
قىلسا ئەتراپتىكى دۈشمەنلەرگە كۆچ يارىغى دۇ. تىنچلىق ئىپ ئەدىپ بەرگەن
ساھەتنى بىر ئىشلارنى ... شان شەرەپكە قىدىر قىممەتكە
ئىگە قىلغان ئەمەسمۇ؟!...! ئىسلام ماتارىسى
تەرەققىي قىلغان. ماي مەدەنىيەت راۋاجلانسا. دۇنياغا
تەسىر كۆرسەتكەن مەشھۇر ئالىملار «مەخمۇت قەشقەرى
يۈسۈپ خاس ھاجىپلار» ماھمۇد سەمەرقەندىلار «ئاماننىساخان»
مەيدانغا كەلگەن ئەمەسمۇ؟...!؟...!....
ئاشۇنداق قۇدرەتلىك مۇستەقىل ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈۋاتقان
ئەجدادلىرىمىزنىڭ قوماندانلىق رەھبەرلىكى دەۋرىدە
ياشىغان كىشىلەرگە ئوخشاش خاتىرجەم. ئازادە قالسا!
ئەنە شۇ ساھەتىنى ئاسارەتكە ئاستىدا خارلىنىپ ياشىغان
ساھەتىنى قانچىلىك قىممىتى بولسۇن؟...
بۇ نېمە دېگەن بەختسىزلىك. ئېچىنىشلىق ھايات؟..
ئىشلەپچىقارغان تەرەققىي قىلىشى، ئۈگىنىشى. يوقىلىشى دەۋرى
بولدى. تارىختىكى ھەرخىل ھادىسىلەر «مەسىلە 13-ئەسىردە
ئىسلام دۇنياسى بولۇپمۇ تۈرۈك دۇنياسىغا ۋە دۇنيا ئىلىم
ساھاسىغا بالايى ئاپەت بولغان موڭغۇل خاقانى چىڭگىزخان»

ۋە ئۆزگىچىدىكى ئىشقادى بوزۇق، ئەپسانىيەۋى
شۆھرەت پەرەس ئىستىلاچىلارنىڭ شاپ بارغان
ھەرىكىتى ئىدى. دۈشمەن غەربىي مىللەتنىڭ سوۋېتچىسىت
ھاكىملىرى ۋە پۇخرالىرىنىڭ سىلقاراپ بوشاشقان قاتغان
ھەرخىل سەبەبلەر تۈرتكىسىدىن. مانا موشو ئاسارەت ئاستىدا!
ھالسىز خاراب ياشاۋاتقانلىقى ھېس قىلىدىم. ئەجەب ئىشتى!
18 - ئەسىردە ۋەتەن . مىللەتنى تەجاۋۇزچى غەربىي مىللەتلەرنىڭ
ھۆكۈمرانلىق ئاسارىتىدىن قۇتۇلدۇرۇش يولىدا! ئاتاپ بوراغان
ھەققانىي ئىنقىلابىنىڭ قوماندان رەھبىرى رەھمەتۇللا بەگ.
20 - ئەسىرنىڭ باشلىرىدا! ھەققانىي ئىنقىلابقا باشچىلىق
قىلىپ تەجاۋۇزچى زالىم ھۆكۈمرانلارنى ئاغدۇرۇشقا ئاتلانغان
ئىنقىلابچى قەھرىمان تۆمۈر خەلىپە.
ھەققانىي ئىنقىلاب قوزغاپ كۆرەش قىلىپ 1933 - يىلى شەرقى
تۈركىستان ھاكىمىيىتى قۇرغان دىنىي ئالىم سىياسى رەھبەر
مىللەتنىڭ سۆيۈملۈك پەخرى
مۇھەممەت ئەمىن بوغرا (ر)
1944 . 11 . 7 كۈنى
تەجاۋۇزچى زالىم ھاكىمىيەتنى ئاغدۇرۇپ تاشلاپ . كۆكتۇغ
تالقان قىلىپ ۋەتەن . مىللەتنى غەربىي مىللەت ھۆكۈمران
ئىشغالىنىڭ ئاسارىتىدىن قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن مىللىي ئىنقىلاب
قوزغاپ ئۇنىڭغا رەھبەرلىك قىلغان «3 ۋىلايەت ئىنقىلابىنىڭ
رەھبىرى» دىنىي ئالىم ئاتاقلىق سىياسى قوماندان

ئۇلۇغ داھى ئەلىخان تۆرەم ھامانا بولار بىزنىڭ
ئەركىن پەخىرلىنىپ - سۆيۈملۈك يول باشچىلىرىمىز دەپ سۆيۈمۈز
ئەمەسمۇ؟!؟!... شۇنداق......!
شۇنداق! ئەلبەتتە شۇنداق، بولارنى قەدىرلىگىلى جاناب
كىشىلەر ھە......؟!
بىز ئۈچۈن بەكمۇ چوڭ كاتتا... شۇنداقتىمۇ مۇشۇنداق ۋەتەن
پەرۋەر قەدىرلىك رەھبەرلىرىمىزنى ئۆلتۈرسە ئەججەپلىنىمەن.
.... بولار قانداق ئۇلۇغ كىشىلەر ھە........
ئۇلاردىن ھېچكىمنى سۆيمەيمەن، ئۇلارغا چىن قەلبىمدىن ھۆرمەت
بىلدۈرىمەن...... مۇھەببەت. غەزەپ نەپرەت ئىنتىقام-قىساسى
ئۇنىڭ يۈرىكىمدە يالقۇنجايدۇ. كۆزلىرىمدىن ئىختىيارسىز
ياشلار تۆكۈلىدۇ...
ھامانا مۇشۇ قورقۇنچ ئادەتتە قەلەم تەۋرىتىپ يېزىشقان ھازىرقى
ئەھۋالىم ئۆزەمچە تاپان. چۈنكى ھازىر ھېچكىم كالاۋالىق قىشتىن
بالام ئۆزۈمچە تۇرۇپ قاراڭغۇ كامىردا! 16 ئىنتايىنىڭ
تارىختا! غۇربەتلىك ھېسسىي قىلىپ ئەسلەپ. ئۇيالماي يەنە ئەسلەپ
ياشىمىز. ھېچكىمنى سېغىنىپ......
....
ۋاي! قارىغا قەلبىمنى چىچىلاپ ئۆلتۈرۈشاتتىمۇ.
1996 - 26 - سېنتەبىر ئەتىگەنلىك سائەت 11.
كېچە بىر ئارىلاپ ئەتىگەن قىيامەت كۈنى بىزلەرنى ياخشىلار بىلەن
بىللە قالدۇرغايلا!

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

شەرەپ بىلەن قۇربان بولدى

كاتانشىپ

1930، 1940-يىللار خىتاي ھاكىمىيىتىگە قارشى كۈرەشكە يېتەكچى
باھادىرنى تەقدىم قىلغان ئىنقىلابى قەھرىمان ۋەتەنپەرۋەر
شائىر مەرھۇم ئابدۇخالىق ئۇيغۇر. لوتپۇللا مۇتەللىپلەر
ۋەتەن مىللىتىنىڭ ئەركىنلىكى-مۇستەقىللىقى ئۈچۈن قىپ-قىزىل
ئىسسىق قېنىنى تەقدىم قىلىپ قۇربان بولغان ئىدى، ۋە
كانخونۇپ «1969» مۇھەببەت ساقى (مۇھەببەت ساقىسىنىڭ 1970-12-7-كۈنى)
قاتارلىق قەدىردان كىشىلىرىمىز بىزلەرگە نۇرچە بارلىقىنى بېغىشلىغان
ئەمەسمۇ؟!... مانا مۇشۇنداق ئۇلۇغ ئەجدادلىرىمىز تارىخى
سەھىپىلىرىگە ئۆزىنىڭ ئۆركەشلەۋاتقان ساپ ئۇيغۇر قېنى بىلەن
ئۆچمەس ئىزلار قالدۇرغان ئەمەسمۇ؟
بۈگۈنكى شۇنداق ئۇلۇغ كىشىلىرىمىزنى ئەسلەش سالىقىدە، سېغىنىش-
لىقتا، ئۇلارنىڭ ئىزىنى بېسىپ ئاتىلىرىمىز سالىقىدە نىمە ھەددىمىز
ئەنە شۇلار ئۇيغۇر مىللىتىنىڭ ھەقىقى ۋەكىلى!
ئەنە شۇلار ئەڭ قەدىرلىك ئەزىزلەنگەن كىشىلەر!
ۋەتەن-مىللەت. ھەقىقەتەن چولپان! تۇغۇلىدىغان قاندىنى
شەرەپلىك ئۆلۈم بولمىسا كىم دەيدۇ؟!
كىشىلىرىمىزنىڭ ئۆزىگە كەلگەن شۇ كۈندىن باشلاپ بۇ قەدىرلىك
دوستۇم كۈرەشكە قارىغا بولغان ھۆرمىتىم چەكسىز ئاشتى.
تەشنالىقىنى جاكىلىغان قەلبىم بۇ گۈزەل ھۇزۇرلاندى.

مۇشۇ ئەسىرنىڭ 20-يىللىرى ئاسىم ماكارىستا
كامالەتكە يېتىپ ئىشلەش دۇنيالىرىغا تونۇلغان
ئۇيغۇر خەلقىنىڭ دىنى داھىسى مەرىپەتپەرۋەر
ئىنقىلاۋى كاتىبىم مەرھۇم ئۇستازىمىز ئابدۇقادىر
دامولامنىڭ چەتئەل ئەجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئىستىبداتى
ھوكومەتلىرى زۇلمىغا قارشى ئاتىپ بارغان كۈرەشلىرى.
ۋە خۇراپى جۇزى ئەقىدىلەر. بىلىمسىزلىكنى جاھالەت
مۇتەئەسسىپ-ئەپيۇندىكىلىرىنىڭ ~~[illegible]~~
ۋەھشىي ئادالەتسىز يوقۇتۇش ئۈچۈن ئاتىپ بارغان
ماتارىپ ئىشلىھاتلىرى تالاي ھازىرغىچە ئەۋلادلارنى
كايسىدا؟ ھۆججەت بولۇپ تۇرۇپتۇ!؟!...
مانا مۇشۇنداق ئۇلۇغ قەدىرلىك كىشىلەر دۈشمەن
كۈچلىرىنىڭ سۇيىقەست قىلىشى بىلەن ئۆز ھاياتىنى
ھەقىقەت يولىدا قۇربان قىلغان.
مەرھۇم ئۇستازىمىزنىڭ ئوغلى كاتىپ مەخسۇت
بېيۇم ئەسىر ئەتىۋارى خىتاي ھوكۇمىتىنىڭ ئەجاۋۇز
چىلىرىنىڭ قارا زىندان كامېرىدا قىممەت تالانىڭ
ھاياتىنى قۇربان قىلىپ 1980-يىللىرى ئاخىرقى نەپەسىگىچە
قارشىلىق كۆرسىتىپ-ئىنتىقام ئوتىدىن قايتىماي

ئۈمۈت - ئىشەنچىم كۈچەيسىۋى كۈچىيىپ كۆزلىگەن مەقسىتى
قارا ئۇرمانلىق رىشتەمنىڭ بىر خىل نۇر چاچماسلا بولماقتا ئىدى
شۇ قېتىم قوربان كەرىمنى ئىشىتىشقا يادلاتتى. دوستلىرىمدىن
بەزىلىرى ۋاقتىدا سوھبەت باشلىشى دېگەندەك ئىشلار بولدى
ئىتتىپاز باھار يېتىپ كەلدى. 3- ئاينىڭ ئاخىرلىرى قوربان
كەرىم ئاتلاسنى ئىشتىنىپ بولغانچە ئەرەپ تىلىدىكى
باشلانغۇچ دەرسلىكنى باشلاشقا مۇيەسسەر بولدۇق
6- ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىغا كەلگەندە ئەرەپ تىلى ئۈگىنىشتىكى
بىدان، سۇفزى، دېگەن 2 قىسىمنى ئۈگىنىپ بولدۇق
زەنجانى دېگەن قىسىمنى يېڭىچە ئۈگۈنۈۋاتاتتى. دامىخان كىتاب كىلادى
ئىشتىقىدىكى خەتمە ئەرەپچىدە ئوقۇيدىغان قوربان كەرىمنى
ئىشتىقاق تەكرار قىلىشقا تۇتۇق، ئەكتەناسلاي ئۆگىنىش
كىتابىنى ئوقۇتقۇچى قويدۇق. شۇنىڭ بىلەن زامىرلار
كۈچلىرىمنىڭ ئىنگىزى بولغان دەستە مەشىقىدە خەتمە
باشلىدۇق. بۇ خەتمىدە ئۇستازىمنىڭ ئوغلى قۇربانسىم
عبد الغفور قارىم بىلەن ئىشتىمىز كاتانا شىتوق. 15 كۈندە
تامام بولدى ئاندىن باشقا مەشىقتە ئوقۇپ يەنە
١٥ كۈندە توگەتكەندىن كېيىن مىسلىك يورتۇش
"جاغتاغا" نا ئىپىل خەتمىدىن ئۆتۈشكە عبد الغفور قارىم

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

يانە بالام باردۇق، ئۇستازىمنى باراڭدا مۇللا مىناق
ئوغلى ئىبراھىم قارىم. يەنە يۇرتىمىزدىن قارى بولۇپ
يېتىشىپ چىققان ئابلا قارىم ئۇتتە يانە ئوقۇدۇق
شۇ قېتىمدا ئوقۇلغانلار بولۇشى يۈز پەردى.
خەتمە ئېيتىپ باشلىغان ئىدۇق بىرىنچى بولۇپ مەن ئوقۇدۇم
مىناق قارىقادى ئىشرىن قارىم ئوقۇغان ئىدى. 10 نەچچە
دەككەت ئوقۇلۇپ بولغاندا مەسچىتنىڭ سىرتىدىن ئاۋاز
ئاڭلىنىپ تۇرغان ئىدى. شۇ ئاخشاملىق خەتمە تۈگىمەيدى!
كىمنىڭ دېگەنلىكى ئېسىمدە قالمىدى. بىلىپ شۇنداق دېدى
ئابلا قارىم سىرتتا ئابىياتنى ئىشەردى كە ئىككىلە بۇ
قارىملار قورقانچا بەك پىشىشتى ئەمما سىلەر دېگەندەك
ئەپاردىن قاپ پورۇپ بۇ قانداق ئىش دېدى.
بۇ ئىشنى ئاڭلاپ مەن ھەيران بولدۇق: چۈنكى بۇنداق
ھەممە جايلاردا، شۇ ھەۋەس يەرەسلىك. زىيدىيە تۇرۇپ.
ھەر يەردە تۇرۇپ قارىلار بىلەن، مولالار بىلەن ئىشتە
تىنچلىق داۋاملاشتى قاپ قاپاق ئاتقان دوستى كىشىلەر، شۇ
كىشىلەر خەستىلىككە ئېلىپ مۇۋاپىق كۆرەلمەيدىغان
ناچار ئىكەن، بۇزۇق ئىخلاس ئىدى. موشۇ بۇ
نەچچە يىل ئوقۇش جەريانىدا ھەر خىل دىنىي سورۇقە

ۋە ئىجتىمائىي شارائىتلاردا ماڭا ئەسقاتىپ
كېلىۋاتقان خېلى چوڭ بىر مەسىلە ئىدى. . .
بۇخىل ئىللەتلەر بەزى سورۇنلاردا ئەسكىچە توسقا ئاپىرىپ
قالاتتى: كۆپ ئويلىنىپ قالاتتىم. بۇخىل ئىللەتلەردىن
خورسىنىپ كۆڭلۈم بەك يېرىم بولاتتى. بولار چوڭ
ئىشىم سەۋىيەم. ئالاھىدە ھۆرمەتلىك ئىشلار تورىسا
نېمە كۆپچە مۇشۇنداق ئۇلۇغ ئادەملەرنىڭ ئىچىدە بۇنداق
يەنى، ئادەملەرنى يېقىندۇرىدىغان ناچار قىلىقلار يۈز
بېرىدىغاندۇ؟... بۇ زادى نېمە كۆپچە. . . .
بۇنداق ناچار قىلىقلارنى يوقىتىش لازىم دەپ زارلىناتتىم.
دەل مۇشۇنداق شارائىتتا مېنىڭ بېشىمغا كېلىشى ئالىتەر!
تۇرۇۋاتقان بۇ ئىشلار نېمە دېگەن ئېغىر!؟...
شۇ كۈنى تەرەپتىن تۆكۈلگەندىن كېيىن كۆپچە قايتىش جەريانىدا
ئابلا قارىم بىلەن يالغۇز ئەۋالاشىپ ماڭغاچ ئۆزەم
كۆڭلۈمدىكىنى دېدىم. ئابلا قارىم دەپ ئەپ باشلىسىمۇ
مەسىلە بىلەن بىز مانا مۇشۇ زېمىندا بالا چوڭ بولدۇق
بالا ئۆسۈپ يېتىلدۇق. ئاللاھنىڭ ئىشىدىن بىلەن بىز ئوقۇپ
قارى بولدۇق. مۇشۇ جەمئىيەتتە ياشاۋاتىمىز. جەمئىيەتنىڭ
ئەھۋالى ئىشىم دىن ئىشلىرىگە قارىغاندا. مۇللا. مۇللا بىلەن
جەمئىيەتتە يەنە دىگەندەك ھەرخىل بىلىملىك كۆپ

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمى ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

بوناغا ئوخشاش ئىشلار بىزلەردىمۇ داۋاملاشماسلىق
لازىم بولسىمۇ ئوچۇق ھازىرچە ۋاقىتلاردا تارتىپ بىز. بىزلەردىكى
نىيەم رەسمىيلىكلەرگە قارىتا سەمىمىيات بىلەن دادىل ياردەم
قىلىشىمىزنى ئۇنۇتماسلىق بەكمۇ زۆرۈر. چۈنكى ئەگەر بىز
كۆپسانلىق مىللەتلەرنىڭ ئۆزىنى ئىشەنچلىك ھېس قىلدۇرسا
ئىقتىسادى (توغرا دۇنيا قەمەت قارىشى) ئەخلاقى
جەھەتلەردىكى دىن ئىشلىرىغا ئېتىقاد قىلىشنى
دىنى ئادەملەر بولۇپ چىقىشىمىز مۇمكىن. سەمىمىيلىك
بىلەن ساقلاش دىنى ئادەم بولۇشىمىزغا تەسىر قىلىشى بولدىيا
دېمەك ئايرىمىلىرىمىز. ئەگەر بىز زەررە تۇتقان ئىشتا قاتتىق
ئاساسى قالمىغان بۇ مۇنداق ئىشلارنى قىلساق، جۇشقۇن
يالغان جۇش سەمىمىيلىك بىلەن بىللە. كانداق بولسا دېمەك
ئىككىلىرىنى بىلەن ۋە ئۇنىڭغا ئايدىنلاشتۇرماق ھۆرمىتىم!
باغلاردا ھۆرمەتلىك ئوقۇغۇچىلار ئۆزىڭىزنى كۆرۈپ ۋە ئاخىرىدا بىز
بىز نەچچە كۈن داۋام قىلدى. بىز تاغنىڭ خەتمە
تەرەپلىرىنى ئوقۇتقۇچى ئوقۇغان بىز نەچچە جايدا ئوقۇغانىدۇق
ئوقۇغان ئىدى بەك قوپال ۋاقىتلاردا بىرلىكتە ئۆردى. كاپالەتلىك
ئاسارەتلىك قارىغا دېدىم. [crossed out] قىپ قالغان
يەرلىرىنى ساقلاپ ئوقۇتقۇچى، يالغۇز ئوقۇتقۇچى. بۇ يىغىندا
باشقىلىرى بىلەن بىرلىكتە بىز ھۆرمەتلىك رىياسەت

سوزىناڭ تەلەپپۇزىنى ئالىشىپ ئولتۇرسام بۇ لىسكە ئۇندىن
قارى مەن مۇندان ئاقارى دېگەندەك پىشنە تۇنۇپ
ھەلىقىغە بالاچى تايەن ئىگە ئولتۇرمەيى. ھەمكارلىشىپ
دېسىنغا ھوجوم قىلسىنغان دوشمەن كوچابرىگە ھوجوم
قىلالىلى! مانا شەھەرنى بۇ قاغانلىۋىنى تۇغۇ تۇنىماي
قالىدۇ. بەزىلەر تېخى پىتنە ئورنىغا چاچىدۇ دېگەندە
ئىدىم. كېيىنكى ئاخشىمى يەنە شۇ قابىقىلىق قۇيا لىلىق بالىدە
داۋاملاشتۇرۇدى. غەزەپ ئاچچىقىم كاللامغا
دەپ ناماز دا ئولتۇرۇۋەردىم. ئىككىنچى قارىم مېھرا ئىتا ئىدى
ئابلا قارى بالە ئىشىشىمىزنىڭ ئولتۇرسا! ئۇستازىمىز
مەرھۇم مۇھەممەت قارا خۇنۇم بار ئىدى.
ئىككىنچى قارى ئەسسالامۇئەلەيكۇم ۋەرەھمەتۇللاھ.
دەپ سالام بەرگەندە ھامان غەزەپ ئاچچىقىم بالە
سەپىسىگە قاتتىق بوغۇپ ئۇرۇۋەتتىم ئۇ يەنە ساراڭ بەيسى.
دېگەندە قارىلەر ئىل بالە تالاشتىم! مۇشۇ قاغىشىمىز ھازىرمۇ
خىيالىمدا قالغانمىدىم دىمەيمەن.......!
شۇ ئاخشىمى ئۇستازىمىز بارانى داۋالىدىم؛ زىيابى داۋاملاشتۇرۇپ
«ھازىر قىلىن ئاتاڭلار» مۇھەممەت قارا خۇنۇملار بار ئىدى
مۇھەممەت قارا خۇنۇمنىڭ بۇ ئاز ئاچچىقىغە ئەللىك چوڭكى
ئابلا قارى شۇ ۋاقىتتا مۇھەممەت قارا خۇنۇمغا ئۇقۇغاناشتى
ئوچۇنمەكچى؟... مەسچىت بۇ ئاز چىدىماي شىتى
يەنە داۋاملاشتۇرۇپ نامازنى ئوقۇتتۇق!

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمكى ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

شۇنىڭدىن كېيىن بىر يىل ئۆتكەندە كابلا قارى شەھرىگە ئوقۇغالى كەلگەنلەر
ئىچىدە كۆرۈشۈپ قالدۇق. ھازىر ئۇ ئۆي مەسىلىسىدە ۋە باشقا ئىشلاردا
قىينچىلىق تارتىۋاتقانلىقى ئەھۋالىنى دېگەن ئىدى شۇ بويىچە رەسمىي
مابەينىدە ئۇزۇۋكۆرەك ئىگىلىشىمىزگە ئىدۇق مەن ئويلىنىپ قالدىم
ھەر ھالدا ئوقۇپ كەتكەن ئىشى توغرىدى كەلگۈسىدە يارىم قادەم ياردەمدى
بولۇپ قالسا ئەجەب ئەمەس ھازىرقى ئوقۇشىمۇ بەك ياخشى ئىكەنتە
مانا موشۇ ئىبارىنى قىلغان ئىكەن قاراپ تۇرسام بولمايدۇ دېگەننى
كۆڭلۈمگە پۈكۈپ بولدى. بۇ نەچچە كۈندە مەن بۇ كىماسان قولاي
دەپ. قەدىردان قىياسە ناھاك ھېسسىۋ دوستۇم ئوقۇپ قالسىماخۇ.
نىساك. ئۇنىڭ ئىگىسىم تۇراخاجام بىلەن يۈسۈپئاخۇنكام بارگە.
دوستۇم ئوقۇلغا سىماخۇدە ئىدى رىنىڭ ئىشى بىلەن بىر نەچچە كابىلىق
قا قىسۇغا كەلگەن ئىدى. كابلا قارىنىڭ ئەھۋالىنى ئۇلارغا
تەسۋىرلەپ بەردىم. ئۇ بالىنىڭ مېنىڭ يورتلۇقۇم باسمىچىسى
ئۆتكەنلىك قىزغىنلىقى بار ياخشى ئوقۇغان بالا ئىكەن دېدى
موشۇ كۈندە يېتىپ قوپۇپ سىنىڭ يارىدىمىڭلاردا ئوقۇر
باسمىلىكى قادەم بولۇپ قالسا دېگەن ئىدىم. يۈسۈپئاخۇنكام
تۇراخاجاملار ئىگە جاۋاپ بېرەلمىدى: ئەتىسى كەلسە
بىز ساتقان ھەققىدە كېڭەشتۇق. سىنى بولۇشنى قىلغاندا كىشى
ماقۇل. بىزمۇ قولىمىزدىن كەلگىنىچە ياخشىلىق قىلايلى دېگەندىن
كېيىن دوستۇم ئوقۇلغا سىماخۇشنىڭ مەخسۇسى توغرۇلۇق
سىناتلىق ھوجۇسىغا ئۇچرىشىپ دوق.
كابلا قارى كاشۇندىن ئالتۇنچىم كۈندە كاشى ئاتا قىشىق

ئۇ تۇرە، كومۇردىن ئىبارەت قانداق شۇ ئۆزىنىڭ قالايمىقان بولۇپ ئەزاسى
سۈيستە بۇ ئىشتىكى يىل ياخشى ئۆتتى دېمەك قوشۇمچە خاتا
خۇشال بولغانىم ئۇ بولغا سىماھۇنمۇ كىتاب خۇشال بولغانىم
كېيىنچە ئىبارە قارى ئەسلىدىكى ناچار ئەھۋالى بەشىنچىسى
ئاشكارىلىدى. دېمەك ئۇ دېن باھارى يېقىن ئۆتكەنلىكى دوستلىرىغا
كۆچمە ناماتى باھارى قارايدىغان. ماقالە قالايمىقان
كۆچمە ناماتى باھارى دېمەك - دەرىجىدىكى قالىپ
ئۆزىنى كورسەتكەن ئەلىشە بولۇپ قالدى.
بۇ روھ بىلەن ساسىپ يۈردۈم. كېيىنچە مەشھۇر كارىم يوق
بېيجىڭغا يۈردۈم دوستۇم ئۇ بولغا سىماھۇنىڭ ئۇ قادىلىقى
بولمايدىغان نىمىكەن. دېگەن ئەگە ياشىغىنىمۇ ئاكلاپ تۇردۇم.
توغرا! ئۇ ھەقىقەتەن بولمايدىغان نىمىكەن. تاكى
1990-يىلغىچە ئەدەبىيات ئالەمىدە جاھانجان قىيامەت تاپات
قەلەمداشى بولغان ساتىلغان ھەقىقەت پەرۋەر
دوستلارغا دۈشمەنلەرچە كۆزقارىلىق باھارى ئوقىسا
قالىپ ھەممە دوستلارنى يېگەن دوربۇ ئىتتى.
كادىمىلەرگە باھا بېرىش ئۆزىنىڭ ئىشى ئەمەس
بەلكى شۇ زاماندا ياشىغان زامانداشلىرى ئۆزىنىڭ ماقىغان
بولغا بىيسپ ئۆتكەن تارىخنى ئىنشائىغا قارىتا
مۇئەييەن يەكۈنلەرنى چىقىرىپ .
باھا بېرىدۇ؟! تەبىئىي، غەرەزگۇيى قىلمايدىغان

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

تەلۋە كاللىلاردىن ئۈمۈت كۈتۈش [illegible] ئىشىنىش

ئۆزىڭ قورۇق ئاۋارىچىلىق بولسا كېرەك(دۇ)؟!

بۇنداق ساۋاقلارغا ئاز تۇرۇپمۇ كۆڭۈل بۆلۈپ [illegible]

كۈتۈلمىگەن زىيان-زەخمەتلەرنىڭ يېيىدا بولۇشى تەبىئىي خەتەرلىك!

ئەجدادلىرىمىز توغرا ئېيتقان، نادان دوستتىن

زېرەك(ى) دۈشمەن ياخشى.

ھەر قانداق بىر ئادەم ئۆزىنىڭ يولىنى مۇئەييەنلەشتۈرۈپ

ئەلىك توغرا ئاڭلىغاندىن كېيىن. باشقىلارغا قارىتا

مۇئەييەن كۆز قاراشقا ئىگە بولۇشى تەبىئىي زۆرۈر بولسا كېرەك(دۇ)؟!

بىز ئىشلىگەن دەۋرداق ئۆزىدىن باقساق ٣٥ نەچچە يىلدىن

ئادەملەرنى ئەلەك تالاي جاناپ غايىسى روشەن قەلبى پارلاق

ساغلام ئەقىدىلىك ئاۋام قانچە باشقىلارنىڭ مەنپەئەتىنى

بىرىنچى ئورۇنغا قويىدىغان ئادەملەرنى خىسلەتكە

لايىق ھەقىقەتنى سۆيىدىغان، چۈشىنىشكە ئىگە بولىمىز.

مانا بۇ ئادەملەر ھەقىقەتەن قەدىرلىنىدىغان كىشىلەر. بۇلاردىن بىز

ئۆمۈرۋايەت دوست بولساق ئەرزىيدىغان ئادەملەر!

مانا بۇلاردىن ھەمىشە بىزگە ياخشىلىق-ياردەم-مەنپەئەت-ھەمدە-

-شاپائەت يەتكۈزۈپ ھەرگىز سەۋەبلەردىن زىيان-ئاغرىنىش

كەلمەسلىكى قەتئىي. بۇلار بىزنىڭ ھەقىقىي دوستىمىز خالاس!

يەنە ٣٥ نەچچە يىلدىن ئادەملەرنى ئاساسەن ياخشى

ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى دوست بولۇشقا ھەممىلا رىشتىدا تاللاشلىك

كىشىلەر بولۇپ ئەمەلىي ئىشلارنى قاتتىق دوستى بولۇپ چىقىشى

دۇ

قول تۇتۇشۇپ ياردەملىشىپ ئۆتۈشىمىز لازىم! بۇنىڭغا ئاتالغۇلارغا بولىدىغان كىشى
بەزى ئازسانلىقنى بىر قىسىم ئاكادەملەرگە قارىتا بەزى
سەزگۈر بولمىساق چوڭ زىيان تارتىمىز. مەيلى ئۇلاردىكى
ياخشىلىقى - ھەسەتلىكى كەلسۇن يائى زىيان كەلسۇن
مەيلى دۈشمەنلىك قىلسۇن يائى دوستلۇق ئىزھار
قىلسۇن. بەقەت بۇنداق ئاكادەملەرنىڭ رەزىللىكى، نىيىتى
بۇزۇق، شەخسىيەتچى. ئۆز مىللىتىنى ئۆچۈرە ھەرقانداق
ناچار قىلىقلارنى ۋە زىيانكەشلىكلەرنى قىلىشتىن يانماي-
-دىغان يۈزسىز كىشىلەر دوزاخلىقتى!
بەزى بىر مۇتەخەسسىسلەر ئەلىپبە سالاھىيىتى يامانلاشقىنى
ياخشىلىققا يامانلىق بىلەن جاۋاب قايتۇرۇش لازىم دەپ تەلىم بەرگەن
بولسىمۇ كىشىلەر ئۆتۈشمىشتىكى ئەخلاقنى ئۆلچەم بويىچە كۆرمەكتە!؟
قورقۇنچلۇقى بىز ۋە ھەردىسىتا قىسمەنلىكتە قالماسلىقى
جىنايەت دەپ ئەلىملەر ناھايىتى كۆپ
سىياسى. بۇ ئىشلار ئۆلچەملىك نىسبەتتە ياماناشقا
يامانلىق بىلەن قىلىقى قىلسا ئاتىسى قايتىشى قوبۇل
جاۋاب قايتۇرۇش ئەركىن ئەمەس! شۇنداق قىلىشقا دۇرۇس!
بۇنداق قىلمىغاندا بۇ ئۇرۇپ باشقىلارنىڭ كەلتۈرۈشىگە ئۇرۇلغا
ئۆچ-ئاداۋەت ئىنسانىي قەدىر-قىممىتى يوقىتىپ ۋىجدان ئازابى
تارتىشقا توغرا كېلىدۇ دە ئالدىسى!

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولليازمىلار ئامبىرى

شۇ يىللارغا كەلگەندە ئۇستازلىرىمىزنىڭ قېشىدا ئوقۇيدىغانلا
[illegible] ئەترەپتىكى قىشلاقلاردىن بىر يۈزدىن ئېشىپ
كەتتى قىرائەتنى ئوقۇيدىغانلارنىڭ بۇ قىسمىغا مەنمۇ
ئوقۇتۇشقا ياردەملىشەرمەن. مەن ئۇستازلىرىمىزنىڭ قېشىغا بۇرۇن
كەلگەن قۇرئان كەرىمنى يادلاپ بولغان ھەممە يېشى
باشقىلارغا نىسبەتەن ئازراق بەرقلىنىپ چوڭى. . . .
ۋە باشقا ھەرخىل سەۋەبلەر تۈپەيلى ئوقۇغۇچىلار بىلەن
ياخشى ئۆتەتتىم. . . .
دوستۇم ئىگەم قارى بىلەنمۇ داۋاملىق ئۇچرىشىپ
تۇرىمىز. بۇ دوستۇمنىڭمۇ ئوقۇشنى ئىزچىل داۋاملاش-
-تۇرىۋاتقاندا. مېنىڭ دەرسىمدىكى بىتەرەپ لىكلەرىمىزنىمۇ
ياردەملىشەتتى. . . . سوھبەتلىرىمىز بارغانسېرى كۆپىيىپ
كەتتى: مەن ئۇستازىم قارى ھاجىلارنىڭ ئۆيىگە كەلگەن
يىللاردىن باشلاپ ئۇستازىم مېنى دىنىي سورۇنلارغا
بىللە ئاپىراتتى بولۇپمۇ قۇرئان كەرىم تامام قىلىش
مەۋلۇد «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇغۇلغان كۈنىنى خاتىرىلەش»
ۋە باشقا دىنىي ئاتالغان ئۆلتۈرۈشلەرگە قاتنىشاتتىم
بۇنداق سورۇنلارنىڭ بەزى ئەرەبلىرى مېنى قىزىقتۇراتتى
مەسىلەن قۇرئان كەرىمدىكى ئەششۇبىق - يوليورۇقلاق. ۋە تارىخى
ۋاقىئەلەر. ۋە يەنە بەزى ئەرەبچە بىلىپ - بىلمەي خوشال
ھەمشىھەر ھەم بوغچىسىغا ئىشتا بولاتتىم مەسىلە
ئەھلى ئىنسانلارنى بۇل قويۇلاتتىدە مەنمۇ بۇنەرچە كۆپىگە

ئىشىمۇ بولۇپ قالاتتىم. يەنە بەزى ئىشلارغا نارازى بولۇپ
قەلبىمدە بىر خىل خورسىنىش ھەسرەت پەيدا بولاتتى
ھەر سائەت مېنىڭ شۇ ۋاقىتتا ھېس قىلغانلىرىم
ماناشۇ: 1950-يىللاردىن تاكى 80-يىللارغىچە
دىنى ئەركىنلىكنىڭ پۈتۈنلەي مەھرۇم بولغان، دادىل
ھەقىقەتپەرۋەر دىنى ئالىملىرىمىز ئۆلتۈرۈلۈپ ياكى باستۇرۇلغا
مۇددەتسىز قاماققا ئېلىنغان. بۇزۇق ئۇنسۇر قالپاق
بىلەن خەلق رېجىمدا ھايۋاندىن بەتتەر خارلىنىپ ھايات
كەچۈرگەن! مۇسۇلمان ئۇيغۇر مىللىتى ئۆزىنىڭ دىنى ئېتىقادى
دىنى ياكى ئېتىقادىدىن مىللى ئۆرپ ئادىتىدىن. ئېتىقادىدى
ئايرىلغانىدى. سىياسى ئەركىنلىكىدىن - ھەممىسى -
ھەممە ئىنسانى قىممىتىدىن مەھرۇم بولغان،
شۇندىغا...... قانۇنى مىللەتنىڭ ئاساسى ئاستىدا
مۇنقەرز بولۇپ ئىزىلىۋاتقان بولغىنىڭ نىمە ئەركىنلىكى
بولسۇن؟..؟؟...... قانچىلىك قەدىر قىممىتى بولماقچى؟
ئەركىنلىكنى - مۇستەقىللىقنى - ھەققانىيەتنى كۆزلەپ
سانسىزلىغان ئۇيغۇر ئوغلانلىرى قۇربان بولدى
ئەڭ شەرەپلىك قۇربان بولدى.
ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئىسسىق قېنى تارىخقا ئۆچمەس
ئىزلارنى قالدۇردى. . مانا بولارمۇ ئىچكى ھايات!
ئۇيغۇر مىللىتىنىڭ ئۆتمۈشى - پۈتۈنلەي روھىغا سىڭىپ
كەتكەن ئېتىقادىنى جاللاتلار خىتاي ۋەھشىيلەر ئۆزگەرتەلمەك

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

ۋە ئۇلارنىڭ قول چوماقچىلىرىنىڭ 50 يىل ھەرخىل
ئەزگەنە باستۇرغان ھۆكۈمرانلىق زۇلمى ئاستىدىكى ئىشىدە تالاڭ
تەۋرىنىپ ۋەتەن زېمىنىنى زىيانغا ئەكلتۇرۇپ تەشنالىق
تەلەپ قىلغان. ئەتۋارىغا نەزەر تاشلاپ تەۋرىنىشۋاتقان
بۇ قورۇدە تاماق ئىتقادى كوچىقا يېتەكچىلىك قىلالايدىغان
ھەقىقى ئەرك توغۇا رەھبەرلىك بولۇشى بەكمۇ زۆرۈر
ئىدى ئەپسۇسكى بۇلەرگە جاپاشسى ئەسلەر بويى
داۋام قىلىپ كەلتۇاتقا ناچار ئىللەتلەر ۋە ئاسارەت
ئىشۋە بىدىنى كىشىمىزغا سىڭىپ ئەبىگى خوي بولۇپ قالغان
بوشاڭلىق. ئەزمىلىك. بىخۇت مەسقۇشاق. ئىشخەمسىيەتچىل
مەنمەنلىك ھەرخىل كېسەللىكلەر بىزنىڭ ئىتۋادىمىزنى
مۇسىلاشتۇرۇپ كۆمۈت. ئىشنىمىزنى غۇۋالاشتۇرۇپ
ئاۋام بەزمىيۇاتسا كېرەكمى؟ . . . .
80- يىللاردى باشلاپ ئاللا تائالانىڭ ئىناشنى بىلەن
ئۇيغۇر مۇسۇلمانلىرىنىڭ ئىتقادىنىڭ كۈچى ئۈمۈت- ئىشەنچىسىنىڭ
چوڭقۇر دىلىقى بىلەن بايەنلىقى نىشانلىقى بۇ قەدەر يارىتى بولغان!
ئۇيغۇر مىللىتىنىڭ دىنى ئىتقادىغا ۋە كىملىكى قايتىدىغان
دىنى ئالىملار. ئىسلام ئالىملىرى ئاشۇ 80-يىللاردىكى
بايەنلىق بولسىتنى قولدىن بېرىپ قويدىمىكىن دەپ ئويلايمەن.
بۇنداق دېيشىم ئەقلىمۇ ھەقىقەتمۇ يوق ئاشنى بۇ مىسالنى
شۇ ۋاقىتتا ھېس قىلغانلىقىم . . . .

ئۇيغۇر مىللىتىنىڭ ئەسىرلەر بويى تەبىئىي روھىغا سىڭىشكەن
مۇستەھكەم ئىشقان «توغرا قىممەت قارىشى» ھەرۋاقىت
ئۆز قىممىتىنى ساقلاپ ھەرخىل ئاسارەت زۇلمى ئاستىدىكى
ئەلئۇسىگە زور ئۈمىد. ئىشەنچ باغلاپ 30 يىلغا ئاشىق
ئىغىر كۆلپەتنى بىشىدىن كەچۈرۈپ 80- يىللارغا ئۇلاشتى
بۇ ئاللا تائالانىڭ ئىنايىتى بىلەن جۇڭ ئەلبەتتە ئىدى.
دۆلەتنىڭ «ئۇيغۇر مىللىتىنىڭ» بەخت سائادەت
ئىستىقبالىغا قايسى تەرەپكە - قايسى ئورۇنغا. قايسى
ساھەدىكى كىشىلەر ۋە كادىرلار قايسى دەۋ؟؟...
بۇ مەسىلىگە تارىخى ئەمەلىيەت ئۆزى جاۋاپ بېرىدۇ!
مىللەتنىڭ بەخت سائادەت يۈكسەكلىك ئىستىقبالىغا
چىن قەلبىدىن ھەقىقەتنى سۆيىدىغان
ئۈمىدۋار. ئىشەنچ تۇيغۇسى روھىغا ئىگە مەرىپەتپەرۋەر
كىشىلەرلا ۋە كادىرلار قالىدۇ خالاس!...!
80- يىللاردىن باشلاپ ئېيتساق، مىللىتىمىزنىڭ روھىدا
ئورنىغۇپ تۇرۇۋاتقان ئەقىدىلىك ئىنسانلىقى يەكسۇ
كۆچۈۋاتقان ئىدى. دىنى كىشىلەر بولسۇن. ياكى ھۆكۈمەتلەر
بولسۇن. ياكى زىيالى مائارىپچىلار. ياكى جەمئىيەتنىڭ
ھەرخىل قاتلاملىرىدا ئەسىۋىگە ياپلار ئابرويلۇق
كىشىلەر بولسۇن ياكى جەمئىيەتنىڭ يۇقىرى نوچىلىرى
بولسۇن دېمەك ھەرخىل ساھەدىكى ئومۇمى كىشىلەر

ئىسلام قىممەت قارىشىنىڭ ئورۇنسىزلىقىغا جوڭ
ئۈمىد بىلەن ئەگىشىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلغىلى بولاتتى
ئىسلامىي قىممەت قارىشى يەنىلا ئىسلام
ئالىملىرى خەلقىمىزگە ئاڭلىتىش يولىدا ئىزاھلاپ
چۈشەندۈرۈشى خەلقىمىزنىڭ ئارزۇ ئارمان تەشنالىقىنى
تولۇق قاندۇرۇپ، خەلقنى ئاڭلىق توغرا قىممەت قارىشىغا
ساغلام ئىشەنچ تۇيغۇسى روھىغا ئىگە قىلىشى زۆرۈر ئىدى
مەسىلە 80- يىللاردىكى خەلقىمىزنىڭ دىنى ئالىملارغا بولغان
ئۈمىدۋارلىقىنى سۆيۈندۈرگۈدەك ۋاقىتتا بولىدىغانكى كۈندە ئاساسى
سۈرۈپ، ھەرخىل مەدرىسىلەر، زىيالىيلار يەنىلا
دىنى ئالىملارنىڭ ئەسەرلىرىگە تەييارلانغان
مىللىتىمىزنىڭ ھەرساھە كىشىلىرى دىنى ئالىملارغا
زور ئۈمىد بىلەن قوزغىلاتتى. ئىشەنچىگە بولىدىغانكى
دىنى ئالىملار خەلقىمىزنىڭ ئارزۇ ئارمانلىرىنى قاندۇرالمىدى.
بەلكى قاندۇرمىدى! سەۋەبى كۆپ دىنى سورۇنلارغا
بىۋاستە قاتناشقان خەلقىمىزنىڭ - ئوغۇللىرى قويۇندا ئىشارىمىز
نىڭ ئۈستىدىكى قوزغىلىشىنى كۆرگەن.
توغرا، بىز غەيرى مىللەت - كاپىر ھۆكۈمەتنىڭ
قول ئاستىدا خارلىنىپ ئاماللىقىدا ياشاۋاتقان مىللەتمىز!
شۇنىمۇ چۈشىنىمىزكى، كۆرگىنى باشقىلار بىز مۇسۇلماندا
ئۆرە دېسىشمەيمىز بۇ قولىدىن ئۇلگۈرەلمايدۇ دەپ؟

ئەۋلاد كۇتۇپخانىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ناۋادا ئىش كۈن ئۆتكەندە قالساق، ئۇ تۈگەندىن جەزمەن
يول تېپىشىمىز زۆرۈر دېگەن سۆز بار ئەمەسمۇ
يولىمۇ ياتقاق، قولىمۇ ياتقاق، ئىشتىمۇ ياتقاق
بولسا پۇتىمىزنى يالىڭاچلاپ ئىشتاننى تۈرۈپ
يول مېڭىشقا توغرا كېلىدۇ ئەلۋەتتە!
بىز كۆرۈپ باقايلى بىر كىتابتا كاتا-كاتا. بالىلاردىن
تەركىبى ياتقان بىر نەچچە كىشىنىڭ. كاساساسىق
كاشىسانىڭ كۆڭلىنى ئىشنى قاتتىق سانىنىشىرەپ قىممىتى
كۆپچە. كۈرەش قاتتىق سېكرىتىپ بولغاندا بولمىسا ئۇ كاتىلىنىڭ
نىمىسىدىن ئىشنى ئاشقاي بولىدۇ؟...
خەلقىمىز ئەھۋالى ئاڭلىسا رەخمەت دېگەن بىلەن!
كۆتەرىپ. ئاتىدا رەجىلىق قاتتىق بىزنىڭ ئىشتىغالىمىزغا
كۆڭۈل بۆلىدۇ دېسە. ئاددىي رەسىمىي ئۆچۈرۈك تەكابىنى
قوبۇل قىلىشى مۇۋاپىق ئەمەسمىدى.
مەلۇم بىر شەھەرنىڭ: مەشھۇر مۇتەبەر ئەھۋالى ئىسمى
دېيىش ئاساسلىرىغا. كابلاپ - بىللا بىر يەرگە
جەم بولۇپ بولغاندىن كېيىنكى دېيىش خەققە خەلقىنىڭ
دېيىشكە بولغان ئىھتىياجى. دېيىش ماتارىيىسىنىڭ
كۆڭلىنى بولمىغۇدەك يۈرۈش ئىشلار دېيىش ئاساسلارىدىكى
يېتەرسىزلىك... ئومۇمەن ئېيتقاندا كۆڭلىنى چىگىشى
قاتارلىق بىر ساھەلەرنى ھەل قىلىش ئىشى ياكى جورىتىش

بولمىسا، خەلقىمىزنىڭ بولۇپمۇ ياش ئوغۇل قىز قېرىنداشلىرىمىز
نىڭ دېيىش ئىشلىرىدە قاندىدا تېخى ئاشقاي بولىدۇ.
ئەجەبا 80 - يىللاردىكى خەلقىمىزنىڭ ئاشىق قوغلىشى
كېيىنكى ئونىلەردە سوسلاپ كەتتىمۇ. دېيىش ئاساسلارنى
ھورمەتلەيدىغان تۇرۇشقا تىللايدىغان بولدىمۇ؟..؟
ھەرقانداق ئىشلاردىن ئەمەلىيەتتە مەلۇم سەۋەبلىك بولغان-
دەك بۇنىڭ سەۋەبىنى كاساسىلەرنى كۆرۈمىزدە
كۆرۈشۈپ ئالاھىدە...
دۇشمەن ئۇچىيە رىناسى مۇقەددەس ئىسلام دىنىمىزغا
ھەرخىل بوھتان نەشرىنى چاپلاپ ماسخىرە قىلغان ئوغۇل-
قىز قېرىنداشلىرىمىزنى قايمۇقتۇرۇپ ئەدەبسىز ھەرىكەت
ئىشقا تۇتقۇزۇش يەنە ئىشلاتقۇزۇپ ئۆزىمىزنىڭ سېپىگە
سىسىق كۆپەيگەن تايلاندۇرۇپ قويسا بىزنىڭ
قارىشىمىز ياشقا... ئەڭ زۆرۈر ئەمەسمۇ؟!...؟
كۆكسىدىكى ... ھاكىمىيەت قانۇنى جەھەتتىن
دېيىش ئىشلىرىنى مۇۋاپىق قوغدايدۇ ئەمەسمۇ؟!..
بىز شۇنداق يايىلاق شارائىتتا ياخشى يايىغانلىقىمىز
بولاتتى. شۇنداق ئايدا زىيان يېتىپ قالسىمۇ
ھېچنېمە بوقتۇ؟..؟ . . . بۇ مەسىلىگە قارىغان
ئادەم ۋە مۇھىم يېنىدىن تارىخ ھوججەت ئەمەسمۇ؟
ئومۇمەن ئېيتقاندا دېيىش ئاساسلىرىمىز
خەلقىمىزنى ئالغا ئىلگىرىلەپ ماڭالامدىكا؟

مۇسابىمان ئۇيغۇر مىللىتى ئىشلەيدىغان ئۈمۈت كۈتىدۇ؟
تەجاۋۇزچى كوممۇنىست خىتاي ھاكىمىيىتىگە بارلىقنى
بېغىشلاپ مىللەتنى خانىۋەيران قىلغان ۋەتەننى ساتقۇچى
يالاقچى ھوقۇقدارلاردىن ۋايا قىلامدۇ...؟
مەسىلە شۇ يەردىكى ئەزگۈچى بۇ مىللەتنىڭ ۋەكىلى
دەمدۇ؟ ئۇنىڭ تارىخى ھەممىگە ئايان [redacted].
ئۇ ئۆز مىللىتىنى خانىۋەيران قىلغان ئۆز قوۋمىدىن ئاشۇنى
دۈشمەنگە قۇربانلىق قىلىپ بەرگەن ئەمەسمۇ؟
ۋەتەننى تالان تاراج قىلىشقا ئىگە قىلىپ
دۈشمەنگە سوغا قىلغان [redacted] نۇرى يېسە!
ئۇ جەزمەن تارىخنىڭ ئەخلەت جارلىقىغا چۈشىدۇ!
مانا ھازىرقى دەۋردە كۆرۈپ تۇرۇۋاتىمىز.
دالاي لاما زاتى ۋە خەلقىنىڭ ئىتتىپاقلىق داھىسى
ھەم خەلقئارادا ئىشىنىپ قازانغان ھەقىقانىيىتىگە
دېگەن مەشھۇر نام بىلەن ئەركىن كۆرەشچى
مەسىلىسىنى بېشىدىن ئەچۇرۇپ ئۆز دۈشمەنلىرىنىڭ
يۈرىكى باغرىغا قادالغان ئۆتكۈر خەنجەر بولۇپ
تۇرۇۋاتامدۇ؟ ...
ھەرھالدا! ئىسمائىل ئەھمەت خەلقىنىڭ
بەرگەن باھاسى خاتا يوقتى.
مىللەتنىڭ ئۆز قارىشىمۇ ئۇ ئادەمدىن
[redacted] ھەرھالدا! ۋەتەن - مىللەتكە

ۋايا قىلامدۇ دەپ قالدۇرۇۋاتىمەن. بۇ ئاشۇنىڭ تارىخى
ئەمەلىيەت ئۆزى بىزگە ئۇقتۇرغان.
ھەقىقانىيەت. ئادالەت. ئەركىنلىكنى مۇستەقىل
ھۆرلۇق ئاماننىڭ كېلىشى ھەرگىزمۇ ئۆزلىكىدىن
[redacted] ب! چەن بولمايدۇ
ھەر ساھەدە ئىنقىلابىي دولقۇنغا ئىگە مەرىپەت پەرۋەر
كىشىلەرنىڭ ۋە بىر تۇرۇش جەسۇر پىداكار ئوغلانلارنىڭ
ئۆزلۈكىنى ئۇنتۇغان ھالدا! دادىل قەدەم بىلەن كۈرەشكە
ئاتلىنىشى قىل-قىغىل قىلىپ قۇربان قىلغاندىلا ئاندىن
شۇنىڭ بەدىلىگە قولغا كەلسە كېرەكمىكىن؟!
پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەت ئەلەيھىسسالام باشلىغانكى
جەننەت قىلىچلارنىڭ سايىسى ئاستىدادۇر دەپ يوليو-
رۇق بەرگەن. بۇ يوليورۇقتىن شۇنى كۆرۈشكە بولىدۇكى
قانخور كۆرەشچى قىلىچلىرى بىلەن ئىسلام مىللىتى دۈشمەن
تەجاۋۇزچى ئالىمى ئۇنىڭ ئاستىدا خارلىنىش
ئۆز ئىقتىدارىنى يوقىتىپ ئەخلاقىنى بۇزۇپ چىرىكلىشىپ
بارلىق شانىنى دەپ قىرىپ قىلىچنى تاشلىغان مەخلۇق
بولغان مىللەت جەننەتكە كىرەلمەيدۇ
چۈنكى جەننەتكە كىرىش ئۈچۈن مۇشەققەتلىك ئىشلار
«ئىنقىلاب دۇنيا قارىشى» ئىسلام دىنى ۋە قۇرئان كەرىم
نى ئەينەن ئۆگىنىش بولۇپ ئىماننى بېكىتىش

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

توغرا ئەخلاقى تۇرمۇش. پۈتۈنسىيال مەيدانى:
ئەمەلى پاكلىنىش بولمىسا نىمىشقە ئاساسسىزبا
مەنىتە تىكلىشى بولىدۇ.
بۇنىڭغا ئوخشاش مەسىلىلەرنى ياخشى ئوقۇپ ھەزە
قىلىشقا تىرىشىش كېرەك. ئەتراپتىكى ياشلارنى
كۆرسەتكەن سۆزلەرنى ئاڭلىغان قويۇپ يازىمەن؟!.
80-يىللاردىكى سورۇنلاردا
«ئەمەلى كىتابى ئاسلاملارنىڭ بىرەر ئوۋامىسى.
مەنالىكى: ئۆتمۈشتىن قالغان ئىجادلىقى، ئەرزىمەس
ئىشلارنى ئۇستىدىكى زىددىيەت ئىختىلاپى.
شۇنداق يوچۇقلاردىن پايدىلىنىپ ئازدۇرۇش ھوقوقى
بار بىلەن مەنالارنى ۋە پۇل ئىقتىسادى باياشات قورال
قىلىپ بىلەن بولۇشالغان غەرەزلىك بايلىق تىجارەتنى
دىنى ئىسلامنى كۆزگە ئىلماي مەنسىتمەسلىكى
قىلىشقانلىقى. ئاۋارىچىلىكنى كۆتۈرۈپ ئاشۇرۇپ» ماڭغا
بەرگەن ئەسىر قالغان ئىدى! بۇ مەسىلىنى ھەل قىلىشنىڭ
ئامالى نىمە دەپ ئويلايمەن ئىچىم سىقىلىدۇ.
مىللەتنى دىنى جەھەتتىن ئاغزاقى يېتەكلەپ ساقلىغىدەك
دوختۇرى تۇغۇلۇپ قىممەت قارشىغا
ھەق-ناھەقنى، مۇھەببەت-نەپرەتنى ئىلاھى يەكۈن
ئاپرىقىش ياخشى بىلەن يامان قىلالايدىغان يوچۇقلاردى

سەزگۈرلۈكتە ئىشقا قاتتىق تۇيغۇن دادىل قەدەم بىلەن
ھەممە ئىش خىزمەت تىجارەت ۋاقىت-پاراغەت ئىگىلىرى-ئىشتىياق
لارنى جورۇپ تاشلاپ ھەققانىيەت مەشغۇلىنى ئىشتىن
كۆتۈرۈپ ئىشلىتىشكە توغرا كېلىدۇ.
ھەقىقەتنى مەشغۇل دەسسەك بۇ مەشغۇل
كۆيۈنچە ۋاقىتلاردا ئۆزىنى كۆتۈرگەن كىشىنىڭ قولىنى
قويۇۋېتىپ تاشلايدۇ! ئاساسەت - قولىنى قاتتىق!
خارلىنىپ ياشىغىچە شەرەپ بىلەن قۇربان بولغان ياخشى!
ھەقىقەتنى چىن قەلبىدىن سۆيۈپ ئانا تۇپراققا تۆكۈلگەن قان
كۆرەشچى قانىپ
ئەنە شۇ شەرەپلىك ئۆلۈمنىڭ بېشارىتى بولسا كېرەك!
22/11 مانا جوشقۇن 1996 .4 - ئۆكتەبىر مىسىيىشنېرلار ھاۋا ئوچۇقى
بۇ قېتىم قەلبىمنىڭ ئەلچىسى ئۇمۇت ئىشەنچ بىلەن ئەپيۇن
مېنى ھەقىقى ئادەم. ئويغۇر يەر يۈزىدە ئىنسانىيەت ھېسسى
قاپلاش ئادەملەر ئامانلىقتا تۇرغان ئۆتكۈنچى كۈنلەرنىڭ
دەل ئۆزى ياپىلىق خاتىرە كۈنى! مۇشۇنداق شانلىق كۈنلەرنى
خاتىرىلەش ماڭا نىسبەتەن بەكمۇ خۇشاللىق ئىدى ئەپسۇسكى
مانا ھازىر پېشىمنى تۈگۈپ بولدۇم. قارىغۇ زىندانغا ئېتىلدە
يالغۇزلۇق - غېرىبلىق ئۈمىدسىزلىك ئەسلىمىسى - يەنە ئەسلىمىسى
خىيال سۈرۈش. سېغىنىش - پىكىر سېغىنىش. ھېسسىيات
مۇھەببەت. سۆيۈملۈك ئادىمىم-ئاتا-ئانام. ئۈمىد - ئىشەنچ
غەزەپ - نەپرەت. ئىنتىقام - قىساس ماڭا ئەڭ يېقىن
ھەمرا بولۇپ بۇ كۈنكى ئۆمرۈمنى تەبرىكلىشىپ كەتمەكتە!

قەدىردان قىيامەتلىك دوستۇم مامۇتخۇننىڭ دېگىنى
داداسى عبدالشكۇر قارىنىڭ. ۋە ئەبەدىيلىقى
قىيامەتلىك دوستۇم عبدالحميد قاتارلىقلارنىڭ
دوستلىرىمنىڭ ئىشلىرىنى ئويلىسام چىن ئەلەمدە
ئەبەدىيلىككە... ئۇ موۋەپپەقىيەتلىك يەنە!
ئەپسۇس ئەبەدىي ھەقىقەتكە ئەمىنسىز!
كاللىدىكى سۆزلىرىنىڭ ئۆزىگە ئەلەك دوستلىرىم ئىشەم
قارى. ئۇ بولغاچقا ماڭا قاتارلىق يوقلۇقنىڭ ئاتا دوستلار
بىلەن ئۇچرىشىش سوھبەتلىشىش ئىشلىرىمىز كۆڭۈلسىزلىك
كۆرسىتىپ بەردى: 1962- يىلى جازالىنىشىنىڭ بىرىدە
دوستۇم ئىشەم قارى بىلەن ئەسلى ھەسرەت ئەسلىھەتلىك
مەۋلۇدى «ئۇيغۇر تارىخى تولۇق يېزىش» مەشھۇر ئالىم ئەپىسلىنىڭ
ئىلگىرى قىسمىغا بويسۇنۇپ زىيارەت قىلىپ كەلگەن دېيىشتۇق
شۇ ئاقسۇلار زېمىنىنىڭ ئىقتىسادى شارائىتى
خاتىرە ناچار بولغانلىقى ئۈچۈن بۇ سوھبەتتە نان
ۋە باشقا يېمەكلىك قاتارلىق ئەزىيەتلىك قالمىدۇق
كېيىنكى ماڭالماي قېچىپ بولۇپ كۈچار يېڭى شەھەرگە چۈشۈپ
دوقمۇشتىكى ماشىنا توسۇپ ماڭالمايدىغان چىقتۇق
ماشىنا ساقلاپ بىر نەچچە سائەت تۇرۇپ كەتتۇق
بىز كونا شەھەردىكى ھايت ئىشلىرىمىزغا يېتىپ
ماشىنا توسىۋالغاچ بولۇپ ماڭدۇق. بىز چۈنكى
قارىغايا يولدا پىيادە كېتىشتۇق

مۇقەددەس ئوت ماڭغان ئىدۇق دوستۇم ئىشەم قارى
ئۆزىنىڭ بۇ ئۇنىڭدىن كېيىن توسماقچى كارخانىسىدىن قايتىشى
ھەقىقەت ئەمەس دېگەنلىكى دادىسىنىڭ بولغانلىقى ئاز قوشۇلماي
قۇرۇق ئىلغارلىقنى سۆزلەپ بەردى ۋە ئەمەلىي ئىشنىڭ ئەگەر
دوستۇمغا عبدالكرىم قارىنى كۆيدۈرۈپ ئىپىسلىنىڭ سەپىگە
ئىشىغا بەلگىلىمە ئىچىپ بولغانلىقىنى ئاز قارىغاندا ئەسلىدە
قايتا ئۆزى ئىچىدىكى ئاۋارىچىلىق كۆرۈپ كەلمەستىن
دوستۇمنى ئۇ بولۇپمۇ ئاساسىي ئۆزىنىڭ دادىسى بولۇشى خۇشاللىقىدىن
بىلەن ئۇ ئىككىمىزنىڭ تەلەپ ئېيتىلىپ كېتىپ بولدى ئەمما كېيىن
ئۆزىمىزگە كۆرۈپ قايتىپ [illegible] كەلگەن
دوستۇم ئىشەم قارى كېيىن ئەتىگەن قولۇڭنى قاراپ
قايتا كارخانىسىدىن چىقىپ ئەتىگەن . مەن يولدا ئەتىگەن
قوللانمىدى. يولدا كېتىۋېتىپ شۇ ئەھۋالنى
ئەسلىدىم دوستۇم شۇنداق دېدى.
ئاللاتائالا بىزنى ئىشلىتىپ ئادەمنى مۇسۇلمان قىلىشنى
مۇقەددەس ئەتكەن! بىزنى ھەممە نەرسىدىن ئايرىغان
مانا ھازىر ئۆزىنىڭ سۆزىنى ئەسلەپ يىغلايمەن
ئۇنىڭ ئېيتقانلىرىنى سىزگە ئۇنىڭ ئىشتىن يەنە بىر ھەق
مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ 23 يىل جاپا چەككەنلىكى
قالدۇرغان يولىنى ۋە تارىخنى باشقىلارغا
ۋە شارائىتسىز قالغان مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆزلىرى بىلەن

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

بىسەرلىك بەخت. ذوق-خۇشاللىق. شۇ سۆزنى
دەپ مېڭىۋاتقان بۇ جەبىرسور دوستۇمنىڭ كۆزلىرىدىن
كۆزكۈتيارىسىغ يانىق ئاتەشپاساسى قاراڭغۇ يولىغا
مارجاندەك جۇلالىنىپ دانىمۇ-دانە چۈشۈۋاتاتتى
بەرجەستىبىر ئۇغۇل بالىنىڭ
ئۈمۈت-ئىشەنچىگە تولغان نۇرلۇق كۆزلىرىدىن چېقنىۋاتقان
بۇ ياشنىڭ تېشىغا قاندىقى مەنالار يوشۇرۇنغان ھە؟..
توغرا! ئادەم يىغلايدۇ لېكىن ھەقىقى ئادەم
باشقا ئادەم ئالدىدا ھەرگىزمۇ يىغلىمايدۇ!
يانىق ئوتى يىغلاشنى بىچارە-ئاجىزلىقنىڭ ئالامىتى!
ئەكسىنچە-ياۋامسىز ئادەم يىغلايدۇ؟
يەنە شۇندىقى يانىق تۆكۈلگەن بەلكى يىغلايدىغان
ئادەم ماھىرمۇ بولىدۇ. ئۇنىڭ يۈرىكى ئۈچۈن خۇدى
ھەقىقەتنى سۆيىدۇ. قورقۇمسىز جەسۇر قەلبى
ئۈمۈت-ئىشەنچكە تولغان. يۈرەك قېتىغا يوشۇرۇنغان
سۆز بىلەن ئىپادىلەش مۇمكىن بولمايدىغان
مۇھەببەت سۆيۈنۈشى. غەزەپ-نەپرەت. ئىشتىقا
قىساسى ھەسەت ئىسانىسلىقان ئارزۇ-ئارمانلار
ئەنە ئاشۇ ياش بىلەن ئىپادىلىنىسە كېرەك!؟
ئاشۇندىقى يىغلاشنى ئادەملىكى يالقۇن شۇ ئادەمنىڭ ئوت
سادالىرى گۈزەل تەبىئەت جانان ۋەتەننى ئەقىدە قاپسى
ئانىسى-ئاتىسى ياشلارنى زەرەپشان دەرياسىغا تۆكمەسلىكى

ئۈچۈن سىرتقا چىقتىم. دېڭىز تۇغيانلىرىنى دولقۇنلاتقۇچى
جانانى تەۋرىتىۋاتقان ساناقسىز جەسۇر، گۈزەل تەبىئەت
قوينىغا ئۇلتۇرغۇلۇقمۇ دەدەم پاك سۇلارغا قوشۇپ
دىلىمدىكى دوستلىرىمغا سوغات قىلسام!
بېغىشلىسام ئۇ نېمە دېگەن ياخشى!
لېكىن بۇندىقى ئامەت تامچە سۇدۇر. دېڭىز-دەريا تۇغيانلار
نىڭ دولقۇنىسىمان، ئەسسۇلار بويىچە ئېقىۋاتقان ئۇسسۇز
سۇلىرى ئاستا! نەلەرگىچە دور؟ ئۇمۇلىشى مۇمكىن!
قاندىقتۇر ئۇ يەنىلا مەۋجۇت! شۇنىڭ ئۈچۈن كىشىلەرگە!
بەلكى بىر... يۈرەك كىشىگە
تەسەللىي!.. ئەسلەمىدىكى بولسۇن
قالسا. يانى ئاشۇ يۈرەك كىشىگە خۇشبۇراق
بېغىشلايدىغان بىر گۈلنىڭ ياشتىقىنى
نەم قالسىپ قالسا ئەجەپ كەمەسمىدى؟!؟!
بىز بالىلار يۇلسۇزنى داۋام قىلدۇق كونا شەھەرنىڭ قاچىلاتىنى
كېسىشلىرى ئالدىدىكى ئايتوۋوز تۈۋرۈك يېنىغا كېلىپ يول ئالدۇق
شۇ ئۆيدىكى چۈشتىن كېيىن ماڭغانلىقىمىز، ئۇچۇر بېسىشىدا ''توقسۇن''
قورۇپ ئېسىمىزگە كېلىشچە روندا كەلىشى ئاھىسى بازىرىغا چۈشتۇق
مەھەللە ئىچىدە دامولامنىڭ ئۆيى ناھىيە بازىرىدىن ئەگىشىپ
كېلىۋەتكەن. ئۆيى بىلەن ناھىيە بازىرى ئارىلىقىدا!
ئەگرى توقاي ساياق ئۆيى چوققۇر دۆڭلۈكلەر يارلىقلەردىن

شۇ يوللاردا پىيادە ماڭدۇق. قاراڭغۇدا قېلىپ بىر ئاز قىينالدۇق
دوستۇم بۇرۇن بۇ قېتىم بارغان ئىكەن شۇڭا قانسىپ خۇشىيە ۋاقتى
بىلەن ئۇ ئۆيىنى تېپىپ كەلدۇق. جىقلا كېچە بولۇپ كەتكەچكە
بىزنى داموللامنىڭ ئىنىسى بىر ئۆيگە باشلاپ كىرىپ جاي يايىپ قويدى
شۇ ئۆيدە تاڭ ئاتقىچە ئۇخلاشتۇرۇپ ئەتە ئەتىگەندە
داموللام بىلەن كۆرۈشۈشنى كۈتتۇق. بىز كىرىش ئاپ ئەتىگەنلىكى
داموللامدا دەرىس ئوقۇيدىغانلار بىلەن ناماز ئوقۇيدىغان
بىر ئۆيدە داموللام بىلەن ناماز ئوقۇدۇق. دەرىس ئوقۇيدىغان
لار 10 نەچچە ئىكەن. نامازدىن كېيىن ئۇ كىشى بىلەن
كۆرۈشتۇق. بىزنى ناھايىتى قىزغىن كۈتۈۋالدى. ئەھۋال
سورىدى. ئاندىن شۇ دەرىسخانىدا 10 نەچچە چوڭ ياشتىكى
كىشىلەرگە دەرىس ئوقۇتتى. ئۇ كىشىنىڭ پەلسەپىۋى ئاتالغۇلىرى
دەرىستىكى ھەرخىل سوئاللارغا ئىنتايىن پىششىق ئۆزگىچە
بولۇپ ئوقۇغۇچىلارنىڭ قىزىقارلىق سوئاللىرى بىلەن دەرھال بەرگەن جاۋابلىرى
دىققەتنى تارتىدىكەن. كېيىن بىزنى ناھايىتى چاي مېۋە بىلەن
كۈتۈۋالدى. ئۇ كىشى بىزگە ھازىرقى دەۋرىمىزدە مۇسۇلمانلار
ئىسلاھ قىلىش مۇستەھكەم ئالىمى پاكىستانلىق ئوقۇتقۇچىسى
نۇرغۇن مەسىلىلەر ئۈستىدە توختىلىپ قەلبىمىزنى يورۇتتى
داموللامنىڭ ئىسمى ھېكمەت. پەلسەپىۋى پاكىستانلىق
ھەرقانداق كىشىنى سۆيۈندۈرىدىغان ئۇلۇغ ئالىم
ئىشەنچلىك دوقتۇر ئىكەن دىنىي زىيالىي

ئۇ كىشى شۇ قېتىمدا بىزگە ئۆزىنىڭ بەزى كەچۈرمىشلىرى-
تارىخى. ئۇچراتقان بەزى ئىشلىرىنى سۆزلەپ مۇنداق دېدى
مەن ئون نەچچە ياشتىكى ۋاقتىمدا دىنىي مەكتەپتە ئوقۇغان 20 ياشتىكى
ۋاقتىمدا ھىندىستانغا چىقىپ ئوقۇش ئىستىكى پەيدا بولۇپ
خوتەن ئارقىلىق تەييارلىق قىلدىم. پىيادە مېڭىشقا توغرا كەلدى
كالانىڭ ياشتى تېرىسىدە بىر نەچچە چورۇق تەييارلاپ سەپەرگە
ئاتلاندىم. ئېشىۋالغان چورۇقلار 6 كۈن پايپاقدا يەنە
بىر كۈنى يالىڭاياغ ماڭدىم. پۇتلىرىم قاپىرىپ ئىششىدى
ئىششىپ بولۇپ كەتتى. شۇڭا قېلىپ 7 كۈندە ھىندىستانغا
چىقتىم. 10 نەچچە يىل ئوقۇدۇم ھەرخىل قىيىنچىلىقلارغا بەرداشلىق بېرىپ
ئەلا نەتىجە بىلەن ئوقۇشنى پۈتتۈردۈم كېيىن ئوقۇتقۇچىلىققا
بەلگىلەندى 6 يىل ئەتراپىدا ئوقۇتقۇچىلىق قىلدىم. لېكىن
ۋەتىنىمنىڭ مۇھەببىتى قەلبىمدە بەكلا كۈچىيىپ كەتتى
شۇنداق گۈزەل زىمىن بولسىمۇ ھىندىستان زېمىنىدا شۇنداق
چوڭ بىر ۋەقە يۈز بەردى دەپ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى.
1930-يىللىرىنىڭ ئاخىرلىرى ھىندىستان بىلەن پاكىستان
بىر دۆلەت بولۇپ ئىسلام دىنى بىلەن ھىندۇ دىنى ئوتتۇرىسى
ئەسلىدىن زىددىيەت مەۋجۇت بولۇپ جېدەل يۈز بېرىپ تۇرىدىكەن
بۇ چاغدا چوڭ بىر ھىندى كاپىتالىستى باي پەيغەمبىرىمىز
مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا بوھتان ھاقارەت قىلىشقان
بىر پارچە ئەسىرىنى مەتبەدە باستۇرۇپ تارقاتقان ئىكەن

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

مۇسۇلمانلار ئىچىدە چوڭ غۇلغۇلا بولۇپتۇ.
ئۇ كاپىتالىستىنىڭ ۋەقەدىن كېيىن پەقەت ئاشكارا
كۆرۈنمەيدىغان سىر تۇتۇلغان ئاشكارا ئادەتتىكىدەك
چىقمايدىغان ئۇنىڭدىن بۇرۇن مۇسۇلمانلار ئىشلار
بۇنىڭدىن قىسىم بولۇپ مۇسۇلمانلار ئۇلارنى تارقاتقان
يادىكارلىرىنى مۇسۇلمانلارغا مەشغۇل كىشىلەرنى مۇسۇلمانلار
مەخپى ئۆلتۈرۈۋەتكەن بولغاچقا ھازىرقى ھىندو كاپىتالىست
بەلكى ئىمتىيازات قازانغان بولۇپتۇ. . . .
مۇسۇلمانلار ئىچىدىكى ١٧ ياشلىق بىر مۇسۇلمان بالا
بۇ خەۋەرنى ئۇقۇپ كۆرگەندىن كېيىن ئۇ ئەپەندىنى قەتلى قىلىپ قويۇش
ئىرادىسى بىلەن قەسەمياد قىپتۇ. ئۇ ياش ھەر خىل
ئۇسۇللار بىلەن كۆرگەن بولسىمۇ ئىلاج قىلالمايدۇ ئاخىرى
ئاشۇ كاپىتالىستقا خىزمەتكار بولۇپ كىرىۋېلىپ ھىندونىڭ
ئىشقا نۇقتىدا قاپقا قىياپەتتە ئىشلىشىشكە
دەل باغلاپتۇ. ئورنىدىن قوزغىلىپ تۇيۇقسىز بەدىنىگە
كىرگۈزۈپ ھويلىسىنى ئىشلەپ. خالايىقنى ئازلىغان ئارىلىق
ئۆزگەرتىپ بولۇپ كاپىتالىستنىڭ ئىشلىرىنى قىلىشنىڭ
پەيتى كۈتۈپ بۇنىڭدىن ۋاقتى ئۆتۈش ئارقىلىق كېيىن
بىر كۈنى ئىشچىلار خىزمىتىنى ئاشۇ ماتېرىيال بىلەن قويۇلغان
يوشۇرۇپ يىلچىچە كۆزەتتى ھەر خىل ئۇسۇل بىلەن ئاخىرىدا
ئاخىرى كاپىتالىستنىڭ مەخسۇس ئورۇن جايىغا

دې كۆيۈپ غەزەپ بىلەن سوراپتۇ بۇ ماتېرىياللىرىنى كىم تارقاتتى
دېگەن ئىدى ھودۇقۇپ ئالاقزادە بولۇپتۇ. ئاندىن خەۋەرنى
يېزىپ چىققۇچىنى بوغۇزلاپ ئۆلتۈرۈۋېتىشكە باشلاپتۇ.
ھازىرقى ياش ئۆزىنىڭ ئىشلىرىنى ھۆكۈمەتكە ئەلقىسسە
ھۆكۈمەتكە ئاشكارا مەلۇم قىپتۇ.
ھۆكۈمەت دەرھال ئۇنى ئىككى ئورۇندىكى تەرتىپ بويىچە
قانۇن تۈزۈمى بولغاچقا ھازىرقى جىنايەتچىنى
ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىپ دارغا ئېسىشقا بۇيرۇپتۇ
ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىنىپ دارغا ئېسىلغان
قەھرىمان يىگىتنىڭ بۇ تەقدىرىنى روھىي قىياپىتى
كىشىلەرنىڭ ئالدىدا ئاتاق قورقماس ئىكەن. ئۇ يىگىتنىڭ ئالغۇر
ئانىسى بالىسىغا يەكشەنبە سۆيۈنۈپ ۋەدىلىشىشى
رازى بولۇشى سۆزىنى باشلاپتۇ.
بالام مەن سېنىڭ بىلەن ئاق سۈتۈمنى رازى
مەن سېنىڭ ئوخشاشى ھەققانى قەھرىمان
سۈيۈملۈك ئوغلۇمنىڭ بولغانلىقىڭدىن ئۆزەمنى
ئەڭ زور بەختلىك ئانا ھېسابلايمەن!
سېنىڭ ياشلىق باھارىڭنى، قەھرىمانلىق روھى
قىياپىتىڭنى ھەقىقەتنى سۆيگەن ھەر بىر قەلبىدە
مەڭگۈ ھايات! سېنى مەڭگۈ ئەسلەيدۇ!
سېنى بەختسىز ئاتالمايمەن. ئەلۋىدا! خەير
خوش دەپ سۆزىنى تۈگىتىپتۇ! يىگىت مەردانە خۇشال ھالدا
ئىمانىغا يېتىپ ئاخىرقى ياشلىق ئەلۋىدا دەپ ئاۋۇسلۇشۇپتۇ!

شۇ يېتىشتىن ھەققانى قان بەدىلىگە مۇسۇلمانلار
ئىچىدە چوڭ ئۆزگىرىش بولۇپ كۈرەش داۋاملىشىپ
ئاخىرى مۇستەقىل پاكىستان مۇسۇلمان دۆلىتى
قۇرۇشقا شارائىت ھازىرلاندى. مانا ھازىر
يەر شارىدا ئاي يۇلتۇزلۇق ئىسلام بايرىقى
پاكىستان دۆلىتى قەد كۆتۈرۈپ تۇرماقتا
دەپ سۆزىنى داۋام قىلدى. مەن ۋەتەنگە قايتىپ
چىقىشىم. ئانا ۋەتىنىمگە ~~[illegible]~~ پەرزەنتلىك
بۇرچىمنى ئادا قىلالمىدىم. مانا ئەمدى قوينىدا ياشاشقا
مېھرىمنى يەتكۈزەلمىدىم دېگەن سانسىز ئارزۇ ئارمان
بىلەن تولغان قەلبىم ۋەتەنگە چىقالىدىغىنىمنى
قايتىش چارىسى تاپالماندى ئۈمىدسىز - ئۈمىدسىز ئازابلارغا
دۇچ كەلدىم. مۇددەتسىز تۇرمىغا تاشلاندىم.
دەپ قاتتىق ھەسرەت تارتاندى. مەن شۇ قېتىمقى
سەپىرىمدە شۇنى سەزدىمكى. مۇشۇنىڭغا ئوخشاش
كۆپلىگەن ئالىملىرىمىز. ئىنقىلاۋى دوقىغا ئۇچراپ
پاسىلماي قوينىدا ياشىيالمىغان دۈشمەن
ۋە تىلغا ئېلىنىشىغا ئۇچرىغانلىقى. بۇنىڭغا ئوخشاش
ئەرزىمەس ناموۋاپىق ئىشلار بىلەن ۋەتەنسىز قالغانلىق
ماقالىسىدىكى بىر پاكىت بولغاندىكىن يەنە كۆپ ئەرسالارنى
بىزگە دوقۇشقان
ئويلاشقا باشلىدىم.
شۇ ۋاقىتلاردا داموللام 70 ياشلارغا
ئۇلاشقان بولىشى مۇمكىن.

ئۆتكەندە بىر خىل ھارغىنلىق. كۆز ھاياتىغا نىسبەتەن
كۆزى ئەسلى ئۆتكەن مۇنۇ ياشقا يېتىپ بارالمايدىغانلىقىغا
ئىشەنگەندەك مەيۈسى. ھەم مەردانە ئىشلىمىسى دوم
ئىشقا
ھەممە تېپىپ دۇۋا قارايدىغان. پەقەت كۆز ئۆزىگە ئىشىنىپ
ئارمان بىلەن دۇنيادىن ۋىدالىشىدىغان. ئەگەر ئىشىنىش
ئالسام - ساغلام ئىشقات بويتۇرە ۋوجۇدىدا ئۆزنى يىلىپ
تۇرالايتتى. بىز خۇشالىشىپ ئەشقۇدۇنىدا قايتىپ
چىقتۇق. ئەلىپنى ئاچالغا جوشۇپ ئاددى چاي خانىسىدا
چاي ئىچىپ ماشىنىنى ساقلىدۇق. شۇ قېتىمدا بىز سەپەرگە
چىققاندا ٥٠ نەچچە كوي پول بىلەن ماڭغان ئېسىمدە تۇرىدۇ
ئەشقۇدۇنىدا بىر چوڭ قارا ماشىنىغا چىقتۇق ئۇ ماشىنىغا
يەنە بىر ئايالنى سالدى ماشىنىنىڭ ئۈستىگە بىر
ئايالنى ئولتۇرغۇزۇپ چاقاردى. قاراڭغۇدا ماشىنا
قارا يولغا ئاتلانغاندا ماشىنىنى بىر دەرەختىڭ
يېنىدا توختىتىپ مۇشۇ يەردە توختاپ ئەتىگەندە ماڭىمىز
دېدى شوپۇر. بىز ئەنە ئامال بىز ماشىنىدا
كۆزۈپ ئۈستىدە ئارام ئالدۇق شوپۇر ھاشىقى
٢ ئايالنى باشلاپ دەرەخلىققا كەتتى؟! كېچىدە
خىيالغا پاتتىم ئاتىمىزنىڭ تونۇشى ئۇنىڭ ئۇنىڭسىز
ئەزگۈسى ئەزەر سالىشى خىيال سۈرۈش بىلەن
ياتاتتۇق. ئۇلۇغ ئالىمنىڭ ئەنەسى ئالىملار
بىر. بىرىمىزنىڭ خىياللىرىنى بۇزۇپ تۇراتتى؟

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئاشۇ، ئىمانىنى. ئىشەنچ قاندىق قىلىپ ئاشۇ
زادى

ئۇلاردا غەيرەتنى يېتىلدۈرگىلى بولىدۇ . . . ؟
بىز ھازىر قانچىلىك ھاقارەتكە چىداپ دۈشمەننىڭ
ئاسارىتى ئاستىدا! ئۆز قەدىر قىممىتىمىزنى يوقىتىپ
بىچارىلەرچە خورلۇنۇپ ياشاۋاتىمىزغۇ؟! . . . .
50-يىللاردىن باشلاپ 80-يىللارغىچە 30 يىل مابەينىدە
ئۇيغۇر سانائىتىنىڭ ھەممە ئەركىنلىكى دەخلى تەرۇزغا ئۇچرىدى
كومۇنىست خىتايلار ھاكىمىيەت سالىنىۋالغان ھەققانى ئۇيغۇر
ئوغلانلىرىغا زىيانكەشلىك قىلىپ ئېچىنىشلىق يوقاتتى
دىنىي ۋاكالىتلەرنى تۇتتى، مەسچىت، مەدرىسەلەرنى ۋەيران
قىلدى . . . مۇقەددەس ئىسلام دىنىمىزغا
ئوچۇق ئاشكارا ھاقارەت قىلدى: پەيغەمبىرىمىز
مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا بوھتان چاپلىدى.
ئاشۇنداق ئالچىمى بارلىق شەيئىلەرنى يوقاتقانلىقى
بارلىقىغا كەلتۈرگەندە، ئۆز قانۇنىيەت ئىنتىزامى بىلەن باشقۇر-
-غۇچى قودرەتلىك ئاللاغا ئىنكار قىلدى. تاكى ھازىرغىچە
ھەرخىل ئۇسۇللار بىلەن داۋاملاشتۇرۇۋاتىدۇ.
دۈشمەننىڭ كۈچلىرىنىڭ بۇخىل ھۇجۇم قەستىگە
قانداق تاقابىل تۇرۇش كېرەك؟ قانداق يوقىتىش لازىم؟
بۇنىڭغا تاقابىل تۇرۇش. ۋە يوقۇتۇشنى ئويلىسا. ئاساسلىق
بابى سەۋەبىنى بىلىشكە دەل جايىنى تېپىپ زەربە بېرىشكە
توغرا كېلىدۇ؟ . ۋە شۇنىڭ ئۈچۈنمۇ ئىشقا ئاشۇرۇش
سىياسىتىگە بېرىشى زۆرۈر!

ئۇششۇمتۇت ساباق ھىندىستانلىق مۇسۇلمان
[illegible] ئىسمىدا كىتاپ يازدى ئۆزلۈكسىز ئۇنىڭ
ھەققانى روھى قىياپىتى بويىچە ۋۇجۇدىنى تىترىتەتتى،
ئۇنىڭ ئىشقادى قانداق ئىشقاد ؟! . . . ؟ . .
ئۇنىڭ ئىمانى قانداق ئىمان ھە ؟ . . .
ئۇ قايسى تېپىشىكى ئادەم ؟ . . . . . .
توغرا . ئۇ ھەقىقى ئەركىنلىك ئىشتىسى
ئۇ چىن قەلبىدىن ھەقىقەتنى سۆيگەن يېڭىلىسى
ئىشقاتانى ساغلام ئىمانلىق . ئىسلام ئوغلى!
پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام مىڭلىغان
شۇنداق بولۇۋەرسە بەرگەن . ئاللانىڭ مۇھەببىتى
ئاللانىڭ پەيغەمبىرى مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامنىڭ
مۇھەببىتى بىر كىشىنىڭ قەلبىدە ئەڭ چوڭقۇر-يۇقىرى
ئورۇن ئالسا ئۇ كىشى كامىل مۆئمىن ئەمەسمۇ
دېگەن . دېمەك مۇھەممەد ئەلەيھى
سالامغا تىل تەككۈزگە ھاقارەت قىلغان
ئەبلەخنىڭ جاجىسىنى بەرگەن يېتىشىنىڭ
ئىمانى ئەنە ئاشۇنداق كامىل ئىمان
ئەجەپ كىشى ؟ . . . بىزنىڭ
سالاپىتىمىز مۇسۇلمانمۇ؟ . . . . .
ئەڭ ئادەتتىكى مەنمۇ مۇسۇلمان ئۇيغۇر ئوغلىغۇ؟
مىنىڭدە شۇنچىلىك غەيرەت بارمۇ ؟!

كۆزمالاشمۇ ئىشلەش ئىستىقادىدىن ۋاز كەچسە
تەجاۋۇزچى ئەجنەبى دۈشمەنلەرنىڭ ئەپسانە - ئەپسانىلىرىگە
ئۇسۇل ئويناپ ساراڭلارچە مازلىشىپ دۇنيا خەلقىنىڭ
كۈلكىسىگە قالىۋاتسا . . .
ئەخلاقىدا چۈشكۈنلىشىپ ئەقلىنى يوقۇتۇپ مانا مۇشۇ
شوۋىنىزمغا ئوخشاش ئىشلانمىغان ئىشلارنى
قىلىۋاتسا؟ يالغۇز ئوغۇل-قىز قوينىدا شالىمىز
توغرا دۇنيا قاراش، كىشىلىك قىممەت قاراشتىن
مەھرۇم بولۇپ ئەدىبىي نەزەرلىشىپ مەستخۇشلۇق
بابىدا ئىشلىنىش - غايىسىز قوچاقچىلىق قىلىشىپ
قالىۋاتسا؟ . . . . .
بۇ زادى قانداق ياشاش . . . ؟ . . .
شۇ كېچە مۇشۇنداق مۇرەككەپ خىياللار بىلەن
تامام بولدى ئەتىسى ئەتىگەندە بولغان ئىچقىشتۇق
سالامەت ئوچاقلارغا قايتىپ كەلدۇق. ئوينىلار - كايىلار -
يىللار ئۆزگىرىشى بويىچە داۋام قىلماقتا
. شۇ يىلى ئۇستازىمنىڭ ئۆيىگە كىتاب ئوقۇيدىغان ماڭالمىسە
مەجبۇر بولغاندەك بىلەن ھەرقانداق بىر ئىشنى
باشقۇرۇشتىن ئازادە بولۇپ دېگەن ئېتىۋ كالامى!
كۆچمىشىمگە باشلىدى. ئۆتكەن ئۆتكۈر كەلدى. ئۆيلىشى
ئۆزدىنىشى، يېشى قاپى. خىيال سورۇشى ئويلىنىشىنى
كۆڭلۈمگە يەتكۈنچە ئوخشاشنى. تۇرمۇشقا بولغان
ھېسسى ئويغىنىدۇ. ئۆزگىرىشى كۆچمىشكە باشلىدى

تۇرمۇشنى ئىنتىلىشىمۇ ھەر بىر ئادەمنىڭ ئۆزگە توغرا ھەل قىلىنمىغاندا!
قانداقمۇ تۇرمۇشنى ئۆزگەرتەلەيدىغان كىتاب چىقىشى ئەينى ئىشى بولسا
كېرەك؟!... مېنىڭمۇ يېشىم 20 دىن ئاشتى ئانام يوق
دادامنىڭمۇ قۇربى يەتمىگەنلىكى بىر ھەۋەسلا بولدى.
روھى كەيپىياتىم چۈشكۈن. ئەگەر ئۇستازىمنىڭ
قېشىدا ئەنسىرەيمىز ئوقۇۋەرسەم ھەممىلا ئىشتا
ئۇستازىمنىڭ سۆزىگە قەتئىي بويسۇنمىسام بولمايدىغاندەك
ئوخشايدۇ دېگەن خىيال ماڭا بەك ئېسىل قالغان بولسا
كېرەك. ئەمىسە قانداق قىلىپ ئۆز مەنىمىزدىكى كۆڭلۈم. قاچۇرۇپ بولۇپ
يۈرۈشكە باشلىدىم. بۇ ئەسلى مېنىڭ ئالدىراش خىيال
بولسا كېرەك؟!...
مۇشۇنداق ئىشلار ئىشتا ھازىرقى ئايالىم بىلەن
ئۇچرىشىپ كۆڭلۈمگە يېڭى بىر خىل تۇيغۇلار پەيدا بولدى
بۇ ئايالىم ئەسلى ئاكامنىڭ ئايالىنىڭ ئاچىسىنىڭ
قىزى. ھەممە ئاتا-ئانىلار ئايالىم ئىستىقادى چۈشكۈن ساغلام
ئەقىللىق يەرلىكتە ئەخلاقلىق ئوقۇغۇچى بولۇشنى قىلدى!
يەنە كىتاب بىر قىز. دېمەك بىز مۇشۇنداق ئالدىراشلىق
ئوقۇغان بولغانلىقىمىز ئۈچۈن بۇرۇندىن بىلىشەتتۇق
بۇ قېتىمقى ئۇچرىشىشتا كۆڭلۈمگە ئەگەر بىزنىڭكىگە بارغان
ۋاقىتتا ئەكىتىپ دەپ باقسام ماقۇل كۆرگەندەك
ئىپادە بىلدۈرگەندەك قىلدى. ئاكامنىڭ ئايالى
مەسلىھەت بىلەن ئاتا-ئانامغا كۆڭلۈمدىكىنى ئېيتىپ

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

خاتىرجەم كەلدى چۈنكى بۇ ئەھۋالنى ئاچام مېنىڭ ئانىسى
كەچىدىن ۋاقىتتا! ئاچام بىلەن تويى قىلىشقىلى كەلگەن
مەن بەك ئۈمىدۋار ئىدىم. ماشىنا بىلەن كېيىنىشتىن ئاكامنىڭ
كۆيىدىن يەنە قىرلا ئارتىنماي ئۆز ئۆيىدىن سويۇنۇشتىم
خىيالدا ئان بولۇپ ئىنىۋىسىنىڭ. ئىككىلىسى بىزدە بولغان
كۆنلەرنى ئاشۇ ئاچام سىڭلى كۆيىدە ئۆتكۈزۈپ بىر ئاز
تەسەللى تاپاتتىم. ماشىنا بىلەن ئىشنى كۆيۈنۈشتىن
شۇنداق ئىشقا بۇ سۆزىمنى دېگەندە كېيىن خوشال بولدى
[illegible] ئاپامنىڭ ئانىسىنىڭ بىلەن بۇ ئەھۋالنى ئەتكۈزگەندىن كېيىن
ئۇلارمۇ قوشۇلۇشتى. 1983-يىلى 8-ئاينىڭ ئۇ توي قىلىش تەييارلىقى
مەسلىھەت بىلەن پۈتتۈردۇق. ئۇستازىم بۇ توي ئىشىغا
نارازى بولغاي ئەپىيىتتا ھازىر توي قىلىشقا ئالدىراماسلىقنى
كۆپ تەكىتلاشتە بولسىمۇ مەن يەنىلا ئۆز پىكرىمدە چىڭ تۇرۇپ
تۇرغاچقا توي مۇراسىمىنى [illegible] قاتناشتى.
بۇ ئۆگىنىشنىڭ ئالىي جانابلىق يەنە ئاچىقىمنى ئەلبەتتە،
مەن ئۇستازىمنىڭ ھۆرمىتى ئۆزەمنى ئارتۇق
يورۇشىمنىڭ ئورنى يوق ئىدى شۇنداق بولسىمۇ
مەن كېيىن ئاپىلار بىلەن ئۇستازىمغا دېمەيلا قوشۇلۇپ
بولۇپ توي يانغا چۈشۈپ بىر ئاز ئاياغلىشىپ كەلدىم
مەن قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ئۇستازىمنىڭ قېشىغا
يەنە بارمىدىم. ئۆزۈمنىڭ قىسمىتىم ئېگىز سادىق دوستۇم
قىلىۋېتىشىم ئىشنى قارى بىلەن 6 دا يۈزلىكى ھوشۇر

قارا خونۇمنىڭ قېشىغا بېرىپ ئۇقتۇرۇش بېرەر ئاتىسىنى
كىيىن ئۇستازىم بولسىمۇ ئالدىنى ئاچقاپ ئۆتكەن بىر نەچچە
بولغان ھالدا! [illegible] قايتىپ كېلىشىمنى تاپىلىدى.
ئۇستازىمنىڭ قايتىپ قېشىغا كېلىشىمنى ئالا ھەم ئۈمىد
بولغاننىڭ ئۈچۈن مەن يەنىلا ئۇستازىمنىڭ قېشىغا خىجالەت
بىلەن قايتىپ كەلدىم. ئۇستازىم ماڭا ئەھمىيەت بىلەن
ئومۇمى باغلىدى! بۇ [illegible] توي قىلىشتىن بۇرۇن
بولغان ئىشلار.
توي تەييارلىقى ئۈچۈن 400 كوي پۇل بېرىپ قويدى
باشقا ھېچ نەرسىمۇ يوق. شۇنداق شارائىتتا توي
قىلىشقا ئاتلاندىم. مەن تەرەپتىن بولغان چىقىم بەك
ئېغىر بولدى. قالغان ھەممە توي چىقىمىسى.
ھەممە نەرسىنى ئاپامنىڭ ئانىسى ئاتىسى ئۈستىگە ئالدى
ھازىر ئويلىسام ھەيران بولىمەن.
تويغا ئاز بولمىغان چىقىملار بولدى بۇنىڭ ھەممىسى
قىزنى ئاتا-ئانىسى تەرىپىدىن بولغان چىقىم. بەزى ئىشلارغا ئاكام
قاراشتى، شۇنداق ئۇمۇرلۇق ئىشىمنى قىلغان كۈنلەردە
يالغۇز خوشال بولۇشۇمنى يانىمدىكى ئاز ئەجىرسىمنى بىلەلەيدىغانلىرى
بولۇپ قالدىم. چۈنكى ئۇرۇمچىغا بېرىشىم بولۇپ قەدەم قويۇشتىن
شۇنداق مۇھىم كۈنلەردە مېنىڭ كىمىم بار؟. ... نىمىم بار؟..
كۈرەش-ئەمگىسەپ يىلىم كۈيىمۇ تاپقانلىقىنى ھېس قىلىمەن
توي ئالا ھەم ئۆتكۈزۈلدى كېچە. شىنخۇا «توقسۇ»
ناھىيەلەردىكى دىن ئالىملار قاتناشتى

مېنىڭ [redacted]

قەدىردان دوستلىرىم. ئابدۇشۈكۈر قارى. ئوبۇلقاسىمخوجە

ئابدۇغوپۇرلار. بىخوجىلەر قاتناشتى. بىللە ئوقۇغان

ساۋاقداشلىرىممۇ قاتناشتى. يېزىدىكى بىللە

ئويناپ چوڭ بولغانلار مەندىن بەكلا يىراقلىشىپ كەتكەن

بولغاچقا ھەممىسى تونۇشۇشقا ئانچە

بولمىغاچقا كۆڭۈلسىزمۇ ئادەم بولدۇق. شۇ ۋاقىتتىكى

ئەڭ يېقىن دوستۇم ئىكەن غاپپار يىغىندىكى ھەمكارلاشتى

نىياز قارى مەندىن خېلى چوڭ بولسىمۇ بىز يېقىن

دوستلاردىن ئىدۇق. ھەممە قوينىدىشىم ھېسىۋە

مېنىڭ بىلەن يېقىن تۇققان بولغانلىقى ئۈچۈن بالىشى

ئاپاق بوقىشمۇ ئىشلىمىگە بەك يېقىن تۇراتتى.

مەن ئۇلارغا [redacted] ئەڭ سەمىمىيلىك بىلەن ھۆرمەت

قىلىپ دوستلۇق دەپ ھېسابلايتتىم. ئىشەنچ قىلاتتىم.

[redacted] تويىمىز غەلىبىلىك ئۆتكۈزۈلدى ۋە

دادامدىن قالغان بۇ ئىنىقلىق ئۆينى ئادادالا قىلىپ

سەرەمجانلاشتۇرغان ئىدىم.. مېھمانلارنى ھويلىنىڭ

گۈزەل مەنزىرىسىدە كۈتتۇق.

ئەمدى تويى بەرگەندىن ئايالىم نۇرنىساخان بىلەن

ئىككىمىزنىڭ ئەڭ ئۈستىگە بۇ ئائىلىنى گۈللەندۈرۈش

ئىشى ئۆتۈنۈشكە قالدى. مەن تويى قىلىشتىن بۇرۇنمۇ

تويى قىلغاندىمۇ تۇرمۇشقا ئالاقىدار گۈزەل ئىش

كۆزقارىشىمنى كۆپ سۆزلىگەن ئىدىم. ئمادە مارىخىدە شۇ بازار [redacted] كىتىپ

لىسانىي چۈشىنىشلىك بىلىشىم [redacted]! مەن تۇرمۇشنى چىن قەلبىمدىن چۈشىنىپ

قوغدىشىمنى سۆيەتتىم. ئۆزۈمنىڭ ھەر بىرىمنى ئەڭ سەمىمىيلىك بىلەن قەدىرلەيتتىم.

مەن ئويلىسام ئۇمۇمەن. ئىشەنچنى بىلەن ئىشلەيتتىم...

قەلبىمدىكى ئىنسانىي قەدىر قىممەت، ئەخلاقىي ئۆلچەم

يۈرەك قاتلاملىرىمدىكى چوڭقۇر مۇھەببەت

ئىشلىتىپ قىممەت ئاراشلار ھېسسىي

تويغۇمدا! ئالىقاچان روشەن ئىپادىلىنىپ بولدى!

ئادەمدىكى روھى كۈچ، روھى بايلىق، روھى خۇشاللىق،

مەنىۋى ھېسسىياتلىق يېتەرلىك [redacted] بەخت بولسا كۆڭۈل

دېڭىزى يېقىن ۋۇجۇدۇمدا ئەكسى ئېتىپ تۇراتتى!

تويدىن كېيىن يېزىدىكى ئۆيدە ٢ ئاي ئەتىيابدا تۇردۇق

ئىنىمنىڭ ئادەمدىن قىسقىچىلا خېلى ئىنتىق بولىسىدى

ئۆي سەرەمجانلىرى تولۇق ئەمەسىدى... پۇل تېخى يوق

ئانىلىرىمنىڭ ئۆيىدە ئاتامنىڭ ئۆتكەن ئۆينى بىرىمىز كۆپ

بولدى. ھەپتىلەردە چوڭ ئۆيلەرگە بارساق نان تۇقاچ

[redacted] ئەرسىلىرى ئەكىلىپ ئۆيىمىزنى تولدۇرۇپ بولدى.

. . . . . [redacted]

١٥ ئاي - دا شەھەرگە كېلىپ ئۆگىنىش ئىسچى يېزىدىكى ئۆي

سەرەمجانلىرىنى يۆتكەپ كېلىپ دوستۇم ئوبۇلقاسىمخوجىنىڭ

ئۆيىدە بىر يىل تۇردۇق. ئىستىل بەختىمىزنىڭ [redacted] بۇ ئىشنى

ئۆيىدە ئۆتكۈزدۇق! ئەجەب ئىتتىپاق دەرسلىرىنى ئۆگەنگىنىمىز

ئۈچۈن داۋاملاشتۇردۇق

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

دوستۇم بەگ ئوسماننىڭ ھويلىسىدىكى ئۆيدە ئولتۇرغان
كۆڭلىمىزدە قورققان كەيپىمىز ئەمەس خۇشاللىقلاردا ئۆتۈپ
ئاساسلىق ۋاقتىمىزنى ئەدەبىي تېمىغا قارىتىپ ئۆتكۈزۈش
تۇرمۇشىمىز ئاددىلا ئۆتكەندە بولسىمۇ ھەممىمىزگە ئانانىڭ
قايسى ئوقۇشقا توغرا كەلدى. ئايالىم نۇرنىساخانغا تۇزۇلگەن
كېيىم-كېچەك سەرمۇ ئىشلىتىۋەلمىدىم. چۈنكى ئائىلىدىكى ئاتا-
ئانىلىرىمىز ئىقتىسادىي ئىشلىرىمىزنى خاتا يا ئىشى ئۆزلىرى ئوڭلاش
تۇرۇپ قارار ئالاتتى. شۇ قىش ۋاقتىدا دادامنىڭ قالغان
باغلىرىنى چىققان ئەرزان مېۋىلەرنىڭ كۆپىمى بىر نەچچە يۈز
كوپىغا يارىدى... شۇ يىلى يەنە سەئۇدى ئەرەبىستاندا ئولتۇراقلاشقان
چوڭ دادامنىڭ ئىنىسى قاسىم ھاجى دادام يۈز نەچچە
دوللار ئەۋەتىپتۇ. شۇ دوللار بىلەن قىشلىق ئېھتىياجلىق تۇرمۇشىمىزنى
خۇرسەن ئۆتكۈزدۇق.
12-ئاينىڭ ئىككىلىرىدە دوستۇم بەگ ئوسماننىڭ ھويلىسىنى تاشلاپ
ئۇستازىمىزنىڭ ئۆيىنىڭ ئارقىسىدىكى قورۇغا كۆچۈپ باردۇق
3-ئاينىڭ ئاخىرقى كۈنلىرىدە قەدىرلىك دوستۇم كېرىم قارى بىلەن
ئەدەبىي تېمىدىكى بىر دەرسلىك كىتابنى بىللە ساۋاقداش بولۇپ
ئوقۇدۇم. مەن دېگەندەك چۈشەنمىسەممۇ بۇ دوستۇم بىلەن
داۋاملىق بىللە بولۇپ دەرس ئوقۇغىنىمغا خۇشال ئىدىم.
شۇ چاغلاردا ئۇستازىمىز ئىشىمىزنى ۋە يەنە ئوغلى ئىنىمىز قارىيىمىز
يەنە بىر ساۋاقدىشىمىزنى ھامۇت دامولامنىڭ قېشىغا
چەقىپ دەرس ئوقۇشقا تەكلىپ بەردى. ھامۇت دامولا-
مۇشۇ ئىسمىنىڭ ياشلىقىدا ھىندىستاندا ئاتاقلىق ئەدىبلەردە

ئوقوپ، ئوقۇشى پۈتتۈرگەن ھەممە ئالاھىدە ئوقۇغان بىلەن ۋەتىنىگە
قايتىپ كېلىپ ئوقۇتقۇچىلىق دىنىي مەدرىسىلەردە ئوقۇتقۇچىلىق
قىلىپ شۆھرەت قازانغان 1930-يىللارنىڭ ئاخىرلىرى
خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ ئاللاھسىز جاللات ھۆكۈمرانى ۋەكىلى
شىڭ شىسەينىڭ ۋەتىنىمىزدىكى ھەر ساھەدىكى ئاقىللار كىشىلەرنى باستۇرۇشى
قاماشى، ئازابلىشى ئىشلىرىنى ئاسىپ بارغان يىللاردا ھامۇت دامولامۇ
تۇتۇپ كېتىلگەن. ئۇ بۇ مەزگىلدىكى جەمئىيەتتە يەنە بولۇپ
بەھرىمان ياشىغان. . . . . .
خىتاي كومپارتىيىسى 19-يىلى ھۆكۈمرانلىق ئورنىغا
چىققاندىن كېيىن ھامۇت دامولا تەشەببۇسكارلىق بىلەن خىتاي
كوممۇنىستلىرىنىڭ مەدەنىيەتكە ۋە ئالاھىدە قىلىنغان ئاكتىپ
خىزمەتچىگە ئايلىنىپ مەملىكەتلىك بولۇپ سىيىپ ۋە ئىككى ئاپتونوم
رايونلۇق سىياسىي كېڭەش رەئىسى. ھەممە ئاھالىنىڭ رەئىسى
بولۇپ ئالغا خىزمەت ئىشلەتتى. مۇقەددەس ئىسلام دىنى بويىچىلىق پەتىۋا
قويۇپ تېنىپ مىللەتنىڭ دىنىي ئېتىقادىغا ئېغىر زىيان يەتكۈزدى.
قالغان، ئىسلام دىنىغا ئىشىنى!
مەيدانىسىدىكى ئىشلارغا يۈزلىنىپ ھەر ساھەدىكى ۋاقتىنىڭ
تېشىدىكى ۋەكىلى! بۇندىن كېيىن تارىخنىڭ
شەرىئەتلەر سەھىپىسىنى ئەخلاق دەۋرىسىدە
سوپۇرۇپ تاشلاندى ئاخىرى!
بۇ ھەققانىيەت يولىدىكى مۇقەددەس ھۆكۈم!
شەرىئەتنىڭ تارىخى شەرمەندە تارىخى ھەربىر ئادەمنىڭ ئەمەلىي پايدىسى
ئاقىلانە ئىشلىتىلىدۇ!

هاموت داموللا ٥٠-يىللاردىكى خىتتاي كوممۇنىستلىرىنىڭ
ئىسلاھات، قويۇشۇش قاتارلىق يېڭى سىياسىي تۈزۈمىگە
ماسلىشىپ. دىنىي ئېتىقادىغا بولغان مەلۇم دائىرىدىكى
پائالىيەتلەرگە ئاكتىپ قاتنىشىپ يەنىلا دىنىي پەرۋەر زات
سۈپىتىدە ئۆز مەيدانىنى ئاساسەن ئۆزگەرتتى
بۇنداق مەيدانسىز، تۇراقسىز كىشىلەر ھەرگىزمۇ
ئۇيغۇر مۇسۇلمان ئاممىسىنىڭ دىنىي ۋەكىلى.
ئىجابىي ئۆگىنىش ئۈلگىسى بولالمايدۇ.!
هاموت داموللىنىڭ نەسلىگە دەيمەن
ئاتا-ئانىنى سۆزلىشىمەلىكى سەرۋاپ؛
كۆپىيىشىن مۇسۇلمان ئاممىسىنىڭ ئاغزىدىن. ئۇ دەيمەن
ھەقىقەتتە قايتقان؟ باشىم ئېتىقادى يوقىدىنى ئالىم،
دىگەنلەرگە ئوخشاش ئىگە پەيغەمبەرگە ئاتالغان ئىدىم،
ئەمما مىنىڭ دىمەكچى بولغۇنۇم، مەيدان. پرىنسىپ
مەسىلىسى؛ مەيدانسىز تۇراقسىز، ئاغمىچى
قاراشلارغا ئارىلاپ يەنە پاقدۇرىدۇ، خالىسى
ئاللا تائالا قالغان كىشىگە رەھمەت. شەپقەت
قىلغان بولسا، كەچۈرۈش قىلسا ھېچ كىشىنىڭ
ئارىلىشىشى ھەققى يوق! مۇسۇلمان بەندىلەرگە
ئاللانىڭ رەھمىتىنى تىلەيمەن. ئى ئاللا بىزلەرنى
ياخشىلارنىڭ قاتارىدا قىلغايلا، يەنە پۈتۈن
مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامنىڭ شاپائىتىگە
مۇيەسسەر قىلغايلا، ئامىن!

بۇ شۇنىڭدىن كېيىن هاموت داموللىدا دەرىجىدىن ئۇقۇپ يارىماسلىق
دېگەن مەسىلە ھەققىدە ئىككى تەرەپ تالاش-تارتىش يېڭى سۆزلەرنى دەۋرىمىزنى
يەنە ھەدىسى ئىككى پۈتۈن بىر ھاموت داموللىدا ئوقۇدۇق،
بىر قىسىم ئىگە تۈۋەندە دەرىجىسى ئالغاندىن كېيىن
ئۇ ئاددىي ئوقۇمىشلىقنى ئۇيۇشتۇرۇپ قالدۇق يەنىلا ئۇستازىمىز
سىياسىي قارىشىدا جاھالەت دەرىجىسىگە داۋاملاشتۇرۇۋەردۇق
دوستۇم كۆرۈم قارى بىلەن سۆھبىتىمىز يېڭى باسقۇچلارغا ئۆتتى
ئۇ دىنشۇناسلىقىمىز ئۈچۈن پىششىق باشلىدى بىر-بىرىمىزنى ئىشتىك
چۈشۈنۈشكە مۇيەسسەر بولدۇق. ئەگە ئۇنىڭ ئېتىقادى مەسىلە
يەنىلا مۇستەھكەم ئىدى. بۇ ئىشنى قاندا ھەل قىلىش ماڭا نىسبەتەن
باشقا تۈرلۈشكە توغرا كەلدى:
شۇ يىلى دوستۇم كۆرۈم قارىنىڭ دادىسى ئاپىسى ئۆلگەندىن
٢-ۋايۇندىكى بىر باغ ئالغان ئىدى. ئۇ باغقا دوستۇم
كۆرۈم قارى بىلەن ھەر ھەپتىلەردە جۈمە شابتۇل ھەرخىل
مىۋىلەر ئۈلپەتكە كېلەتتى. باغدا بىر قىسىم ئاۋات زىيالىيلار
ئۇدۇل ئولتۇرغان ئىكەن. ئۇ زىيالىيلەر يەنىلا شۇ ئىلىمنىڭ
ئەرەب يېقىشى توقۇتقانلىقى ئاتىنىشقان بولۇپ مەنمۇ
دوستۇمنىڭ تەكلىپى بىلەن ئاياللىرى ئىلىپ جۈمە ئاتىنىشقان
ئىدىم. دىمەك بۇلارنىڭ دوستلۇقىمىز شۇ دەرىجىدە يېقىن
بولۇپ كەتكەن! شۇ كۈندىكى بۇلارنىڭ باغلارنىڭ ئاياقلىرىغا
بولۇشىپ سۆزلەشكەن سۆھبىتىمىز ھازىرغىچە ئېسىمدە تۇرىدۇ!
دوستۇمنىڭ ئاقكۆڭۈل مېھرىبان ئاناسى رابىيە خان
ئىشلارغا كۈندە بىر دەرىس ئوقۇپ ئايوپانىيا يورۇپمۇ
يەنىلا كېيىنلار ئوقىمايدىكەن دىگەن ئىدى.

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

بۇنىڭ سوھبىتىمىز قانداق تۈگەيدۇ كەلگۈسىدىكى ھايات،
ئىنتىلىشى، قىزىقىشى. ئۈمۈت باغلىشى قاتارلىق
تېمىلاردا بولاتتى..... كۆزلىگەنىمىزدە ئۈچرىشىۋاتقان
بەزى مەسىلە، بەزى ئىشلارغا قارىتىلغان ئاساسەن ئېيتىشتۇق
چۈنكى بۇ نەچچە يىل جەريانىدا سەۋىيە كۆزقاراشلىرىمىز،
تونۇش قىممەت قاراشلىرىمىز مۇكەممەللىشىپ يېڭى ئىلغار
يەنى. دوستلار بىلەن باشقىلارغا ئۆسۈشكەن ئىدۇق! ئۇمۇمەن
ئېيتقاندا ھاياتنى - ياشاشتىكى مۇھىم نۇقتىلارنى بىر قەدەر
چۈشىنىپ يەتكەن ئىدۇق. بىزنىڭ شۇ ۋاقىتتىكى باشلانغان
چوڭقۇر ھەقىقىي دوستلۇقىمىز ياپانىسىز بەخت باغلىنىشىغا
بىنالەرنى بىكار قىلىپ يارىتىپ! دوستلۇق. ھەقىقىي دوستلۇق!!
مەن دوستۇمنىڭ دادىسىنىڭ ئاشۇ يىغىدىكى سۆزلىگەن نەسىھەتلىرىنى
ئاڭلىدىم، قىشلىق كەلدى، يافقاللارغا نەسىھەتلىرىنى سىنىپ
ئاز-ئاز قىلىپ يادىمدا ساقلىدىم،
ئۇلتۇرۇۋاتقان ئۆيۈمدىنى يەنە كۆپ-چۈشلىك تەبىئىي كەلدى
دوستۇم ئىگەم قارى يېڭى كەچىچە ئۆينى تۈزەشتۈرۈپ
ئۆزۈمدىلا شۇ دوستۇم يازدا مالىيەت. بىز ئەرەپ تامىدىكى
يېڭى دەرسخانىلارنى داۋاملىق ئوقۇپ مەلۇماتىمىز كۆپەيدى
ھەر ئاشۇلەپ قۇرئان كەرىمنىڭ ئەپسانىلىرى، پەيغەمبىرىمىز
مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەدىسلىرى «دىيلىپ ۋولىپ»
نى ئوقۇشقىمۇ مۇيەسسەر بولۇپ يېڭى چۈشەنچىلەرگە ئېرىشتۇق
شۇ يىللاردىكى بىزنىڭ ئىزدىنىشلىرىمىز ئالغا ئىلگىرىلىگەنكەن
ئوتتۇرا-ئىشقا «تۆقسۇن» قاتارلىق مەشھۇر ئالىملار بىلەن
كۆرۈشۈپ كۆپلىرىنىڭ ئىلغار پىكىرلىرىنى ئاڭلاپ

ئوقۇپ كەلگۈسىدە بولغان ئۈمۈت تىلەكلىرىمىز مۇكەممەللەشمەكتە!
مەن يېڭى ئۆزگىرىپ كەتكەن ھويلىدا! ئىنىم قارى دېگەن «ئىنىم قۇربان»
ئاجايىپ ئاق كۆڭۈل ئىشقاتلىق سادىق بىر دوستىمىز بىلەن
شۇ ھويلىدا خوشنا بولۇپ ئولتۇراتتۇق. ئۇنىڭ ئەقىدىسىدە
قايسى بىر بۇرۇن تونۇشقان بولساق ئەمدى ئاشۇ جانجان
ئىشەنچلىك دوستلاردىن بولۇپ كەتتۇق. ئىشەنچلىك ۋاپادار
دوستلۇق ئىگىسىنىڭ ئورنى مۇھىم ئىكەن بولسا بولمايدىغان
مەنىۋى خوشنالىق بولسا كېرەك؟!
شۇ قىشلىقى ئايالىم ئىككى ئايلىق بولغانلىقى ئۈچۈن ئاي كۈنى
يېقىنلاشقى قالغانلىقتىن ئاز قالغاندا يېزىدا تۇغۇپ
قالدى ۱۲-ئاينىڭ ئاخىرى ئايالىم قىزىم تۇغدى
مانا ئەمدى ئاتا بولدۇم. قىزىمنىڭ ئىسمىنى ساناۋەت
قويدۇق. قىزىمىز بولۇپ قىسىم كۆرگەن بارغانسېرى قولۇمغا
ئالىپ ئىنچىكە سوييۇپ كەتتىم. قىزىم ماڭا بەكمۇ ئوخشايتى.
3-ئاي مەزگىلىدە ئايالىمنى شەھەرگە يۆتكەپ كەلدىم. قىزىم
بەكمۇ ئوماق بولغان ئىدى. شۇ ئارىلىقتا دوستۇم
ئىنىم قارى بىلەن بىللە ياشىغان ئاپام بىر ھويلىنىڭ ئۆي ئۈچۈن
ئىجارىگە ئېلىپ يۆتكىلىپ كەلگەن ئىدۇق. مۇقىم ئۆز ئۆيىمىزنىڭ
بولمىغانلىقىمۇ تۇرمۇشتىكى ئىككى ئازابىنى خۇددى ھېس قىلىپ
ئىشلارغا. قىزىم ساناۋەت تىزلىغا ئۆرە كۆرۈنۈپ ئوماق
بولۇپ يۈرگىلى ئاتالىق مېھرىم بىلەن ئۆزۈمنى بەكمۇ خۇشال ھېس
قىلىدىغان بولدۇم..... شۇ يىلى دادامدىن ئالغان
3 قويغا يەنە 4 قوي ئېلىپ ھويلىدا بېقىپ ياقتىم

1990 - يىلى 6 - ئاي مەزگىلىگە كەلگەندە بىر تۇتقۇن قويۇندىشىم
[redacted] ھۆرنىساخان ئاچاملار شەھەردىن ئۆيىمى ئالغان ئىدى
شۇ ئۆيىمىزگە كۆچۈپ كەلدىم. دوستۇم ئىسۇپ قارى بىلەن بىرگە
ئوقۇشىمىز داۋام قىلماقتا. شۇ يىلى كۆچۈپ كەلگەن دىنىي
ئالىملاردىن بۇلارنىڭ ئۇستازىمىز سىدىق قارىھاجىخان
ئابدۇلھەكىم داموللاھاجىلار ئاتالىق شەھەرنىڭ ئالىملىرى
ھەجگە ماڭدى: ئۇستازىمىز مېنى ئۆزىنىڭ ئورنىدا
ساقىسانى مەسچىتىدە [redacted] جامائەتنىڭ جۈمە نامىزىنى
ئوقۇتۇپ بېرىشىمنى تاپشۇردى. مەن ساقىسانى مەسچىتىنىڭ
ئىمامەتىنى قىلىپ ئۈچ جۈمە ئوقۇتتۇم ھېيت نامىزىنى
ئوقۇتتۇم. شۇ ۋاقىت 9 - ئاي مەزگىلى ئىدى. بىز
مۇشۇنداق ئىشلارنى قىلدىن بەرەي يېتىشكەن بىرىمىز
موقەددەس قانۇنىمىز قۇرئان كەرىمنىڭ يولىيورۇقلىرىنى
[redacted] ئومۇمى خەلققە سۆزلەپ بەرگۈمىز كەلدى.
بىر جۈمە كۈنى دوستۇم ئىسۇپ قارى ساقىسانى
مەسچىتىدە ھەشۇ بويىچە ئاتا قىلىپ قۇرئان كەرىمنىڭ
يولىيورۇقلىرىنى تەشۋىقات قىلدى. شۇ كۈنىدىكى
بىر سائەت ئەتراپىدىكى تەشۋىقات بويىچە كۆپ
خەلقنى ھاڭ تاڭ قالدۇرۇپ [redacted] ھەممىسىنى لەرزىگە
سالدى. موقەددەس ئىسلام دىنىمىزغا دۈشمەنلەرنى
بىلەن ئاراپ كۆڭلىگە ئىختىيار قىلىدىغان دىنىي ئالىملارنى
ئۆزگە ئىشقا بېغىشلايدىغان ئەقىلسىز بەزىلەر مۇسۇلمانلارغا
ئۆچمەنلىك بىلەن قارايدىغان ئەبلەخلەرنىڭ بۇرنىغا
[redacted] خەنجەر بولۇپ تېگىپ ئىچىنى تىتىلداتقان ئىدى

شۇنىڭدەك بۇرۇقى ئاتۇشلۇق ئاجايىپ ماھىر [redacted] دىنىي تەشۋىقاتچى
دوستۇم قارىمنىڭ ئۆزى ئالغۇدەك يالقۇنى كۆپ ئاڭلىغان
بىزمۇ ئۇ كىشىنىڭ تەشۋىقاتىدىن كۆپ ھوزۇرلىنىپ
ئىلھام ئالاتتۇق، خۇشال بولاتتۇق. [redacted]
[redacted] دوستۇم ئىسۇپ قارىنىڭ ئوتتۇرىغا قويغان
بىر نەسىھەت ئىسلامىي مەيدانى ئىشىنى دوشمەنگە بايان
قىلغان. بۇنىڭدا بىرىنچى نوقتا ئالاھىدە تىلغا ئېلىنغان.
قۇرئان كەرىمنىڭ 30 - پارىسى باشى سۈرە «سۈرە نەبە»نى
ئويغۇرچە دوشەن تەلەپپۇز بىلەن تەرجىمە قىلىپ چۈشەندۈرۈشنى
ئىزاھلىدى. بۇ سۈرىدە ئاللاھ تائالا ئۆزىنىڭ كۈچ قۇدرەت
قۇدرىتىنى ئىنسانلارغا تونۇشتۇرۇپ كۆز ئالدىدىكى ۋە خىل
دۇنيادىكى پاكىتلارنى بايان قىلىش بىلەن بىرگە ئاخىرەتنىڭ ئالىمىدىكى
بارلىق مەۋجۇداتلارنى كۆرۈم ئالغان قىلىپ قايتا بىر دۇنيا
بەرپا قىلىش ھەربىر جانىۋارلارنى قايتا تىرىلدۈرۈش ئىنسان-
لاردىن بىرمۇ - بىر ھېساب ئالىدىغانلىقىنى كۆرسەتكەن.
ئىسۇپ قارىنىڭ بۇ بىرىنچى قىسمىدىكى تەشۋىقاتى شۇ ئىدى.
شۇ قىسمىدىكى سۆز ئۈن ئالغۇغا ئېلىنغان ئىكەن. كېيىن ئۈن ئالغۇدىن
ئاڭلىدىم. قەدىردان دوستۇم ئىسۇپ قارىنىڭ ساغلام چۈشەنچە
ئېتىقادى. ئىلمىي قابىلىيىتى. ناتىقلىق سۆز ماھارىتى. جەلىپ قىلىشى
كۈچىگە ئىگە جاراڭلىق ئوتتۇرا ئاۋازى ھەربىر ئىيمانلىق ئىسلام
ئەزاسىنىڭ قەلبىنى چەكسىز سۆيۈندۈرگەن ئىدى.
ئىسلام دىنىغا ھاقارەت نەزىرى بىلەن قارايدىغان ھەربىر
ئىنساننى ئابروي ھاڭ قىلىپ يەر بىلەن يەكسان قىلغان ئىدى

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

شۇ يىلىدىكى قۇربان ھېيت نامىزىنى مەككىدە باشلاپ ئوقۇتۇپ
بەردىم. نامازنىڭ ئالدىدا مەنمۇ بىرە رىسالەت ئېيتىپ
[redacted] ئىسلام دىنىمىزنىڭ پرىنسىپلىرى
ئۇقتاسامۇ بەدى بىر نەچچىنى مۇئاھلاپ ئۆتتۈم. شۇ كۈنى
جۈمە كۈنى بولغانلىقى ئۈچۈن جۈمە نامىزىغا بەنە ئىمام بولۇپ
ئوقۇتتۇم. جۈمە خۇتبىسىدا ئازغىنە تەشۋىق قىلدىم.
شۇنىڭدىن كېيىن ھۆرمەت قارى ھەر جۈمە كۈنى بىرە رىسالەت
ئېيتىپ مەخسۇس تەشۋىق قىلىپ تۇردى. بۇنداق يىغى
چۈشۈنۈشلەرنى تەشۋىق قىلىش جەمئىيەتتە زور تەسىر قوزغىدى.
ئەسلى شۇ يىلى «1986» يىلى باھاردا تۇغۇلدى
ئەرىستان «ھەرەمدە». ئابدۇرەقىب ھاجىم دېگەن بىر ئالىم
كوچارغا كەلگەن. ئۇ كىشى يارلىق بولۇپ كېچىك ۋاقتىدا
دادىسى بىلەن ئەرەبىستانغا چىقىپ ئولتۇراقلىشىپ قالغان
ھەرەمدە ئوقۇپ زور ئالىم بولغان. ئۇ كىشى ۋەتىنىنى زىيارەت
قىلىش ئۈچۈن بۇ يەرگە قىچىق كېلىشى مۇشۇ ئىدى.
ئابدۇرەقىب قارى ھاجىم قاسىم ھاجىم ئاغىسىنىڭ ئەر جىيەنىنىڭ
يولدىشى بولغانلىقى ئۈچۈن. ئاغام ماقىلە بىر نەچچە دوللار ۋە باشقا
سوغاتلارنى تاپشۇرۇپ ئاتىسى جەرياندا ئۇ كىشى بىلەن كۆرۈشۈش
سۆھبەتلىشىش پۇرسىتىگە ئىگە بولغان ئىدىم.
قارى ھاجىم ۋەتەنگە كەلگەندىن كېيىن ھەر قاندا سورۇن
ئۆتكۈزۈشلەردە داۋاملىق دىنىي تەشۋىقات قىلدى.
تەسىرىمۇ چوڭ بولدى.

شۇ جەرياندا بەزىبىر مەسىلىلەردە ۋەتەندىكى ئىسلام زىيالىيلىرى
ئىتتىپاق بولۇشى بولماي قالدى. ئەسلى بۇ مەسىلىلەر خۇدۇرى ئەمەس
ئىدى. ئىككى مۇشۇ ئىشلار ئىسىت بەزەن ئۇقۇشماسلىق بىلەن قايتا
قوزغىلانغان ئىدى. دوستۇم ھۆرمەت قارى قاتارلىق بىر نەچچە يىگىتنىڭ
بۇ ئىشلارغا كۆڭۈل بۆلۈشى كەلدى.
بىر كۈنى شەھەرنىڭ يېنىدىكى 2-ئايدا يېزىسىدا چوڭ بىر
باققا ئالاھىدە زىيابەت ئۇيۇشتۇرۇلغان ئىكەن
بۇ زىيابەت ئابدۇرەقىب قارى ھاجىمنىڭ مەخسۇس شەرىپىگە
ئۇيۇشتۇرۇلغان چوڭ زىيابەت بولۇپ. بۇ زىياپەتكە
كوچار - شايار. ھەشتتا «توقسۇ»، ناھىيىدىكى مەشھۇر دىنىي
ئالىملار. ئىقتىسادلىق بايلار. ئابرۇيلۇق ھەر ساھە
كىشىلەر. بەزى ھۆكۈمەتلەر بولۇپ نەچچە يۈز [redacted] كىشىلىك
سورۇن. بۇ سورۇنغا بىزمۇ قىستىلىپ چىققان ئىدۇق
بىزنىڭ مەقسىتىمىز زىيابەت ئەمەس بەلكى بەزى مەسىلىلەرنى
ئالىملارنىڭ ئوتتۇرىسىغا قويۇش ئىدى.
ئالاھىدە زىيابەت باشلىنىپ 2 قىسمى قوشۇلدى دەل شۇ پەيتتە
دوستۇم ھۆرمەت قارى، ئابدۇرەھىمجان مەخسۇم. ھۆرمەتجان ھاجى
سۇلتان قارىلار ئوتتۇرىغا دەسلەپ تۇردۇق [redacted] دوق
ھۆرمەت قارى داۋاملىق بىلەن بىز كۆزلىگەن مەسىلىنى ئوتتۇرىغا
قويغان ئىدى. ھەر تەرەپتىن نەۋاغا كۆتۈرۈلۈپ كەتتى
ئابدۇرەھىمجان بىرلىكتە بابۇ نىھار دەششەتلىك كۆتۈرۈلۈپ
بورۇندۇ. ھۆرمەتجان ھاجىنى ياقىسىدىن سىقىپ ئورنىدىن تۇردى.
سورۇن ئۆزگىرە - توپە بولۇپ كەتتى

زىيالىيلىرىمىز شۇنىڭ بىلەن تۈگىدى، بىزمۇ غايىپ بولدۇق
ئەسلى بۇ ئاددى مەسىلە ئەھلى ئالىملار ئوتتۇرىسىدىكى
سۆھبەت ئارقىلىق ئۆتكۈزۈپ -بولۇپ ھەل قىلىنىشى لازىم ئىدى
شۇنداق بولغاندا بىزنىڭ ئارىلىشىشى زۆرۈرىيەت يوق ئىدى
بىزنىڭ ئارىمىزدىكى ئىككى مەن غايىپ دېگەن مە يوقىرىدا ئېيتىپ
قالغان قوتقۇزۇش بولسىمۇ شۇ؟ ...
سۇلتان قارى شۇ باھار مەزگىلىدە كوچارغا ئابدۇۋەلى ھەكىم
داموللا ھاجىملارغا ئوقۇغىلى كەلگەن شاپادىلىق دىنى ئوقۇغۇچى
ئىكەن. دىنى مەلۇماتى بەك يوقىرى ئىكەن دەپ ئاڭلاپ
كىرىم قارى بىلەن ئىككىمىز بىر ئاينىڭ ئالدىدا دەرسى
ئوقۇغان ئىدۇق، ئەمما ئۇنىڭ مەلۇماتى يوقىرى ئىكەن
ئاڭغارالمىدۇق. يالغۇز دىنى ئالىم دېيىشكە مۇناسىپ ئىدى.
سۇلتان قارىنىڭ سەۋەبى قەدىمى نېمەتۇللا قارىمۇ ئالاھىدە
مەلۇماتلىق ئىكەن. ٩٣-يىلى شۇ ئائىلىسى غايىپ ئىكەنلىكى
ئۇستازىمىز مەخسۇس ھاجىمنىڭ قېشىدا، يوقىرى ئوقۇغان
بىلەن دىنى ئالىم دېگەن شەرەپكە ئۆز ئاتىسىغا ئېرىشتى،
دوستۇم ئابدۇسەھەبجان كوچار شەھىرىنىڭ ئالاھىدە
ئاڭغا ئېرىشكەن ئىدى ئۆمۈر [illegible] ئۆتكۈزۈپ
ئىنقىلابى دوزاخ كۆرۈپ تۇرغان قابىلىيەتلىك دىنى
ئوقۇغۇچى...
شۇنداق قىلىپ يانغا سىياسىتى بۇ زىيالىيلارنىڭ
بىلەن ئۇچۇرلىشىش ئاياغلاشتى. بۇ شىلار بولۇپ شىرىكە
بولغانتى. ناھايىتى سىياسى كىشىلەرنىڭ -بولماسلىقى

قانائەتلىق ئوبدانلار دېمەك ئالاھىدە ئاڭغا ئېرىشكەن ئىدى!
شۇ ۋەقەدىن كېيىن ئۇستازلار، ئەھلى ئالىملار ھەرجەھەتتىن
مەسجىدلەردە ئەركىن ئولتۇرالمايدىغان [illegible] بولۇپ، يىغىلىشلار
غايىپ بولدى. ٥٠-٩ يىلىنىڭ ئاخىرلىرى. ئەھلى ئالىملار
غايىپ بولغاندىن كېيىن. ناھايىتى ھۆكۈمەت -سىياسىي ھەيئىتى
بولغان سەپ مەجلىسى ئىچىدە بىزنى بولۇشتىن كېيىن ئوقۇتقۇچىلىق
ئوتتۇرىلىق بىلىم [illegible] قالسۇن! دىنى ئالىملارغا مەخسۇس
ئوقۇتۇش ئۈچۈن قانداق بۇ ئوقۇش ئالدا ئوقۇدىغان ئالىملارنى
قايتا ئوقۇتۇش لازىم دەپتۇ! [illegible] ئۇستازىمىز سىدىق قارىھاجى
ئاكامنىڭ قېشىغا دەرس ئېلىشقا ئۆتۈپ [illegible] مۇشكۇلاتلىرىنى.
«ھەپتىيەك ئىلمىي سالامنىڭ يولىدا قالدۇق» ئوقۇتۇپ
كىرىم قارىلار دەپ، شاپادىلىق ئوسمان قارى مۇناسىۋەتلىك
ئىشەنچ قارىلار، كۆرگەن ئىدۇق. بىز سالام قىلىپ ئولتۇرۇش
مەقسىتىمىزنى بايان قىلغاندىن كېيىن قارى ھاجىملار توختۇپ كەتتۇق
مەسىلەرگە دەرس ئۆتۈشكە بولمايدۇ خۇدايىمغا ئامانەت
نەسىھەتلەر دەپ بىزگە قوپال مۇئامىلە قىلغان ئىدى
بىز دەرھال خوشلىشىپ قايتىپ چىقىپ كەتتۇق
بىز ئاندىن ئاتا-ئانام داموللا ھاجىملارنىڭ قېشىغا كېتىشىمىزنى
ئوتتۇرىغا قويساق ئۇ كىشىمۇ خۇشى ياقمىدى
بىز بىرنەچچە قېتىم ئالىم ئۇستازىمىز ئابدۇشۈكۈر داموللامنىڭ
قېشىغا چىقىپ دەرس ئوقۇشنى داۋاملاشتۇردۇق
ئۇ كىشى ئوقۇتقۇچى بولدى مەردانە ئوقۇتقۇچى ...

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ھەرقانداق جاپا-مۇشەققەتكە بەرداشلىق بېرەلىگەن
قابىلىيەت-ئىمتىيازلارنى نامايەن قىلالايدىغان مەشھۇر
ئالىم ئىدى. بىز ئۇنىڭدىن بۇرۇنمۇ ئۆگىنىشتە، ئوقۇشتىكى
دەرسنى داۋاملىق ئۆتۈپ تۇراتتۇق. ھەمدە ئۆگەنگەنلىرىمىزدىكى
ھەرخىل مەسىلىلەرنى ئازادە سوراپ سوئاللارنى تاشلايتتۇق.
شۇ قېتىمقى بېيجىڭغا ئۆگىنىشكە قېتىمىدا ئوقۇشىمىز
٢٠ كۈنگە يېقىن داۋام قىلدى. بىز كۈنىگە تەخمىنەن
سائەت ئالتە-يەتتە دەرستىن قايتىپ كېلىپ
ھەمدە داموللا قاتارلىق ئۇلۇغلارنىڭ سۆزلىرىنى خاتىرىلەشكە
ئۈلگۈرەلمەي قالدۇق. ئۇلار بىزگە بىر دىققەت قىلىشقا ئاراپ
مالىغان ئىدى. شۇڭا بىز بەزى مەسىلىلەرنى قىلالماسلىقنى
بىلدى، ئوقۇپ كەلسۇق. ئەتىسى دەرستە چىقساق ئابدۇشۈكۈر
داموللام شۇ كىتابنى ئۆگىتىۋىتىپتۇ. بىز ئۇ ھەقتە سورىغان ئىدۇق
ئۇ كىشى تونۇلۇپ مەن بىلەن سەيلە... جاۋاب بېرىپ چىقسام
مانا بىز موشۇنچە ئىخلاس بىلەن قاراپ سابىق مانا شۇ كىچىككىنە
ئورۇنلار ئۆتۈپ كەتتى. بۇنىڭدىن كېيىن يەنە ساناپ
قاراشقا بىر ھەپتە دەرس باشلىغان بولسا ئۆزلىگىنىشكە
...دېمەك ئۇ ئەمدى بۇ مۇنچە تەھدىت
ئاغا بولسا ؟ . . . دېگەندەك بۇ مۇنچە تەھدىت
سالدى. شۇڭلاشقا كۈتۈپ قالدىم دېگەندەك كېيىن
جاندىن بولسا بىز باشقا يەردە ئوقۇشنى ئاماللىق
قىلالايمىز يەنە سائەتكە ئاۋارىچىلىق يېتىپ قالمىسۇن دەپ
خۇشال-خۇشال قايتىپ چىقتۇق. بىز نەچچە ھەپتە دەرسنى

ئوقۇغانلىرىمىزنى خوپ ئۆگەنگەندۇق ھەرخىل مەسىلە ھەققانىيەتلىرىنى
مەنىسىنى يورۇتۇپ ٤-دايون جايىدا ئەينەكتىكى مەشھۇر
ئالىم ئۇستازىمىز بارات داموللاكامنىڭ قېشىغا
بېرىپ باقساق ئۇ كىشى ئۆگىنىشىمىزگە قوشۇلارمىكىن
دېگەن ئىدۇق. بىز ئۇلارغا بېرىپ مەسىلە ھەققىدە سورىدۇق
ئۇ كىشى خۇشاللىق بىلەن قوبۇل قىلدى.
بىز بەزى تەييارلىقلارنى قىلىپ ١٩٨٤-يىلى ١١-١٢-كۈنى
يېزىدىكى بۇ ئالىمنىڭ قېشىغا بېرىپ رەسمىي دەرسكە باشلىدۇق
مەن شۇ ھەردىكى ئۆيدە رەھمەتلىك قۇربانجان بوۋىنىڭ
مانىسىغا بېرىپ يېزىدىكى دادامنى قالغان ئۆيگە بېرىپ
ئورۇنلاشتۇردۇم. شۇ كېچىدە قارىيىپ كەتكەن بولسىمۇ
جانجان دوستۇم ئابلىمىت ئىسمىن زاق ئوغلى كەلگەنلىكىنى
بارلىقىمىز بىلەن كېچىچە نەرسىلەرنى ئورۇنلاشتۇرۇپ بولدۇق
ئەتىسى ناشتىنى قۇربانجانلارنى ئالدىدا ئاماقلار بىلەن ئالمانىڭ
ئۆيىدىكى مەشھۇر ئۇزۇن تۇر بولغاندەك كېيىن
ئۆزىمىزنىڭ دەرسكە كىرىشكىنىمىز بىلەن تونۇشقا قاتناشقا كىرىشتۇق
قەشقەرلىق دوستلىرىم، ئابدۇشۈكۈر قارى، ئوسمان قارى
ئىسمى قارى. ئابلىمىت قارى. مەھەممەت قارى
راخمان قارى قاتارلىقلار يىغىلىپ مەسجىدنىڭ
بىر ھۇجرىسىغا ئورۇنلاشتى. مەن ئۆز ئۆيۈمگە ئۇلار بىلەن
كەلگىچە بىللە بولسام كەلگەندە قايتا ئۆيگە كەتسەم
دەرسنى ئۆگىنەلمەيدىكەن ئاساسلىقى ماھىيەتى

بو ئىشنى كۆرگەندە بىر قىسىم دوستۇم كۈلۈپ قارى دېدى
بۇنىڭ تويىغا بىللە بارىمىز ئامالىنىڭ بارىچە كۈتىمە
ھەرخىل ئۇسۇل بىلەن تەسەللى بەرگۈم كەلمەيدۇ. چۈنكى
قەدىرلىك بۇ دوستۇم مەندىن ٤ ـ ى ياش كىچىك ئىدى!
چوڭ. يەنە شەھەردە چوڭ بولغان. بېشىدىن ھەممە ئىشلار
بوغۇر ئۆتكەن. ئەل ئامىنىڭ ئىشلىرىنى تۇتۇپ باققان
كىشىلەر بىلەن ئارىلاشقان. چوڭلارنىڭ تېپىپ يوقاتقان
ئۆمۈرگە كىرىشقاندا ھەممىنى بىلىشىنى كۆرۈپ ئەممىسى ئاقىلانە
ئۇ ئۆمۈرنىڭ ئىسلاھ بولالىغىدى! ھال بۇ كۈنكى كۈنلەرگە كەلگەندە
مەھبۇبىنى ئاتا ئانا ئىلىشى ئاتىلا. شەھەرنىڭ قايناق ئاشىقى
تۇرمۇشىدىن ۋاز كېچىپ ھالا ئۆلۈشكە ئىدى چۈش
بولغان يېشىم سەۋەبىدىن ئاتىلار بىلەن بىرگە قەقناپ
سوقۇپ باشقىلارغا يېتىپ دەرىغا ئۇچۇپ مۇشۇنداق
ھايات بولغاندەك قويغانلىقى ئادەمنىڭ قەبىستە
ئەگىشىگە بولۇشى مۇمكىن دەپ ئويلاپ ھەرۋاقىت
تەسەللى بەرگۈم كەلمەيتتى ئامالىمنىڭ بارىچە كۈتۈشنى
تالا تىلىم...... ئۆز قولۇم بىلەن ئەسەبىي سۆيۈپ بىرەتتىم!
دوستۇمنىڭ مۇشۇنداق يولغا ئاتلاپ مېڭىپ ھەممە ئىشتى
قول ئۈزۈپ بىر مۇھەببەت ئابىدەسى كۆزى ھەم ئاياللى بىر بالىسى
ئاتا ئانىسىنىڭ يادىمىسە ئاينىپ ياشاۋاتقاندى بىر بىلەن
ئاتتى. مانا مۇشۇ يىلى يازنى بۇ تاغلا بەختلىك ياپياق كېيىمى
سايىما ئاياق بىلەن ئۆتكۈزۈۋېتىپ مەنىڭ بۇنداق تۇرمۇشلارغا

كىچىكىمدىن ئارتىپ كۆنۈپ، بۇلارنىڭ مانا مۇشۇنداق
شۇ دائىشتا ئىچىدىكى مەقسەتلىرىنى دوستۇم چوڭ. سۆھبىتىمىز
ھاياتنى قەدىرلەش. ئۆز ئىقتىدارىمىزغا سادىق بولۇپ كىشىلەرنىڭ
ئىنسانى بۇرچىمىزنى ئادا قىلىشتا ئۆمۈت. ئىشەنچ بىلەن
مۇشۇ ھەقتە ئىشلەپ تۇرغۇزۇپ دادىل قەدەم بىلەن ئاتلىغان
ئاتلىنىشى، ئۆزىمىزنى ساغلام يېتىلدۈرۈپ ھەقىقەت سۆيدىغا
كۆرۈنۈك ئۆچۈچە بارلىقىنى بېغىشلايدىغان ئىستىقبال بەختسائادەت
يولىغا يېتەكلەشتىن ئىبارەت.
خاتىرىمنىڭ باشقى قىسمىدىكى 1986 - 4 - ئۆكتەبىر شېئىرنى
مانا بۇلارنىڭ ھاياتىمىزدا مۇشۇنداق يوللاردىن
ئاتلاپ چاپا مۇشەققەتكە قەتئىي بەرداشلىق بېرىپ ھەرقانداق
توسالغۇ يوقسۇ ئۆتۈپ كەلگۈسى ئۆچۈچۈ بەختىيار تۇرمۇشنىڭ
ئاساسى بولغان شېئىر. دوستۇم ئابىدەم قارىدىمۇ
دەل مۇشۇ كۈندىكى خۇلاسە سۆھبىتىمىزنىڭ تۈرتكىسى
ئاساسىدا ھەممىنى چەتكە ئېلىپ دادىل ئىلگىرىلەيتتى.
1986 - يىلى ئىيۇل ئايلىرى بولۇشى مۇمكىن پاكىستاندىن
ئابىدەم قارى ھاجىم دېگەن ٧٠ ياشلاردىكى ئىمام ئىشى
كۆزى كۆرمەيدىغان مەشھۇر قارى ئىسىملىك بىر ئالىم
كەلدى. ئەسلى كۈكشىنى كۈچارلىق بولۇپ ٢٠ نەچچە يېشىدا
ۋاقتىدا ئوقۇۋاتقان مەزگىلدە تويى قىلغاندا بىر نەچچە
ئاي بولغان ئايالىنى قويۇپ چەتئەلگە چىقىپ كەتكەن
ئىكەن. ئۆز كىشى بىلەن كۆرۈشتى بىرىنچى قېتىم
ئابىدەم قارى بىلەن بىللە چىقتۇق

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

دەل بىزنىڭ چىققان ۋاقتىمىز كۆچىردىكى
ئىسلارنىڭ چىققان ۋاقتىغا توغرا كېلىپ قاپتۇ
بۇنىڭچە دىنى ئىسلار ۋە باشقا زىيادە ئىككى چىققان
كىشىلەر بولۇپ كۆپ ئادەملەر تولغان ئىدى بىزمۇ شۇ
قاتاردا كۆرۈشۈپ ئولتۇردۇق. ھەممە يەر
ئاللا ھىدە تىنىشلىق. ماماناملار سوراشقانىدى كىشى
كۆ كىشىنىڭ ۋە ئەنتە يىللاردىن قايتىپ كەلگەن ياشانغان قوزغى
ئەبۇ ئاتاسى [redacted] تورى. ئاتاڭدىن ھاجىيام
سوز باشلىدى. . . . مەن مۇشۇ ئەسنىڭ ئاللا نىڭ بىلىمەن
دىنى مەكتەپلەردە ئوقۇپ ئوتتۇرا دەرىجىلىك مەلۇماتقا ئىگە
بولغان ئىدىم بەسۋىيەم ئاشقانچە ھەرخىل جوشقۇن ئىككى بولۇشى
يېنىدا بوۋام ئەقىللىق ئىستىقبالىمىزغا بولغان يېڭى سو ئاللار كۆپىنچە
باشلىدى. مەن ئاللا ھىدە ئەسو كورسەتكەن ۋە شۇ سو ئاللىمىنىڭ
ئاسمى جاۋابىنى ھەل قىلىش ئۈچۈن چەتكە ھەقىقەت كىشىلەر سەۋەب
بولغان مەسىلە. قۇرئان كەرىمدىكى ئاللا ئاتا ئاللانىڭ بۇ
بۇيرۇقى ئىدى. ئاللا قۇرئان كەرىمدە. ئاللانىڭ دۈشمىنى
مۇسۇلمانلارنىڭ دۈشمىنى. توزكور كاپىر. نەجىسى
مەسىلەتنىڭ ئاياق ئاستىدا خار-زار. ھەم كايغۇ-ھەسرەت
[redacted] چاپسىپ بەختسىز [redacted]
[redacted]
بولۇشى سەۋەر مۇسۇلمانلارغا يۈزلەنمەيدۇ [redacted]
مۇسۇلمانلار يەر يۈزىدە ھۆكۈمرانلىق قىلىپ ئادالەت
كۆرىنىدۇ ھەسە ئۈستۈنلۈك شان شەرەپ مۇسۇلمانلارغا

مەنسۇپ بولىدۇ شۇ شەرتى بىلەنكى مەسىلەر ھەقىقى ئىمانلىق
مۇسۇلمانلار بولساڭلار!.. سە بىز مۇسۇلمان ئاندا قاتا نىمە
ئۈچۈن ئىپلاسى. نەجىسى نەچچە مەسىلەتنىڭ ئاساۋەت ئاستىدا!
بىچارىلارنىڭ بىلەن خورلىنىپ ياشايمىز؟. بىز ھەقىقى ئىمانلىق
مۇسۇلمان بولساق نىمە ئۈچۈن قۇرئان كەرىمدىكى بۇيرۇقى بويىچە
بىز ئۈستۈنلۈكنى ئىگە لىسەيمىز دىگەن بۇ سوئالغا ۋەتەندىكى
زادى جاۋاب تاپالمايمەن [redacted] ۋەتەننى تاشلاپ
سەرگەردان بولۇپ چەتكە چىقىپ كەتتىم. دادام. ئانام
مەنى بەلكى ئۈممىد بولغاچقا ئۇلار مەنى مەسىلەھەت سالمىدى
[redacted] مەكتەپكە مەجبۇر بولدۇم. مەن مەكتەپنى بۇردۇق تويى
قالغان ئىدىم. [redacted] تىنى بىرەنچە ئاي بولغان ئىدى. [redacted] ئاياشمىغا
بولغان مۇھەببىتىم بەكمۇ چوڭقۇر ئىدى. بىز شۇنچە بەختلىك
ئىدۇق. مەن قىشقەرگە بىرىپ ئاندى ئاياشمىنىڭ دەرھەسرەت نامىسىنى
كۆچارىغا ماڭدۇرۇپ بېرىپ چەتكە يول ئالدىم. [redacted].
ۋەتىنىم. [redacted] مەسىلىتىمنىڭ [redacted] كەلگۈسى ئىستىقبالىنى ئويلاپ
ھەممىدىنى كەچتىم. ئۇ كىشى مۇشۇ سوزنى قىلىۋاتقان
ۋاقتا كۆزلىرىدىنى ئۇششىيازىسىز ياشى تامچىلىرى
يامغۇردەك يۈز كۆزلىرى ساقاللىرىدىنى ئاقىماقتا ئىدى؛
بۇنى قەدەر ئاتى جانايلىق دۇنيادا بولۇپمۇ بىزنىڭ مەسىلىتىمىز ئۈچۈن دە
مۇشۇندەك قەيسەر دوھقا ئىگە ئادەملەرمۇ بولىدىكەن دەپ
كۆيلىنىپ ھەيران قالدىم

ئەمدى قوپۇپ ھالىمدىن كەتتىم دوستۇم كۆزۈمدىن ئايرىلىپ
ۋەتەنگە تۆۋەنلىكتىن قويۇپ ئاشنىلىرىمنىڭ تونۇشلۇق يۈزلىرىنى كۆرۈشتىن
مەھرۇم بولدۇم دەپ كۆڭلى يېرىم ھەممە ئۆمۈر كېچىشى بىلەن
سۆزىنى داۋام قىلدى. ھەقىقەتەن [redacted] چىنى ئېيتسام سۆيگەن
ۋەتىنى سۆزلىگەندە [redacted] - كۆڭلى ئۆرتىنىپ دادىل قەدەم باسقان
[redacted] ھاياتلىقىنىڭ مەنىسىنى چۈشىنىپ ياشىغان كىشى مەڭگۈ
ھەسرەت چەكمەيدۇ دېگەندەك سەزگۈلىرى بىلەن سۆزىنى توختاتتى
ئاندىن ئۇ كىشى دۇنياغا قول كۆتۈرۈپ ھەممە يەردە دۇئاغا
قول كۆتۈرۈپ تىنچلىق تىلەپ ئاللاغا دەھشەت تاشلىدۇق
ئۇ كىشى ھەممە يەردە ئاشكارىغا [redacted] ئاستا ئاۋاز بىلەن
شۇنداق دەپ مۇراجەت قىلدى. يا ئاللا «ئى ئاللا» بىزلەرنى
ئۆزلىرىڭ دەھشەت بىلەن تىنچىسى. ئىبلىس [redacted] مۇشۇ ئاپەت
مۇساپىرلىقنىڭ ئازابىدىن قۇتۇلدۇرغايلا. بىزلەرنىمۇ ئادەم
قاتارىدا ياشاشقا نېسىپ قىلغايلا؛ بىزلەردىكى بۇ شاكىلىق
سوتلۇق. ئۆمۈرنىڭ ئالەمى، ئىنسانى خىسلەتتىنى يوقاتقان
ھەرخىل بەختسىزلىكلەرگە ئۇچرىغانلارغا سەۋەب بولغان
ھەممە گۇناھلىرىمىزنى ۋە جۇدالىقىمىزنى ئاجىز تاشلاپ
ئىنسانى قىممەت نىشانلىرىمىز بىلەن بەختىيار ھايات
كەچۈرۈشىمىزگە نېسىپ قىلغايلا. بىزلەرگە قەدىر دۆلەت
ئىگىسى بولۇشىمىزغا ياخشى ئىرادىمىزگە كۈچ قۇۋۋەت
ئاتا قىلغايلا دېگەن سۆزلىرى بىلەن ئۇزاق دۇئا قىلدى

ئۇ كىشى سۆزىنى داۋام قىلىپ مەن ھىندىستاندىكى ئاتاقلىق ئۇنىۋېرسىتېت
ۋە پاكىستاندىكى يۇقىرى بىلىم يۇرتلىرىدا ئون نەچچە يىل
ئوقۇدۇم؟ خۇدا بەرسە ... ئەنئۈرىشاھ ھەزرەت ئاتالىق
دۇنياغا مەشھۇر ئۇستازلاردا ئوقۇدۇم سوھبەتدە بولدۇم [redacted]
ئەرەب دۆلەتلىرىدە «ھەرەمدە» بىر نەچچە يىل يۈردۈم
ئىزدەندىم. ۋەتىنىمنى چۈشىنىش ئىستىدىم مال-مۈلكىمنى قولۇمدىن ئىش-
لىتىپ. دوستى بىلەن ئۆزىمنى ئاتا ئانامنى ئۇنتۇغان [redacted] كىشىلەرنى
ئەسلىدىم. ئىستىدىم. ئەسلىمىمىز ۋەتىنىمگە ئاللىقاچان
ئەرك دەزىل زالىم كوممۇنىست خىتاي ھاكىمىيىتى ھۆكۈمرانلىق
قىلغان. ساناقسىز لىغان ئالىملارنى قىرىپ ئۇيغۇرلارغا ناسۇرنى
باستۇرغان ۋەتىنىمنى تالان تاراج قىلىپ قويۇپ ئاشلىرىمنى
ئەرك ئىشقى ئەزگەن. زىيانكەشلىك قىلغان. بىر نانغا زار
قىلغان ئىدى. مەن سەرسان بولۇپ ۋەتىنىمدىن ھايات كەچۈردۈم.
بىر نەچچە [redacted] ئاتى مەكتەپلەرگە ئوقۇتقۇچىلىققا تەكلىپ
قىلغان ئىدى [redacted] قىسقى ۋەقت قالدىم. مەن ۋەتىنىمگە
جىق ئىستىمە. ۋەتەنگە بۇ كىشىلەرنىڭ تۆھپە قوشۇش
ۋەتەن - مۇساپىرلىقنىڭ [redacted]
ئۆمۈدىن ئايرىلىپ ئىنسانى بولۇپ چىقىش ئادا قىلىمەن دېگەن
ئۆمۈد بىلەن ئاتا بولغۇچى ئۆزىنى ئەسلىگەچ تۈگىمەس ئۇقۇمايى
بالاچاقىلىقمۇ بولمايى [redacted] ياشاپ كەلدىم مانا بۈگۈنكى
كۈنلەردە ۋەتىنىمگە قايتىش ۋە قوينىدا ئىشلىشىم بىلەن
كۆرۈشۈش پۇرسىتىگە ئىگە بولالىدىم ئەپسۇسكى

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

ئومۇمەن، مۇشۇنداق دۇنيا قالغان كىشىنى بىرىنچى
قېتىم ئۇچرىشىش ئىدى. بۇ ئادەمنىڭ ھاياتى بۇرۇنقىدەك
چېقىلىپ ئاتقان تالا-تاشلىرى ھەربىر ھاۋادا ھەتتا ئىچىدە قىلىپ بەرگە
جۇغلىنىپ ئەمەس كۆرسەتمەي ئالالمايتتى
شۇنىڭدەك ئۇ كىشى بىزنىڭ ئەتىشالىقىمىزنى ئاندىن ئۆزىگە
بىلدۈرۈپ ئالغانلىقى يېتەكلەيدىغان بولدى بىز ئۇ سىزنى بولۇپ
قالدى! بىز ئومۇمەن قالغان كىشى دەل مۇشۇ كىشى ئىدى
قەلبىمىزدىكى سۆزلەرنى [redacted] بۇ كىشىدىن ئاساسەن جاۋاب
ئالاتتۇق! بىزلەرگە ئەجدادلار ئاتالارنىڭ يېڭىچە
بۇنىڭغا ئىنسانلارنىڭ ئەڭ ئەزىزى مۇھەببەت ئىكەنلىكىنى.
سالامەتلىكنىڭ تارىخىي ئىشى ئۆزلۈكى 23 يىل جەريانىدا!
يايىلىپ قالغان يۇلتۇز ئۇرۇقلىرى ۋە ساھابى ئەۋلادلىرىنىڭ.
دە يېڭى-يېڭى رەڭلەرنى سالامەتلىكنىڭ ئىشقى توسۇقلىرى» ئىشى
ئۆزلۈكى تۇغۇلۇش ۋە يېڭىچە جۇشقۇن بولدى.
بۇ داۋاملىق ئۇچرىشىپ تۇرىدىغان - يۈرەكنىڭ تەشۋىش تۇرىدىغان
بولدى. ئۇ كىشىنىڭ بۇ تۈرى ۋۇجۇدى يارقىن ئىدى.
ئومۇمەن ئىشەنچ [redacted] قىيىنچىلىقلار بىلەن مۇجەسسەملەنگەن
ئىدى. ھاجىكامنىڭ ھاياتلىقى ۋە ھەربىر
شەيئىلەر ئۈستىدىكى تەملىك پىكىر چۈشەنچىسى ئەقلى ھوشى
ھاياتى! ھەرقانداق ئادەملەرنى قايىل قىلىپ سۆيۈندۈرەتتى!
بۇ ئۇنىڭ ئاجايىپ ھېكمەتلىك سۆزلىرى قىلىپ. ھاياتلىقى

ئىنسانلارغا ئەڭ ئېھتىياجلىق بولغان بايلىق - ئەخلاق
ئۇنىڭ رولى ئۈستىدە توختۇلۇپ. دۇنيا - ئەخلاقسىز
ھەربىر كىشىگە ئەڭ زۆرۈر بولغان نەرسە! دۇنيانىڭ مۇھەببىتى
ئادەمنىڭ قەلبىنى ئىگىلىۋېلىپ ئىنسانلىق ئەسلى خىسلىتى
بولغان ھەقىقىي نىيەتنى سۆيۈشتىن ئىبارەت بۇ خۇسۇسىيەتنى
پەسەيتىپ ئۇ دۇنياغا چۈشۈپ قويسا بۇ ۋاقىتتا ئىنسانلىق
ھېچ قانداق قەدىر-قىممەت بولمايدۇ بەلكى ھالاك بولىدىغانلىقىنى
مۇنداق مىساللار بىلەن كۆرسەتتى.
ئىنسانىي بۈيۈك دېمەك دۇنيا - [redacted] ئىنسانىيەت -
مايىللىق ئىنسانلارغا پايدىلىق بولغان ماددىي مەنپەئەت» دېگەن
ئۆگىنىشلەردىكى سۆزىگە ئوخشايدۇ. كىمكى - پاراخوتلارنىڭ
سۆيۈنۈش ھېچ قانداق رولى بولمايدۇ. لېكىن ئاشۇ ئەڭ
زۆرۈر بولغان يەر. كىمكى - پاراخوتلارنىڭ ئىچىگە
ھەرخىل يوچۇقلار (يېرىقلار) ئۆتسە. كىمنى - پاراخوتلارنى
ۋە ئۇنىڭ ئىچىدىكى كىشىلەرنى ۋە قىممەتلىك نەرسىلەرنى
بىراقلا ھالاك قىلىدۇ. دېمەك دۇنيانىڭ مۇھەببىتى -
«مەنسەپ - بايلىق - شان شۆھرەت» ئىنسانلارنىڭ قەلبىگە
كىرىۋېلىپ ھەقىقەتنى سۆيۈشتىن ئۇنى بىرىنچى ئۇدۇلغا قويۇشتىن
مەھرۇم قىلسا بۇ ۋاقىتتا ئۇ ئادەم ئەڭ ناچار شەخسىيەتچى
ئىبلىس - شەرمەندىلەرنىڭ بىرى بولۇپ ھالاك
بولىدۇ. [redacted] ئادەملەر ۋە ئۇنىڭ ھاياتى ئەجرىشىدە
بۇ ئىشتا مۇناسىۋەتلىك بولغان ئەخلاق ئىشلىرىنى

ئىگىلىك
توغرا بولەرەپ قىلىشى. ئۇنىڭ مۇناسىۋىتى ئىگىلىك
تۇتۇپ ھەل قىلىش. ئاساسى ھەييەتكە ئاز قىلىش ئەڭ مۇۋاپىق
بولەرەپ قىلىشى لازىم . . .
[redacted] بۇ يىل «١٩٨٦-يىلى ٦-ئايدا» ئەختەم ئۆمەر «ھازىرقى
زىيايى. تەھدىدىشىنى ساغلام دوستلۇققا ئېھتىياجىسى
مۇسۇلمان، ئۇيغۇر سالاسىنىڭ بۇ ئۇنى ئوقۇتقىنىڭ بەختى
ياشى ئالىم، يازغۇچى ئەختەم ئۆمەر» نىڭ ئەختەسانىغا
ئالاقىدار ماقالىسى ئۇدومىچى خەلق رادىيو ئىستانسىدا
ئاڭلاتتى. بۇ ماقالىدا ئەختەسات-بايلىق ئىنسانلاردىكى
نىشان. شەرەپكە، قەدىر قىممەتكە ئىگە قىلىنىدىغان. ئەڭ
[redacted] ھەربىر
بۇ قورال. بۇ قورال
زورۇر بولغان قورال. ھەربىر مىللەت ئۆز ھاياتىدىكى بەختىيار بولۇشقا
كىشى. ھەربىر مىللەت ئۆز ھاياتىدىكى بەختىيار بولۇشقا
ئىنتىلىشى ئۈچۈن ئۇتۇقلۇق ۋە زور بەخت-سائادەتكە
ئۆزىنىڭ خوش مۇداپىئە قىلىنىدىغان. دوستلارنىڭ زەربە
بېرىدىغان قىممەتلىكلىكى نەرسىدۇر.
بۇ قورال بىلەن قەت سوپىرى ئالىي جاناپ ساغلام دوستلۇقنى
ئىگە [redacted] ئىنسانلار-نىڭ ئۇرتاق بەختىنى كۆزلەيدىغان
يەرشارىدا ئەدالەت ئورنىتىپ، ناھەقچىلىككە. تاجاۋۇز
ھاسىلغا قارشى كۈرەش قىلىش دوستلۇققا ئىگە كىشىلەرنىڭ
قولىغا چۈشسە بۇ قورالنىڭ [redacted] ۋاسىتىسى بىلەن
مىللەت ۋە ئەل ھۆرلۇق مۇستەقىللىقى ئەركىنلىكىگە

ئېرىشىپ شان-شەرەپلىك مەڭگۈلۈك بەخت-سائادەتكە
ئىگە بولۇپ ئازادلىققا يېتىدۇ.
ئەگەر ئىمدەرەزلىكى دوشمەن. ئەسىيەسى جىنايەتكارى
دوزى بۇزۇق ئىشپىيونلارنىڭ قولىغا چۈشسە
مۇشۇ قورالنىڭ ۋاسىتىسى بىلەن ئىنسانلارغا زور
بالايى ئاپەت كەلتۈرىدۇ. ۋە سانسىزلىغان ئوغۇل-قىزلار
نىڭ بەختلىك ئۆزەل ھاياتى [redacted] ئالاشتۇ
ئىشپىيونلارنىڭ قولىدا نابۇت بولۇپ مەڭگۈلۈك ھەسرەت
چېكىپ ئازابلىنىدۇ.
ئىلگىرى بۇ قورالنى ئىلاھ ئورنىدا ئىتىقاد چوقۇنۇشى
ئەڭ خەتەرلىك. چۈنكى پۇل ھەممىگە قادىر
پۇل بولمىسا بولمايدۇ دېگەن سەۋەپتە [redacted] ئادەمنى
دوستىنى جىنايەتچى قىلىپ ئەركىنلىكنى سەۋەبسىز قوشۇپ
ئالىدۇرۇپ قويىدۇ ! . سوندۇق
دېمەك ئىنسانلار بىلەن پۇلنىڭ مۇناسىۋىتى، دوستلار
بىلەن جىسمىنىڭ مۇناسىۋىتى ئىگىلىك تۇتۇپ ئاساسى چۈشىنىش
بەك زورۇر! ئىنسانلاردا دوستلۇق ۋە ئىگىلىك قىلىپ
مەلۇمكى. پاكلىق «پەرىشتىلەر» قۇۋۋەت مەۋجۇت... ئىشلىق
بولۇپ ئالەمدىكى بەختى جىسمىغا ۋەدە
قىلىدىغان ماددى. شەخسىيەتچىلىك ... چۈشكى ھەرقاندا
ھەم مەۋجۇت. بۇ ئىشقى داۋاملىق ... باشقىلار
ئۇتتۇرۇپ ئالدىش رىقابەت ئۈچۈن ... رالايىسىز

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

ئەگەر روھ ئۇستۇناۋىكىنى ئىشقا سالسا ئىنساننى
داۋاملىق توغرا يولغا يېتەكلەپ كۆڭلى چەكسىز شاتلىققا
قەدەم-قەدەمگە ئىشقا قىلىدۇ.
ئەگەر جىسىم-ماددا ئۇستۇناۋىك ئۈزۈندە تۇرۇپ
قوماندانلىق قىلسا ئىنساننى خەتەرلىك رەزىل يېنىلىشكە سېلىپ
يولغا يېتەكلەپ ھالاك قىلىدۇ.
ھەر بىر ئىنسان بۇنى داۋاملىق ھېس قىلىپ تۇرماقتا.
~~[illegible]~~
ئەگەر بىرسى بىر نادانى يۈز تۈرلۈك ئالاھىدە ماختىسىمۇ
ئۇ نادانىڭ يۈزى قىزىرىدۇ. چۈنكى ئۇ نادانمۇ
ئۆزىدىكى ناچارلىقنى بىلگەچكە تەبىئى ئۇ خىجىل بولىدۇ.
ئەگەر بىرسى بىر نادانى ھاقارەتلەپ كەمسىتسىمۇ
ئۇ نادانىڭ روھى ئازابلىق بولسىمۇ دەرھال ھۇجۇم
قىلىپ ئۆز ھېسسىياتىنى نامايان قىلغۇسى كېلىدۇ.
تەبىئى ھالدا جاۋاب قايتۇرىدۇ.
روھ ئۆزى بەھۇزۇر بولۇشقا تىرىشسا ئىنسانلاردى
ھوزۇر بولسا ناچارلايدۇ يەنى يوقىلىدۇ؛
ئىشقا ... ئەلبەتتە شۇنداق بولىدۇ. ھەر كىشىنىڭ ئاساسى
يەرشادىدە ... بولغا ئۆز قاۋقىدىنى مۇۋاپىق بەھۇزۇر
ھاياتىدا قارشى ئىنسان ئۆز روھىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇپ
قۇلغا چۈشمىسە
مىسال ئۈچۈن تەپەككۇر. قەدىمقى ... لار شىقلىشالايدۇ؟

بۇنىڭ بىزدىكى دەرىجە ئوقۇشلىرىمىز ئۆزلۈكسىز داۋاملىشىپ
كېلىۋاتىدۇ. ئۇستازلىرىمىز باران داموللامنىڭ دەرسى
ئوقۇتۇشى ماھارىتىمۇ بىزلەرنىڭ ئالغا بېسىشىمىزغا ئىلھام
بەرگەن ئىدى. بىز پەيغەمبىرىمىز موھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ
يوليورۇقلىرى بولغان ھەدىسى كىتابلاردىن بىرىنى
مىڭ قېتىم ئاتام ئۇستازلىرىمىز «ضياءالدين داموللام»
دا ئوقۇدۇق. ئۇ كىشىدىنى دەرىس ئېلىشىمىز قوشۇمچە
بولسىمۇ بىز ئۈچۈن ئالاھىدە روھى ئوزۇق ئىدى.
يېزىدا ئوقۇۋاتقان شۇ جەرياندا ھەر ھەپتىدە يېقىنى ئۆتكى
ھەپتىدە بىر قېتىم كېچىسى قارى بىلەن ساباقداشلار بارىمىز
بەزەن ئوئاخالاردا باشقا دوستلىرىمىزمۇ بارىدۇ
شۇ كۈنلەردىكى بىزنىڭ ئىجتىمائىي پوسىسىپال ...
بەكمۇ ئۆزگىچە ئىدى. بىز ساباقداشلار قەدىرلەيدىغان-
مەسىلەن ... دوستلاردىن باشقا ھەرقاندا كىشىگە ...
ئۆز-ئۆزىمىزگە ئايىپ ھەممىگە جاۋاب توغرا يولىنى
بىلەن ئالغا ئىلگىرىلىشىمىز دىققەت مۇستەقىل ئىدى كۈچلۈك
بولغانلىقى ئۈچۈن باشقىلارنىڭ بىزلەرگە قارىغان ھەسەتلىك
سۆزلىرىنىمۇ ئاساسەن قوبۇل قىلمايتتۇق
بۇ ھەقىقەتەن ئەڭ توغرا ئۇسۇل ئىدى چۈنكى ھەرقاندا
كىشىنى ئاساسەن ئۆز-ئۆزىنى تاپانسىنى باشقىلار
ئالدىدا ... ئۆتۈشى بەرىكىسى قارىلايسىز

بۇ يىلدىكى ئۇستازىمنى بارات داموللامنىڭ
قېشىدا ١٩٨٥-يىلى ٢-ئاينىڭ ٦-كۈنىچە دەرس ئوقۇيالىدىم
ئۆگىتىش بويىچە ئوقۇتقانلىقى توغرۇلۇق بىر ئاز
سۆزلەپ ئۆتەي. بۇ موللا ھەر خىل دەرسلەرنى خوشال [illegible]
بىر ھالەتتە ئۆز كۆز قاراشلىرىنى سۆزلەپ [illegible]
كىشىلەر [illegible] داۋاملىق [illegible] بولۇپ تۇراتتى
دوستۇم ئىمىن قارى بىلەن كۆپ بازار مەسچىتىدە
بىللە جۈمە نامىزىدا بىر سائەت تەشۋىق
قىلغان ئىدى. شۇنىڭدىن كېيىن [illegible]
بىرلەرنىڭ. [illegible] كىشىلەر [illegible] بولۇپ
دەرسكە قاتنىشاتتى. [illegible] ئاپىسى چوڭ ئۆيىدە
قويۇپ شەھەر بازىرىدا. [illegible] بىر ياشتىكى
ئاشقان ئىدى. [illegible] ئاچايىپ [illegible]
بولۇپ كەتتىم. [illegible] داۋاملىق [illegible]
نىڭ [illegible] بولۇپ كەتتىم. [illegible] يېشىغا
[illegible] ئاتىغان. [illegible] سۆزلىرى [illegible] كۆمەك قىلدى.
بۇ شەھەردە [illegible] دوستۇم مەھەممەت قارىنىڭ
ئۆيىدە ئولتۇرۇشتۇق [illegible] ئۆيىدە [illegible] ئاتامنى ئالىپ
ئاتامنى [illegible] ئوسمان قارى. ئىمىن قارى
مەھەممەت قارى [illegible] ئىمىن قارى [illegible]
بۇ يىلى بىز دەرس ئوقۇش [illegible] تۇرۇپ [illegible]
[illegible]

[illegible] ئاتالمىسىدە يېسىپ قويىدۇ. شۇ چاغدا يەنە
بىر ۋاقىتتىكى ئۇستازىمىز ئابدۇراھمان داموللامنىڭ قېشىغا چېقىپ
ئاز [illegible] دەرس ئوقۇغاچقا تۇردۇق. [illegible]
بولغان [illegible] ئۈچ [illegible] كۈنىدىن كۈنىگە
[illegible] قىلدى. بۇ [illegible] ھازىرقى [illegible]
قىلىدىغان [illegible] داۋاملاشتۇرۇش [illegible]
ئارقىلىق [illegible] ئۆزىمىزنى [illegible]
باشلىنىپ تولۇق [illegible] بولغاچقا
[illegible] بولۇپ [illegible]
[illegible] چوڭ [illegible] قىلدى.
شۇنداق [illegible] ٢٣-ئاي كۈندى
[illegible] دوستىمىز ئىمىن قارى ٦-[illegible]
[illegible] بولۇپ [illegible] بولۇپ [illegible] بىلەن
[illegible] بۇ [illegible] بىلەن [illegible]
[illegible] قارى. [illegible] ئاتامنى [illegible]
قۇربان قارى [illegible] دوستلار بولۇپ [illegible]
[illegible] ئىمىن قارى [illegible] بىلەن [illegible]
[illegible] شەھەردە [illegible] كەلدۇق. [illegible]
[illegible] دۇق. . . .
بۇ يەنە [illegible] قالدۇرماقتىمىز
دوستۇم ئىمىن قارىنىڭ [illegible] ٦-[illegible]

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

جىبىپ تۈۋىنى يۇلتۇرۇپ كەلگەن ئاتىسىغا سۇندى ئۇ بۇ ئىشتىن
سەۋەب بولغان ئىدى. ھازىر ئۇ ئاپىسىنى ئۇنتۇپ
كەتسە . . . ئۇ يالاپ قالسىمۇ - - - -
بولۇپ 6. 6 ئەترىتىدا دوستلار ئاتا-ئانىسى
قارىماي ئۆيىدە ئولتۇردۇق تاماق يىگەچ پاراڭلاشقان
ئىدۇق. ئەمما ئارلىقتا چاقچاق باشلىنىپ [illegible]
قالدى. [illegible] شۇنىڭ بىلەن ئاتا ئىنىم قارى. دوستۇمنىڭ
نىڭ ئازدا قىچىدا ماغدۇرى بولسا [illegible] ئۇ يالىپار قويساق
بولاتتى دېگەندەك چاقچاق قىلىدى ۋە شۇنىڭغا
ئوخشاش ھەر خىل چاقچاق قىلار . - -
شۇنىڭ بىلەن بۇ دوستۇمنىڭ ئەسىر قالغان بولسا كېرەك؟
كۆڭلۈمدىكى بۇ تۈنۈگۈن بىر ھەپتە ئىچىدە تەلپۈنۈپ ئاتا-غاششىشى
مۇشۇنداق سەۋەبلەردىن بولغانلىقىنى كۆرۈنەتتى.
1985-يىلى ماي ئايلىرى 6-دا يونغا بېرىپ كۆردۈك
باغ ئىچىدىكى مېۋىلەرنى قېلىپ قالدۇق چۈنكى بىزنىڭ
مەقسىتىمىز باشقا يوللارغا بېرىپ مۇڭدىشىش
ئىدى. بولۇپمۇ ئۈچ كىشى ئىچىدە ھەققىنى تەييارلىق
قىلىش. بۇ بوشاۋقىنى باغ ئىچى شۇنىڭ بىلەن
تولدۇرۇشنى مەقسەت قىلغان. 6-7-دا يونغا
بۇ نەچچە قېتىم بولۇشى جەريانىدا ئىككى [illegible] باغ ئالدۇق
ئادەتتە بۇ ئاي كۈتكەن تېپى ئايلىرى.

ھەممە يەردە ئاتا-ئانام قارى. ئۇ بولسا ماقۇل ئۇسمان
قارى. ئاپاسى ئىشى ئازراق . ئىشنى قارى [illegible]
داخانى قارى قاتارلىق دوستلار 6-7-دا يونغا ئىچى
قالغان بىلىشىمىزغا بارغاچ ھوشۇر قارا خونۇم دېگەن
ئالىمدا ئەسىي ئۇ قورقۇپ تۇراپ دېگەن مەسىلەت بىلەن
تەييارلىق قىلىپ باردۇق. ئۇ كىشىدە دەرسىنى ئوقۇدۇق
كېيىن ئاينىڭ ئوتتۇرىسى باغدىكى ئۈزۈملەر پىشىشقا
باشلىدى. دوستۇم ئۇسمان قارى ئۆيىدە بىر كىشى
بىر ھاۋا ئەكەلدى. باغدىكى يەنە بىر نى ئالدۇق. 20 ئەترىتىدا
قويۇپ باغدا ياتتۇق. ئۈزۈمنى بولسا يىغقان نەرسىلەرنى
ياسىدۇق بورا ئالدۇق دېمەك ھەممە تەييارلىق بىلەن
ئىككى باغدا بولۇپ ئۇدۇللاشتۇق يەنە بىر باغدىكى
ئۈزۈمنى [illegible] ھاۋا بىلەن يۇتۇپ كېلىپ قاق سالدۇق
شۇنىڭ ئۈچۈن پىشقاندا داۋاملىق ئاشۇ ئۈچۈن
يەنە ھەممە قورقاق ئەرۋاھىنى ئاشۇ بولاردا ئاماج
قىلدىم. باغنىڭ ئىگىسى ئەمما بىر يىلدىم ئاي ئەترىتىدا
ئايرىلىشتۇردۇق بىزى كۈنلىرى 15 سائەتتىن كۆپرەك
ئىشلىگەن ۋاقىتلىرىمىز كۆپ بولدى. تۇرمۇشىمىز شۇنداق ئىدى
ھەپتىدە بىر قېتىم ياقىلاپ ئولتۇردۇق ئاۋاق يەنە
شۇنداق قالغان كېيىن ئاينىڭ ئوتتۇرىسىدا ئىشلىمىزنى

تولۇق ئاياقلاشتۇرۇپ بولدۇق. قويلارنىمۇ بازارغا ئاچىقىپ
ساتتۇق، ئاۋاپ قاتاپ بىلەن بىر نەچچە باققان قوي
پايدا بولۇپ. ساتقان قويىنىڭ پۇلى بىلەن ئالغان پۇل
كۆپ ئىدى. ئاخىر بىز بىر قويىنى شەھەرگە ئەكىلىپ
دوستىمىز ئۇبۇلقاسىمخاننىڭ ئۆيىدە ئاۋاپ قاتاپسا
ئابەشتوم قارى ئۇبۇلقاسىمخان
ئولتۇرۇش قىلدۇق.
باغدا بەكمۇ جاپا تارتىپ كەتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ دوستلار
شەھەردە چوڭ بولغاچقا يېزىنىڭ پاشىسى چېقىپ
بۇتۇن بەدەنلىرىنى زەخمە قىلىۋەتتى. ئۇلار مەخسۇس
پاشىلىق تىكىپ ياتقان بولسىمۇ ئار قىلالمىدى.
ئۇ دەۋر قانۇنى تەرەكتورغا بېسىپ شەھەرگە
ئەكەلدۇق، دوستىمىز ئۇنىڭ قورباننىڭ ئۆيىگە چۈشۈردۇق
ئەمدى ساتايلى دەپ بىر نەچچە بارىغا كۆرسەتسەك
بىر دىگەنگە باھاغا چىقمىدى. ئاخىر ئىپاشىغا ساتتۇق
٢ ئادەمنىڭ تارتقان جاپاسى (دەسمى پۇل)
قىلىپ ئالغان ساپ پايدا ئاران 900 توققۇز يۈز كوي
7000 كوي ئىككى تۇۋايدا دەسمى سالغان ئىدۇق
بولۇپتۇ.
بىزنىڭ نەدە بولغىنى جىق بىلسىمۇ بولىدۇ.
ئابەشتوم قارى دادىسىنى ئالدى ٨٤ قوربان جانىدىن
ئۆتتە ئالدىم شۇنىڭدىن قاپاپ پايدا ئالغان

900 كوي پۇلنى شۇ يىلىنىڭ كىچىمىز سوۋىتىدە مەھكەم
ساقلاپ قويدۇق ... ! ٦-دايونىدىكى باغدىنى
مەن دوستۇم ئوسمان قارى بىلەن ھاۋۇدا سايارغا
بىرىپ قويۇردى. كەلىپىندىكى مەشھۇر ئالىم مەھمۇت مەدرىسە
دامۇللامنىڭ قېبىشغا بىرىشنى. ئۇ كىشىگە بىزنىڭ
دەرىس ئوقۇتقىنى مەدرىسەدىن ساقلىمىقچى بولۇپ بىر
ئالدىم. يالغۇز ئۇ كىشىنىڭ قېبىشغا بىرىپ كۆرۈشتۇم
ئەھۋالنى دىدىم. بىزلەرنى ئوقۇتۇپ قويۇشىنى ئۆتۈندۇم
سوردۇم. ئالىم ئۇ كىشىدە بىز قىلغان ھارغىنلىق
ئۈمىدسىزلىك كەيپىيات بولغاچقا ئۇنى ئوڭمۇ قايتىپ
كەلدىم. - - - . مەن قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ئابەشتوم قارى
ھەممەيلەننىڭ مەدرىسەگە بويىچە قاغاشتىكى مەشھۇر ئالىم
ئۇستازىمىز ئاباكىسىم مەخسۇم ھاجىمنىڭ قېبىشغا بىرىپ
بىزگە دەرىس بىرىشنى. ئوقۇتۇپ قويۇشنى ئۆتۈندۇق كۆرۈشۈپ
كىلىشتۇق ماقۇل دىدى. ئالدىغا ١٠ نەچچە كۈنە ئۆتكەندىن كېيىن
خوشخەۋەرنى ئېلىپ قايتىپ كەلدى. بىز ھەممە دوستلار
قاغاشتىكى بىزنى ئوقۇتۇش خۇشاللىقى بىلەن تەييارلىق
قىلىشقا جىددى كىرىشىپ كەتتۇق!
ئەسلى بىز ٦-دايونىدىكى باغ ئېلىپ شۇ يەردە تۇرغان
ۋاقتىمىزدا مىنىڭ ئايالىم ئوغلۇم ئاياق ئىدى.
مەن باغدىكى ٦- ئايدا يۇرتىمىزغا كىلىپ ئايالىمنى
قونۇم ساتادىن خانىم يوقلاسى ئۆيۈمگە ئەكىلىپ ئىدىم

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

مەن كەلگەندە ئاپام يەڭگىپ بولغاي بىر ئاي بولاي دەپتۇ.
يەنى - قىزىم دەرشىدە 1985 - 4 - ماي [redacted] دۇنياغا
سالامەت كۆز ئېچىپ تۇغۇلۇپتۇ. چوڭ قىزىم سائادەتخان
بۇ يېرىم باشقا كۆچۈپ ئىدى. 2 ئاي ئەتراپىدا قىزىم
بىلەن كۆرۈشەلمەي چەكسىز سېغىنىپ ئەڭسەپ كەتتىم قىزىم
سائادەتنى كۆرۈپ خۇشال بولدۇم. قىزىمنىڭ مەندىن
بىردەم ئايرىلماي كۆزلىرىنىڭ ئۇماچلىقى. سۆزىنىڭ
قىزىقارلىق - چىرايلىقلىقى بىلەن كۆڭلۈمنى يايرىتاتتى.
دېمەك قاغىلىقتا بولۇپ ئۆتكەن ئۆچ ئىقتىسادى جەھەتتىن
تولۇقلاپ ئەرزىيالىق بولۇشى زۆرۈر بولغاچقا. بۇ دانە
ئوبۇستىم بار ئىدى ئۇنى 170 كويغا ساتتىم قومۇر ئادۋان
ۋە باشقا كوي سەرمايە قاسىمدىن بىۋەر قورۇسوۋاتتىم
يېزىدىكى دادامنىڭ قالغان باغ. ۋە تۇتىلغۇ يەرلىرىنىڭ
3 يىللىقىنى چوڭ ئاكامغا بولغا ھېسابلاپ ئۆتكۈزۈپ
بېرىپ ئەدى بىرئون ئالدىم ماشىنىغان ۋاقتىمىزدا
[redacted] چوڭ ئۆيدىكى ئانا - ئانالىرىمىز «قىنى ئاقامالار»
500 كوي ئەتراپىدا پولاۋنى تۇتتى. مەن ئەرزىيالغان ئومۇمى
ئىقتىسادىم 1700 كوي ئەتراپىدا بولۇپتۇ. باشقا [redacted]
دوستلىرىمىزمۇ ئۆز ئەھۋالىغا قاراپ ئەرزىيارلىق قىلىشتى.
شۇ بويىچە قىسمەن بولسا ساخاۋەتچى بولغان قەلبى ئېلىك
دوستلىرىمىز. ئابدۇرېھىم قارى. ئابلىمىت ئىمىن زاڭ.
مەن. ئوسمان قارى. ئىمىن قارى. راخمان قارى

مەھەممەت قارى. ئابدۇرېھىم ھاجىلار ئىدى. - - !
ئابدۇشۈكۈر قارى بىلەن مەن ئاياللىرىنى بىرگە ئەكەلگەچكە
بولدۇق. ئۇندىن بولغاندا بىز ئەڭ ئاشلارنىڭ ئاشنى تامام
ئىشلىگەن ئىشنى قىلمايمىز قالغان دوستلارنىڭ ئىشىنى قالدۇق
ئۆيدە - تۈتىدىكى توغۇرلۇق خالا كۆپ بالىنى قاتتىرۇشقاندىن
كېيىن. دوستىمىز مەھەممەت قارىنىڭ ھامما ئاچىسى
مەسۇمەخان ئانىنى بىرگە ئابارساق دېگە بىكچە بولۇشى
بىلەن ئۆيلىرىنىڭ ئاتىسىغا خوب خىزمەت ئىشلىرى ئارقىلىق
ھەممەيلەننىڭ ھاقۇلىسىنى ئالغاندىن كېيىن. ئۆز ئىشىمىز
تولۇقلاندۇق. [redacted] مەسۇمەخان ئاچام 50 ياشلار ئەتراپىدا
بولۇپ [redacted] ئۆز ئاياللار
ئاق كۆڭۈل [redacted] ساغلام. ئىقتىسادى كۈچلۈك
ياخشى ئاياللار ئىدى. ئەسلى بىز يېزىدىكى ئوقۇشىمىزدىن
مەسۇم بولغاندىن كېيىن شەھەرگە [redacted] كېتىپ كىتاب
مەھەممەت قارىنىڭ ھويلىسىدىكى ئۆيگە ئورۇنلاشقان
ۋاقتىمىزدا بۇ ئاياللار ئاشۇ ئۆيدە ئولتۇرۇشلۇق ئىكەن
بەزى ئۆيلىرى بىزنىڭ ئاشىقىمىزنى ئېتىپ بەرگەن ئىدى.
دېمەك مەسۇمەخان ئانىمىزنىڭ ئىقتىسادى ئىشلىرىنى
ئۆز ئۈستىمىزگە تولۇق ئېلىشقا توغرا باغدىن بايدا ئالغان
ھەقىقى 900 كوي پۇلنى چىقىم قىلماقچى بولدۇق.
ئەرزىيالىقىمىز پۈتۈپ سېلىشى ۋاقتىمىز بىكىتىلدى - شۇ

مەن چوڭ تۈۋرۈكنى دادىمىز ئانىمىزنىڭ مەسىلە ھەققى بىلەن
چوڭ قىزىم ساپاكادە ئىزخاننى ئىشۋالدىنىڭ قېشىدا قويۇپ
ئايالىم بىلەن كىچىك قىزىم رەيشىدەنى ئېلىپ ئالماتاغا كەتكەچكە
بولدۇم. چوڭ كۆكئاۋۇدەكى قىزىم ساپاكادەتنى قويۇپ قويغۇم
يوق ئىدى. تۇنۇشقا بەكمۇ كۆيۈنگەنمەن لېكىن كۆپ تەرەپتىن
مۇۋاپىق بولمايدىغانلىقىنى كۆزلەپ قويۇپ قويۇشقا مەجبۇر بولدۇق
شۇنداق قىلىپ 1985-يىلى 27-ئىيۇل ئەتىگەندە
ئاتا-ئانىلىرىمىز «قىيىن ئاتامالار» ۋە باشقا كۆردۇق
تۇغقانلار بىلەن خوشلىشىپ [redacted] يېڭىدىن كۆيدىكى شەھەرگە
ماڭماقچى بولدۇق. بۇنىڭ ھارۋىدا بازارغا ئاپىرىپ بولغا
سالماق قويماقچى بولدى. ئايالىم بىلەن بۇ ھارۋىغا چىقىش
ئالدىدا ھەممىمىز بىللە ئالدىدە ئاتا-ئانىسى بىلەن
ھەسرەت بىلەن ۋاقىتلىق ئايرىلىشقا مەجبۇر بولدۇق
تۆمۈر قىزىم ساپاكادەن خانىنىڭ ئاشۇ سائەتتىكى
ئايرىلىشقا كۆزى قىسماي يالۋۇرۇشلىرى. ئاتا-ئانىسى
ھەسرەت چەكمىشلىرى ھازىرغىچە كۆز ئالدىمدا نامايەندە
بولۇپ تۇرىدۇ. مەنمۇ ئىختىيارسىز [redacted] كۆز ياشى تۆكۈلمىسىمۇ بولمىغاق
ئىدى. لېكىن بۇ يۈرەك پارە قىزىمدىن ئايرىلىش قىيىنچىلىقى
[redacted] كۆرۈپ باقمىغان ئىشلاردى. . . . !؟ . . . .
شەھەرگە كېلىپ قالغاندىن كېيىن ئىشلار ئىزىغا چۈشۈشكە تەييار بولغانلىقىنى
بىلگەندىن كېيىن 1000 كىلومېتىرلىق يول بېسىپ باشلاشقا

[redacted] تونۇشتۇرۇش قىلىندۇق. قەدىردان دوستىمىز تۇرسۇن بولغان ئىسمائىل خوجا [redacted]
بىزنىڭ كۆز تونۇش زىيارىتى بەردى. دوستىمىز ئۈرۈمچى غۇلجا بانىنى
ماشىنا قاتنىشى بېكىتىگە بىلەت ئېلىشقا ماڭدۇق
دەل 31-ئىيۇل چۈشتىن كېيىن ئۈرۈمچىگە قارىتا 11 كىشىلىك
ئاپتوبۇز بىلەتى ئەكىلىپتۇ. ئايدىڭگۈلۈم قارى بىلەن ئىككىمىز
كۆرۈشتۈق سىلىقتىن قارىغاندا رەيھانگۈلنىڭ قېشىغا بېرىپ قىسقىچە
كۆرۈپ خوشلىشىپ چىقالايدى دىلبەر مەسىلىسى بىلەن مۇشۇ كۈنى
كەچتە خوتەندىن كېيىن كەلدۇق. ئەھۋال سوراشتۇق
ئاز ۋاقىتتا ئەھۋالىمىزنى ئۆلتۈرۈپ ... قارىھاجىتام
[redacted] ماڭا قاراپ شۇنداق دېدى.
سىزنىڭ دەرسلىك مەجبۇرىيىتىڭىز ئىسمائىلجانغا ئەكىتىشنى مەسىلىسى
قېلىپ تۇرۇپ قالدۇق. ئايغانىم ئامۇلھاجىم دادا دېرى
ئۇقۇغاچ دەرسلىك مەجبۇرىيىتىڭىز دەۋرىدە بولمايدىغان بولدۇق
شۇ دوكانىنى ئىشلىمىگەچ تولۇپ بولۇپ تۈگىدى!؟!
بۇ سۆزنى ئاڭلىغاندىن كېيىن دوستۇم ئايدىڭخۇم قارى
بىلەن ئىككىمىز بۇ بويىچە قارىشىپ تۇرۇپ قالدۇق...
كېيىن ئاخىرىدا مەن ئاستىغا شۇنداق دېدىم. بىز قاغىلىق-
يېزىسىدىكى ئاپپاسىم مەخسۇس ھاجىمنىڭ قېشىغا بېرىپ تۈگۈنچى
تۇرۇپ تەييارلىق قىلىپ [redacted] ئەتە سەھەر تۇرۇپ بېرىپ بىلەن
ئاسىيا قويغان ئىشلىرىنى كۆزلىرى بىلەن كۆرۈشۈپ خوشلىشىپ
چىقالايدۇ دەپ كۆرگەن ئىدۇق. دېمەك بولسا دېمىسە
بۇ دوستۇم ئەھۋالنى تولۇق دېمەك ئىدى

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

گۈلستانىمنى بۇ ئاز جەدۋەل شەكلىدەك بولۇپ
بولسىمۇ شۇنداق قالدىلار . . . . . ! ؟ . .
دەپ باشقا ئەپ سۆزمۇ قىلمىدى بىز خوشلىشىپ قايتىپ
چىقتۇق. ئەتىسى «1985 - ي. 1 - ئاۋغۇست»
سائەت 9 ئەتراپىدا قەلەمدىكى 8 دوستلار، يەنە
ئابدۇكېرىم قارىنىڭ ئايالى، مىنىڭ ئايالىم، مەسۇرخان ئانىمىز
كۆچۈم قارىنىڭ قىزى پاتىگۈل، مىنىڭ ئىنىم دەرۋىشە
جەمئىي 11 ئادەم 2 كىچىك بالا قاناتلىق بېشىغا
چىقتۇق. بىز ئەمدى كۆزەتكەنلىكى، ئاتا ئانىلار كۆرۈپ
توققانلار دوستلار بىۋاسىتە بىللە چىقتۇق.
سائەت 11 ئەتراپىدا ئاپتوبۇزغا چىقىپ قاغىلىققا
ماڭدۇق. شۇ كۈنى كەچتە ئاقسۇ بېكەتكە ئېلىپ بېرىپ ئاخشام
ئاتۇشقا كەلدۇق. ئەتىسى باشقا بىر ئاپتوبۇزغا ئالمىشىپ
ۋاقتىدىن ماڭدۇق، شىنجاڭ كولدا، بىر كېچە قونۇپ
ئەتىسى 3-كۈنى سائەت 10 ئەتراپىدا قەشقەر بېكەتكە
سالامەت چۈشۈپ ياتاق ئېلىپ بولغاندىن كېيىن كوچىلارغا
چىقىپ ئايلاندۇق. مەن شۇنىڭدىن بۇرۇن قەشقەرگە بېرىپ
باقمىغان بولغاچقا ئابدۇكېرىم قارىدىن باشقا ھېچ قايسىمىز
بېرىپ باقمىغان ئىدۇق.
ئاندىن ئاشخانىلارغا كىرىپ تاماق يېگەندىن كېيىن

باغچىسىنى كۆرۈپ باقتۇق. قەدىمىي شەھەر ئاساسىي مائارىپى
نىڭ بولۇشى ئۇيغۇر خانلىقىنىڭ پايتەختى بولغان
بۇ گۆزەل ماكاننىڭ ئاساسى ساپ
ھاۋاسىدىن نەپەس ئالغىنىمدا قەلبىمدە كىشىنىڭ ئىنتىزارلىق ھوزۇر تۇيغۇسى
پەيدا بولۇپ تارىخىمىزدىكى ئۇلۇغ ئانىلار كۆز ئالدىمدا بىر-بىرلەپ
نامايەندە بولدى . . . .
ھېيتگاھقا كىرىپ ناماز ئوقۇدۇق. تارىخى نەچچە ئەسىرلىك
يەتكەن ئاجايىپ بوران ئاپاقخوجا ئورنىدىن بىر ئەسىرگە يېقىن بۇ قەدىرلىك
نىڭ بىرىنچى تەھسىرى مىلادىيە 1558-يىلى بىنا قىلىنغان.
سانسىزلىغان پاك
قەلبلەر مۇشۇ مۇقەددەس جايغا كىرىپ گۈزەلنىڭ جەۋھەرلىك سۆزلىرىنى
ۋە ئاخىرقى مەنزىلىدە ئىشەنگەن ئىچكى زور بەخت سائادىتىنى
ئالدىمىزغا پەرۋەردىگارى ئاللا تائالادىن تىلەپ پېشانىسىنى
مۇشۇ پاك تۇپراققا يېقىپ مۇراجىئەت قىلغان.
ۋە تەن مالىرىنىڭ ئەۋلادىسى ئىستىقبالىغا بارلىقىنى بېغىشلاپ كۆز ياشلىرىنى
قۇربان قىلغان ئىنقىلابىي ئاتىلار. ۋە تەپەررۇق قەھرىمان
ئەجدادلار، مانا مۇشۇ مۇقەددەس تۇپراققا قەدەم باسقان!
مانا مۇشۇ جايدا قەدىمكى تارىخ تۇتۇپ كۆتۈرۈلۈش دولقۇنلىرى
ھەققانىيەتنى تەشەببۇس قىلغان، ياتلارغا قارشى ئەركىنلىك. ئازاتلىق
مۇستەقىللىقنى جاكارلىغان. ۋە مەملىكىتىمىزنىڭ ئاساسىي مائارىپىنى
يېڭى كۆلەمدە راۋاجلاندۇرۇپ. ئاداۋەتلىك - جاھالەتلىك
بوشاشقۇلۇقىنى ئىبادەت ھەرخىل ئاسارەتلەرنى چۆرۈپ تاشلاپ

نىشان شەرەپ قەدرى قىممىتىنى نامايەندە قىلىشقا مۇراجەت قىلغان!

ۋە [illegible] ئەجداۋزىچى دۈشمەنلەرنىڭ ھۇجۇملىرىنى ئاسارىتىدىن قۇتقۇزۇش

جان تىكىپ كۆرەش قىلىشىپ. ئەجداۋزىچى غەيرىي ساھەسىنىڭ

ھەر يۇرتنى يەر بىلەن يەكسان قىلىپ ۋەتەن زېمىننى ئازات قىلىش

مەقسىتى ئۈچۈن ئاشقا چاقىرىق قىلغان

بۇ ئۇلۇغ ئەسەر مانا مۇشۇنداق شەرەپلىك ئاساسىدا ئۇلۇغلۇق تۇرۇپ

چۈنكى قاراخانىلار ① پايتەختى «ئىسسىق كۆلشەھرى» تۈركىستان «1933-يىل»

[illegible] پايتەختىنى شەھەرەت بۇ [illegible] تارىخ

[illegible] مۇشۇ شەھەردە [illegible] ئىز قالدۇرغان.

مەھمۇت قەشقەرى. يۈسۈپ خاس ھاجىپ. ئابدۇقادىر

داموللام ئاتارلىق سانسىزلىغان

ئالىملار - ئىنقىلاۋى ئەجداتلار مۇشۇ شەھەردە تارىخى

ئىز قالدۇرغان..!..!؟ مەشھۇر ئىشقا

بۇ ئۇلۇغ تۇپراق ۋەتىنىنى مەناسىنى ھەقىقى سۈيۈنغان

ھەربىر ئۇيغۇر پەرزەنتىنىڭ قەلبىدە يۈكسەك ئۇرۇش

ئاسىپ، ئويغىنىش - ئىسيانچىلىق - يەڭىلىشى، ھەسرەت تاشنى تۇيغۇسى

پەيدا قىلىدۇ...؟!...

بىز 6 - ئاۋغۇست قاغىلىققا قاراپ ماڭدۇق دەل سائەت

بىر ئەتراپىدا قاغىلىق بازىرىغا چۈشتۇق ئۇ كۈنى يەكشەنبە بولغاچقا

بازاردىكى ئادەملەر تۈرلۈك سەۋدالار قىلىشاتتى. بۇ قايناق بازاردىكى

كىشىلەر ھەر قانداق ئادەمنى ئۆزىگە جەلپ قىلاتتى: ....

[illegible] ، ئىنتىقام قىسسىسى ئۆيلىتى

① قاراخانىلار 850-1212 يىللىرى

ھەسرەت - نادامەتلىرى، ئەمەلىيەتچان ئاقتوقۇل - مەسئۇلىيەتلىك روھى قىياپىتى

ئۆزگىچە بولغان بۇ قورقۇنچلۇق شائىرىمىز مېنىڭ قەلبىمدە بېشى بىر خىل

تۇيغۇلارنى پەيدا قىلماقتا ئىدى. . . . . .

قاغىلىق بىلەن بىللە ئۇستازىمىز مەشھۇر ھاجىمنىڭ ئۆيىسىنىڭ

ئارىلىقى 3 كىلومېتىر بولۇپ جۇڭ يول - بازارنىڭ ئوتتۇرىسى بىلەن

مېڭىشقا توغرا كەلدى. ئابدۇكېرىم قارى بۇرۇن بىر قېتىم كەلگەنچكە

ھاجىمكامنىڭ ئۆيىنى ئەمەلىيەتتە ئىسپات كۆردۇق.

بۇ كۈنى ھاجىمكامنىڭ شاگىرتلىرىدىن ئىككى مۇھەممەت

ئابلاخان. ئابابەكرى خان. قاتارلىق ئوقۇغۇچىلار [illegible] بار ئىكەن

ئۇلار بىزلەرنىڭ ئوقۇغانلىقىمىزنى ئۇقۇپ ئەھۋالىمىزنى سوراشتى. كېيىن

قىزغىنلىق قارشى ئالدى. بىزنىڭ نەرسە كېرەكلىرىمىزنى ئەكىلىشىپ

ياردەملەشتى. 3 ئايال 2 كىچىك بالىسىغا ئايۇپ بۇ ئۆينى ئۆرۈپ دۈرۈش

بەردى. بىزلەر مۇشۇ ھويلىنىڭ ئىچىدىكى ئۆيلەردە 3 كۈن ئىشتىيا

يېتىپ قوپتۇق. شۇ جەرياندا ئوقۇغۇچىلار بىلەن ۋە باشقا شۇ مەھەللە

[illegible] نىڭ ساداقەتلىك بىلەن خېلى يېقىندىن تونۇشتۇق. ئاندىن

ھاجىمكامنىڭ دەرۋازىسىنىڭ ئوڭ سول 2 ئىنتىزاملىق ئۆيىگە

6 دۈشەنبە ۋە سەيشەنبە كۈنى ئاچىنى كۆرۈشتۇردۇق.

دۈشەنبە ئابدۇكېرىم قارى باشچىلىقىدا بىر ئادەمنىڭ بۇ ئىنتىزاملىق

ئۆيىگە كىرىشتۇق مەن يالغۇز بىر ئادەمنىڭ ئۆيىگە كىرىشتۇق

ئەسلى ھاجىمكام ئايالى ئوغلى ئىلياسنى ھەر قايسى ھەرەمگە

كەتكەن بىر [illegible] بولۇپ ئۆي ۋاقتى ئوقۇغۇچىلىرىغا

[illegible] تاپشۇرۇپ قويغان ئىكەن.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمى ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئابېتتىم قارى ئۆلتۈرگەن ئۆينىڭ شارائىتى موۋاپىق بولمىغاچقا
باشقا ئۆي ئىزدەپ كۆچمەكچى بولدى. مەنمۇ شۇنداق قىلماقچى بولدۇم
شۇنىڭ بىلەن يېڭى سالىنغان ئابىدەم بىر ھويلىدىكى 2 ئېغىز
ئۆينىڭ ئاياقچىنى 70 كويغا ئىجارىسىنى ئالىدىغان
ئابېتتىم قارى بىر ئېغىزلىقىغا مەن بىر ئېغىزلىقىغا كۆچۈپ چىقتۇق
ئاددى كىشى بالازىلىرىنى بىر ئۆيگە ئېغىر دۆلەت شورو
ئاماقىنى بۇنىڭ پىيادە بولدۇق. چۈنكى بۇ ھويلىدا باشقا
ئادەملەرمۇ يوق. ئابېتتىم قارىنىڭ ئايالى بىر قىزى بار ئىدى، مەنمۇ
شۇنداق. ھەمدە ئابېتتىم قارىنىڭ ئايالى ئاسان ئۆل
بىلەن مېنىڭ ئايالىم. بىر تۇققان قوشنىلاردەك ياخشى ئۆتەتتى.
قاغىلىقنىڭ تۇرمۇش شارائىتىغا كۆنۈشمۇ خېلى ئىشنى تۇختىدى.
كۆمۈر بەك ناچار بولغاچقا قازان قاينىتىش ئۈچۈن ئوچاق
ئوچۇقچىسى بەك تەس بولمايدىكەن. ئۇ بىر نەرسىلەرنى ئابەيىشتۇرۇپ
بىر يەرگە ئىسسىق تۇختىدى. ئۆينىڭ ئۈستىگە ئونەرسە
قويۇپ كېتىپ خاپا سالىدى. كۆرۈستىن ئوچۇقنى ئالىپ
ئىشلىتىپ ياقتۇق. ئوچۇق بەكلا ئىشىمەيدى. خوتۇنلارنىڭ قازان
قاينىتىپ تاماق ئېتىشى چوڭ ئىش بولۇپ قالدى. دوستۇم ئابېتتىم
قارى بىلەن بازارغا چىقىپ تاماقىنى يېيىشنى مۇساپىلا
بارغانچە بەك ئاچچىقتى. بۇنىڭ تۇيغۇن ناماق خوراجىتىمىز
ئۆزۈمۈز ئۈچۈن چىقىم قىلىنغاندا ئازراقتىن كېيىن ئىشلىتىشتىن
قېلىنىپ قاپشىمىز تورغاندا ئەپ

قاغىلىقنىڭ تۇرمۇش شارائىتىغا كۆنۈپ ئۆزىمىزنىڭ ئاددىي سا
كۈنىمىزگە قارىغاندا قاتتىق ئوقۇغا ئىشلىدۇ دېمەك نىسبەتەن تەرخىمۇ مۇۋاپىق
مېنىڭ ئايالىم قىزىم رەشىدەنى تۇغقاندىن كېيىن يوتى قولى
ئاغرىيدىغان بولۇپ قالدى بىر نەچچە ئاي ھوكۇمەت تۇرغۇزۇپ
داۋالىنىشى زۆرۈر بولغاچقا. قاغىلىققا بارغاندىن كېيىنمۇ
داۋاملىق قىلىپ تۇرغان ئىدۇق. ئەسلى ئايالىم كىچىكىدىن ئاختىدا
ئۆستۈرگەن تىنىچ كۆڭۈللۈك كىشىلى بولۇپ يوتى قولى ئازراق داخىمە
ئىكەن شۇنىڭ ئەسىرىدىن ھازىرمۇ بەزى ئاخلاتلاردا
قوزغىلىپ قالاتتى: يەنە قىزىم رەشىدەنىڭ سالامەتلىكىمۇ
دېگەندەك ياخشى ئەمەس. تېنى بەك ئاجىز قىزىمىزنىڭ
ئۆزۈۋاتقى ئوچۇقمۇ سوت پارچىلىك ئۆيدى دېگەندەك
نەرسىلەرنى ئالسا تۇرۇشقا تۇغمائىكەتتى. قاغىلىققا بارغاندىن
كېيىن لازىملىق ئۆي سەرەمجانلارنىڭ ھەممىسى بولغاچقا باشقا
تۇغما ئىدى. دېمەك ئىشلىتىلىدىغان ئۈستى-ئۈستىدىن
چىقىم بولۇشقا باشلىدى ھەممىگە جىددىي ياردەم بېرىدىغان
ئۆزىمىزنى قوللاندۇرۇشى مەقسىتىمىزنىڭ ئالدىنقى شەرتى بولغاچقا
يېڭىلا دەرسىمىزنى باشلاپ ئوقۇپ تۇرۇشنى ئويلىشىپ كۆرۈپ
ھاجىمىكام ھەر ھەپتىنى ئەتىگەن ئوماللىق موھەممەت ئابلاخاندا
دەرسى دەرسى باشلىدۇق. موھەممەت ئابلاخان ھاجىمىكام
تۇرمىدىن چىققاندىن كېيىن بىرىنچى بولۇپ ئوقۇپ ئاتالغان
كىتابچىگە ئىگە ئەقلى ھوشى جايىدا، زېرەك ھوشيار ئەخلاقى
مەجبۇرى ھەرقاچان كىشىنى جەلپ قىلىدىغان 20 نەچچە ياشلىق
ئوقۇغۇچى ئىدى. ئۇ بىزنىڭ ئۇستازىمىز بولۇپ بىزگە دەرس بەردى

1985 - يىلى 20 - ئاۋغۇست ئەتراپىدا قوربان ھېيتى
[redacted]
كەلدى. شۇ قېتىمقى ھېيت مۇبارەكنى [redacted]
باشقىدىن كۈتۈم قالغان 100 كويى بولدى 200 كويى چىقىم قىلماقچى بولۇپ
120 - كويىغا بىر قوي ئېلىپ قوربانلىق قىلدۇق. كوچاردىكى
بىزگە يارىغان 8 دوستلار شۇ كۈنى ئەزخىلە كۆرۈشۈپ
كۆرۈشۈپ ئۆتۈشكەندە بولساقمۇ ھەر بىر ئۆيۈمىزنىڭ گۈزەللىكى
قاندۇرالىدۇق ئوبدان غوپۇرسىنى ئۆتكەنلىكى. سىڭلىسى
تۇرسۇنخان بولۇپ تۇرسىمۇ قىلالمىدى. ھەممىمىز دەرتنى
ئۆزىمىز باشقا كىشىمىزگە يەتكۈزۈپ خۇشال خۇرام
ھېيت كۈنىنى شۇنداق ئۆتكۈزدى. شۇ كۈنى ھەممە دوستلار
بىزگە ئولتۇرغان ۋاقتىمىز تۈگىمەي بازارغا بېرىپ قوغۇن
ئەكىرىپ دەپ ۋېلىسىپىتنى مىنىپ چىقىپ بازارنىڭ قىبلە تەرىپىدىكى
چوڭ [redacted] مەسچىتنىڭ ئۈستىدىن بويىغا بېرىپ [redacted]
يېڭى مەيدانى ئۈستىگە قوغۇنغا چۈشۈپ قولۇمنى يۇيۇپ
سۇ بىلەن يۇيۇپ ئولتۇردۇق. ئۆزىمىزمۇ سىزمىشكە ھالىدا خىيال
دۇنياسىغا غەرق بولۇپ [redacted] بىر سائەتتەك ئاندىن ئولتۇرغان
ئوخشايمىز. بۇ يەردە [redacted] بۇ بىلەن كىشىنىڭ كادىرى.
بىر ۋاقىتتا ئىسمىنى كاتىپ ئەتىيازدا قاراپ يەنە ئولتۇرۇپ
قالدىم. بۇ زادى نېمە ئۈچۈن؟ ?.? [redacted] زادى نېمە ئۈچۈن؟
• ھەر بىر ئادەمنىڭ [redacted] يۈرەك ئاتالمىشى
ئەرك ئىچىگە يوشۇرۇنغان نازۇك سېغىنىشى ھەتتا
ھېچ كىمگە دېگىلى بولمايدىغان پەقەت ئۆزىمۇ كۆيەلەپ
يېتەلمەيدىغان ھېچ قانداق تەرىپى تونىغان ئۆزىنىڭ

تونۇشتۇرالمايدىغان بىر خىل كەمالاتى بولسا كېرەك؟.
ئۇ زادى نېمە______؟؟.؟.؟؟.
مەن ئۇستازىمنى بويىدىن قايتىپ بازارغا كېلىپ ئىككى قوغۇننى
ئېلىپ ۋېلىسىپىتقا مىنىپ «بۇ ۋېلىسىپىتنى ئاغىنەمگە بارغان كېيىنكى ھەپتىسى
180 كويىغا ئالىمەن دېگەن قارىسام بازاردىكى ئالغان ئىدۇق» دوستلىرىمنىڭ
قېشىغا كەلدىم. بۇ ھېيتمۇ خۇشال خۇرام شۇنىڭ بىلەن ئاياقلاشتى
دەرسىمىزمۇ خېلى ياخشى ئۆتۈۋاتىدۇ. ھاجىمكام ھەر ھەپتە
تېخى كەلمىدى. ئابدۇكېرىم قارى بىلەن ئىككىمىز كۈندە ۋەزلىرىگە
ئاڭلىشىمىز [redacted] كوچاردىكى بىلەن بارغان قىبلىدىكى
دوستلىرىمىز بىلەن بىرگە بولدۇق. ئۇ 6 دوستىمىز [redacted]
[redacted] بىر ئۆيدە يېتىپ قوپالماي تاماقنى مەسئۇدخان ئاچام [redacted]
قىلىپ بېرىدۇ. . . . . ئۇلار ھەر ھالدا خېلى كۆڭۈللۈك
ئۆتكەن بولسىمۇ ھەر بىر ئادەمنىڭ مەجبۇر خاراكتېرى
تۇرمۇشى [redacted] ئادىتى كۈندىلىك ئىش پائالىيىتى، شەخسىيەتكە
بولغان [redacted] قىزىقىشى، كەيپىياتىدىكى ئۆزگىرىشلىرى ئوخشىمايدۇ
[redacted] بولغاچقا ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى [redacted] دوستىمىز
ئابدۇسالامجان باشقا ئۆي تېپىپ ئايرىلىپ چىقىپ كەتتى
ئابدۇسالامجان ئاشقار بىلەن كۆرۈشۈپ ئولتۇرۇپ
ئۆمۈرلۈك دوستىمىز بولدى. مەن بۇرۇندىنلا بۇ دوستىمغا
قىزىقاتتىم. بۇ ئاغىنىلىقتا ماختاشقا بولغان كۆڭلۈمدىمۇ
بۇ نەچچە قېتىم كۆرۈشۈپ بىلەن ئىككىمىز تېخىمۇ يېقىنلاشتۇق
بۇ داۋاملىق قىزىقىش كەيپىيات بىلەن كۆرۈشۈپ تۇراتتۇق

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئابدۇرېھىمجان [redacted] تادىرى دوستا ۋە باشقا ھەرخىل
كىتابلارنى بېكىتىپ داۋاملىق ئوقۇتۇپ تۇرىدىغان ئازدۇر
كۆپ بىرلەرنىڭ بېرىپ تۇرىدىغان ئاجايىپ دوستانىلىكى
ئازدۇرى بولغاچ باشقا دوستلىرىمنىڭ بىر ئاز كۆڭلىنى
ياقمىدى. ۋاقىت ئۆتتى قالسام مېنىڭ كۆڭلۈم ئۈشۈمۈ
ياقمىدى [redacted] چۈنكى بىزنىڭ شۇ ۋاقىتتىكى
ئاساسىي كۆزقارىشىمىز قورۇق ئەمەس ئازراق ھەممە
زېھنىمىزنى ئۆزىمىزنىڭ دەرسىگە مۇقىم تۇتۇپ تۇرۇش بىلەن
بىرگە بىز سىياسىي ئۆگىنىش مەيدان ئىشكالىلىرىنى دوستا
مۇشۇ دەۋرىدىكى باشلاپ ئۆزىمىزگە ئىشەنچ تۇرغۇزۇش ۋە
بىر-بىرىمىزگە بولغان مۇناسىۋەت ئۆزئارا ئىشەنچنى ئىشكىلا نەۋرەت
تۇنجى ئېتىشى [redacted] ۋە يەنە ئىشلەپ [redacted]
ئىشلارغا ئادىل مۇئامىلە قىلىش ئاخىرى كەپىدىن تۇرغۇزۇش.
ئاللا تائالانىڭ بىزلەرگە [redacted] بېرىدىغان خۇسۇسىي
ئىبادەت نەرىنى قىزىق ئىش قارىماي كەينىدە قالسا
ئۇرۇندۇقنى [redacted]
قالماقچى بولغان - ئۆزىمىز ئالاھىدە كۆڭۈل بۆلىشىكە
ھەر قانداق ئىشلارنى مەسىلىلەرنى بىلىنىپ قالسا -
يېڭى ئوقۇغۇچىلار بولۇپ قالدى ئىشلەيدىغانلار
ئىبارەت [redacted] ئىدى.
كېيىنكى ئونلارچە بىر دوستۇم ئابدۇرېھىمجانغا بىر ئاز
ئازار قىلغان يەرلىرىمۇ بولدى. بۇ ئىشلار

شۇنداق خورلىنىسىلەر! .. نېمە ئۈچۈن بىز ئوقۇغۇچى ئاشۇ ئادا
بېكىتىپ قالسىلا بولماپتۇ؟ بىزنىڭ ئالىمدىكا نېمىمىز بار؟
ئاخىرى مەجبۇرىمىز بولغۇ؟ ھەر بىرىمىزدە خاتالىق
يا كەمچىلىكلىرى بولسا ياردەمدە بولۇشى ھەققىمىز بارغۇ؟
بېكىتىم مېنىڭ ئاشۇ ۋاقىتتىكى تەرەپدارىم بولۇشى مۇمكىن!
بىزنىڭ ئىككىچىمىز تەلەپ ئىشلەر. بۇ دوستۇم
بىز بىرگە ئاكىنا نەزەرگە ئوقۇمايدىغان بالىلار بىلەن بىرگە
يېتىپ قوپۇپ بىزلەرگە قارىتا ئەپىسىيەتسىز ئوتىغۇسى [redacted] يەيدا!
بولغانلىقىدىن ئىدى. بىز ئاشۇ دەرىجىدىكى سىياسىي بىلەن
ھەمدە بولۇشقا يارىماسمىزمۇ؟..??
ھەر قانداق ئەقلى ھوشى جايىدا! ۋە مۇئەييەن ئالاھىدى
ئوقۇغۇچىغا ئىشەنچ بىر ئادەم ئۆزىگە ئىشەنچى ئۆزىنى
قەدىرلىشى ئۆزىنىڭ ئالىيغان يولىغا نىسبەتەن يېڭى تەلەپلىك
بېكىتىپ قالسا [redacted] تۇنجى ئىشەنچلەشمىسە تىلسى
كەمچىلىكىنى تونۇتۇپ تۈزىتىشكە ئىلھام بەرمەسمۇ؟؟
1985 - ئوقۇش يىلىنىڭ ئاخىرلىرى ھاجىتىم ھەر دەرسكە
كەلدى [redacted] كۆپ نەچچە چاغلاردا ۋە ئوقۇغۇچىلار ھاجىتىمنى
كۆتۈرۈلگەنلىكى چۈشەندۈرگەن [redacted] ئەشۇ ئىشقا ھاجىتىم مېنىڭ
كۆپىنچە كۆپ ئۇرۇشۇپ قايتىپ چۈشەندۈرگەن ئىدى
دەرسلىكى دەرسىنى باشلىماقچى.

مۇشۇنداق مۇھىم پەيىتتە دوستۇم ئابدۇشۈكۈر قارى
قاتتىق ئاغرىپ قېلىپ، دوختۇرخانىدا ياتاقتا ئالدۇردۇق
ھاجەتمەنلەر ھەر جايلاردىن توختىماي سالامەتلىكىنى سوراشتى
تەبىئىتى ئۆچۈپ ئادەملەر بىلەن ئالاقىسى ئۈزۈلمىدى
شۇ جەرياندا ئابدۇشۈكۈر قارى بىر ئاز ياخشىلانغاندەك
بولدى. بۇ قېتىمقى كېسەل يېڭىۋاشتىن قوزغىلىپ زەئىپلىشىپ بولغاچقا
ئۆز ئۆيىدە داۋالىنىشقا توغرا كەلدى لېكىن ۋاقتى قىسقا، كېيىنچە
قىيىنچىلىق بولغانلىقى سەۋەبىدىن دوختۇرخانىدىن چىقىشقا
توغرا كەلدى. دوستۇمغا ھەر كۈنى 2 ۋاق 3 ۋاق تاماق ئاپىرىپ
كېلىشىمچە بىللە تۇردۇم. كەچ سائەت 11 لەردە قايتىپ باشقا
دوستلىرىمنى بىلىپ تۇردۇم.

دوختۇرخانىدىن چىققاندىن كېيىن دەسمىيە ئۈچۈن ئۆيىگە ئابدۇشۈكۈر
قارىغا داۋالاش ئۈچۈن مەسئۇل بولغان دوختۇر ئەخمەتجان»
بىلەن كۆرۈشتۈم. ئۇ ئادەم دەسمىيە ئۈچۈن 600 كويىنى
ئارتۇقراق پۇل كېتىدۇ دېدى. بۇ كىشى بىر دوختۇر بىلەن
مەسلىھەتلىشىپ قويدۇم. بۇ پۇلنى كۆتۈرەلمىگەن بولدۇق بۇ گەپنى
ئابدۇشۈكۈر قارىغا دېمىدىم. بۇ گەپ جەھەتتىن ئەنسىزلىك بولۇپ ئىدى
ئابدۇشۈكۈر قارىنى ئۆيىگە ئاپىرىپ قويۇپ قايتىپ كېلىپ 20 نەچچە كويىلىك
دەسمىيە بىلەن ئىشلىتىپ ئاياغلاشتۇرۇپ تولۇقلىدۇق.
ئەخمەتجان دوختۇر ئاتۇشلۇق بولۇپ خىزمەت مۇناسىۋىتى
بىلەن ئاتۇشتىن ئۈرۈمچىگە كەلگەن 45 ياشلىق ئوتتۇرا ياشلىق
ياخشى ئادەمدەك قىلاتتى
دوستۇم دوختۇرخانىدىن سالامەت قايتىپ چىققاندىن كېيىن
ئەتىسى چۈشتە بىز ئىككىمىز بىرلىشىپ بازارنى ئايلىنىپ

كۆڭۈل بولساق دېدى بولىدۇ دەپ ئىككىمىز بىللە بازارغا چىقتۇق
دوستۇمنى قولىدىن تۇتۇپ بازارنى ئايلاندۇق بىر مۇنچە نەرسىلەر
سېتىۋالدۇق. بىز بىر قوي ئېلىپ كۆلتۈرۈپ گۆشىنى ھەممە يەرگە بۆلۈشۈپ
بەرگەن بولۇپ يېقىندا 6 دوستۇمنى چاقىرىپ ئابدۇشۈكۈر قارى بىلەن ئىككىمىز
ئىشلەتكەندۇق ئاشۇ قويغانلىق تۈگىمىسى شۇ كۈنى بىر دانە سولياق
خالتىغا سېلىپ ئاپىرىپ كەلگەن ئىدىم «سېتىۋالامسىز دەپ» بەلكىم
ئادەملەر تۈگە بازارغا چىققان بارغىنىمىزدا يامانلىقى يوق ئادەمنى
ھېچ ساتقان نەرسىسى ؟ دەپ تونۇلغان ئىدى بىر ئادەم
بولماي سۇئال سورىدى. ئۇ ئادەم ھېچ دەپ ۋاقىتلىق قويدى.
ئۇ باشقا بىر دوستنى چاقىرىپ ئىكەن دەپ ئۇيالىشىپ ئىدى
كېيىن قارىسام غەزەپ ئاچچىقى كېلىپ بىز بىلەن ھېسابلاشتى
ئادىشى تالاشقان ئىدى. ئۇ 30 ياشتىن ئاشقان ئەۋرە
بولسىمۇ ئۆزىنىڭ دەرىسى ھەقىقەتەن بولغىنىنى ئاپىرىپ كەلدى.
ئەمدى تونۇشۇپ قالغان يولدىشى ئىمىن دەپ تەييار بولۇپ
تۇرسام بىر ئىككى ئادەم ئارىغا چۈشۈپ ئاجرىتىۋەتتى.
بىز ئۆز ئارا موڭدىشىپ سودىگەر بازىرى بىلەن ئۆيگە قايتىپ كەلدۇق
1985-يىلى دېكابىر ئايلىرى دەسمى دەرىسى باشلاندى. بىز بۇرۇنقى
كۆلتۈرۈلگەن تۇغۇلغان ئۆيىمىزدىن 10 ئايدا قۇرۇلۇپ قالغان
ئاياللىرىمىز 30 نەچچە ياشلار ئىدى بىز ھاۋاسىغا
كۆچۈپ چىقتۇق بۇ ئۆيلەر يېڭىچە خېلى ياخشى
سالىنغان ئۆيلەر ئىدى. ئابدۇشۈكۈر قارى بىز ئۆيگە كەلگەندە
كۆلتۈرۈپ دەرىجە ھۆكۈمىتى ۋاقتىمىز ئەتىسى تالاپ

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

نوقتىلىق مەسىلىلەرنى، ۋە يېڭى كۆزقاراشلىرىمىزنى
ئوتتۇرىغا قويۇش بىلەن ھەرخىل مۇلاھىزە ۋە مەسلىھەت
ئېلىپ بارىمىز؛ تىلغا ئېلىشقا ئەرزىيدىغىنى شۇكى
ئاشۇ ۋاقىتتا بىزنىڭ مەيدانىمىز ۋە ئىشى باتالىيەت
بولمىغۇ ئاجايىپ پوتېنسىيال دوشمەن كەتكىنى
ئىدى. ھەرقانداق ئىشلارغا مەسئۇلىيەتچانلىق
بىلەن جىددىي قارايتتۇق.
بىزنىڭ پوتېنسىيال ~~[illegible]~~ مەيدانىمىز
بىتەرەپ ئىدى بىمىز؛ قورقانچاق ئەمەسنىڭ بولۇپ قالغىنى
ئالىي ئوقۇش بىلەن مۇلاھىزە قىلىشتى. كۆزىمىزنى ئۆزىمىز
ئاچتۇق. ۋە بەزى سەۋەبلەر بىلەن سالاسىنىڭ مەسىلىسى
«ھېچ بىر جەريانىدا بىزنىڭ بولۇپ قالغىنى»
ئۆگىنىش ۋە ئۆزگەرتىش، بەزى سەۋەبلەرنىڭ
ۋە ساھابىي كىشىلەرنىڭ ھاياتى ئىشى ئۆگىنىشنى
ئۆگىنىش قىلىشى ۋە ھاياتىمىزنى ۋە ھەربىي ئىشلىرىنى
قولغا ئېلىشىدىغان، ۋە تەلىپىنى ئالاھىدە قالغان
يا ۋە دوشمەن ئىشى سالاھىيەت - ھەممە ئىنسان
لارغا ۋە ئۇلارنىڭ ساداقەتلىك ئىنسانلىرىغا - ئىنسانلارغا
نەپرەت ياغدۇرۇش ۋە ئۇلارنى ۋە تەن زېمىنىمىزدىن
يوقىتىش ۋە ئۇلارنىڭ ئالىي كۈرەشىنى نىيەت
جەھەتتىن قىلىش كۆڭۈل قويۇپ ئىشلىرىمىزغا كېلىشىمىزدە

كىشىلىك ۋە ئاخىر ئۆزگەرتىش قىلدى. بىر نەچچە دەرس ئۆگىنىشنى ھەربىر
يولداش دېگەندەك ساۋاقداش دوستلىرىمىز بىلەن كانزىي ئۆچۈن
تونۇشۇشقا باشلىدۇق. ساۋاقداشلىرىمىزنىڭ كۆپچىلىكى
ئابلىكىم خان، مۇھەممەت ئىمىن قاتارلىقلار ئۆزگىچە ئىنسانلار
ئۆتكۈر خۇيلۇق بولۇپ ھاجىمەتلىك ئوقۇپ قورقۇتقۇدەك بولسىمۇ
بىل بولغان ئابلىكىم ئابلىيىت خان يۇقىرىدىكى
دەرسىمىز ئۆزلۈكسىز تالانت ۋە قابىلىيىتى ئىنتايىن
ئۆتكۈر خۇيلۇق بولغان كۆپچىلىك باشلىدى شۇ يىلى
… ئابلىكىم خۇيلۇق. قەلبىداشلىق دوستلۇق قويغۇسى
بۇ كۆپچىلىكنىڭ ئادەمگە قارىغاندا ئالاھىدە
ئۆتۈشتىن بىر: ئابلىكىم قارىغاندا ئابلىكىم ئابلىيىت
خان يۇقىرى بولۇپ ھەرخىل پەنلەردىكى ئالىملارنى ئىشتىراكلىق
مۇكەممەل ئىگىلىگەن. مەن بىزنىڭ ئىلمىي ئىشقا - تەتقىق
قىلىشقا ئانا دوستى. ئۇ ئۆگەنگەن بولغان ئۆمۈر - ئۇ ئادەم
ئاتقان يىگىت، دەرسلەرنى ئۆزلەشتۈرۈش ۋە مۇزاكىرە
جەريانىدا سۆزلىگەن يۇقىرى مۇلاھىزىلىرى ھەربىر دوستلىرىمىز
ھاياتىدا ئۆزگىچە جەلىپ قىلغان ئىدى. ئۇنىڭ يىتىپ
قويۇشى ياتىقى كۆچىدىن بىز بىلەن بارغان دوستلىرىمىز بىلەن
بىللە بولدى تاماقنى بىزنىڭ ئۆيىدىن يىدى
كۆچىدىن بىرگە بارغان قەلبىداش دوستلار ھەمىشە بىرگە
ئىچىشىپ بىرگە جەم بولۇپ ھەر بىرىمىز دوست ئىدۇق

ئەشۇنىڭ قېشى، كۆزى ئەلقىنى دۈشمەنگە
قارشا قىلىپ كۆرەش قېشى روھىغا ئىگە
بۇنىڭ تەكەببۇرلىقنى ئىبارەت ئىدى.
بۇنىڭ ئۈچۈن باشقىلارنى ئۆزدىن كىچىك ساناش موشۇ بىر
نەچچە يىل ئىچىدە زور تىرىشچانلىق موكەممەل بىلىمگە
ۋە تالانت قابىلىيەتكە ئىگە بولۇش ۋە ئۆزىمنىڭ ئىقتىساد
ساغلام - قۇۋۋەتلىك بەدەن ۋە دوستى ئۆز ئەمگىكىنى
ۋە ئۆزىنىڭ ... باشقىلارنى ... تۇتۇشلىرىنى
ئۆگىنىشى، بولۇپمۇ ئوقۇغۇچىلار ئىشىدىكى ئەھۋال
بولۇپ قالغان ھەرقانداق ئىشلاردا قەتئىي
باشقىلارغا ئىشەنچ ... بولغاچقا ساۋاقداشلىرىم
ۋە ئوقۇتقۇچىلار ئالدىدا يۈز ئابرۇيىم، ھۆرمىتىم
بار ... دەرسلەرنى ئوقۇغۇچىلار ... ئۆزىنى
... بىر ... ساۋاقداش
دوستلىرىمغا ئالدىدا ... ساپ ...
ئۆز ئەرزىمەس ئىدى، گۇناھىم ... ئۆزلىرىمنى
بۇنىڭ ۋاقتىم قالماقتا
... ئىشلار ... كۆرۈنۈشى ...
قاتتىق ... ئىشلار ... باشقىلار
تەلەپ ... بولماسلىق ئۇلارغا قوشۇلماسلىق
... ساۋاقداش دوستلىرىم
... قىلىشىم
دىققەت قىلغان بولۇشۇم موناسىپ

موشۇنداق گۇناھىم بار بولسا ساۋاقداشلىرىمنىڭ
بۇ توغرىسىدا كۆرسەتكەن دەرىجىدىن تاشقىرى ئۇلارغا
تەنە ئاچچىق سۆز بىلەن ... ئىشلىرى بىر يۈرۈش
قالدى بۇنداق ئىشلار ... قوپاللىق
قالغۇچى كەمچىلىكىنى ... بولمىغان
... بولغان ئىشلار ۋە دەرسكە دىققەت قىلماسلىقنى ...
تۇرۇشنى ... مەشغۇل ئىدىم
ساۋاقداش دوستلىرىمنىڭ كارىدىكى ... تۇغرۇلۇق
ئەگەر سۆزلەر ... قاتتىق ... ئىشلار
ھەر ... بۇ ... ساۋاقداش ... خۇراپى
پاتالىيەت ... ئاتالغان ... بوھتان ئەگەر
سۆزلەر پەيدا بولغانلىقى كىيىنكى ... قولۇم
دوستلىرىمنى ... كاپالەتلىك قانۇنلۇق
... كۆرسەتكەن ئىدىم، ...
ئىشلارغا ... قاتتىق ... دەرىس
ئوقۇشىمنى ... زورلۇق ئىدى. ...
قاتتىق ... ئۇقۇغۇچىلار ئىدىم. ئەگەر بۇ يەردە
... ئۇقۇمىساق ...
... بولۇپ ... ئوقۇغۇچى ...
بولغان ... ئىشلار ...
ئەمەس ... - ئىشلار قاتتىق
... ئوقۇش ...

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

شۇ يىلى قىشتا شايارلىق قەلبىدانى دوستۇممۇ ئاتايدۇ دېيىشىم،
جانىم خەبەر قىلىپ ئۇچاردى ئايار دوق.
يەنە شۇ يىلى كۈز ۋاقتىدا ئوچارلىق ئىشلىغان ئوقۇغۇچىلاردىن
تاھىرجان، راخمان قارىلار «شائىر» ئوقۇغۇچىنى ئاغىلىقتا
باردى. ئۇ ھەربىي ۋىلايەت ئاھالىدىن كەلگەن ئوقۇغۇچىلار
كونسۇلخانىغا كۆرۈشكە باشلىدى.
ئۇستازىمىز ئابلىتىم مەخسۇم ھاجىئاكام ھەر كۈنى 4 سائەت
مەخسۇس دەرس ئۆتۈشكە مەجبۇر ئىدى. ماجۇنى
بىز بۇلغە ئوقۇيدىغان ساۋاقداشلىرىمىزمۇ چوڭدىن ئارتۇق
بولغىنىمۇ ئىككى ۋاقتىدا دەرس بولىدۇ. بىزدىن يوقىرى
دەرس ئوقۇيدىغانلارمۇ ئالى نەھجىدە يېتىپ ئولار ئىچىمۇ
ھاجىئاكام ئۆزى دەرس بولىدۇ.
بولغۇدىنى ئۆتۈپ دەرس ئوقۇيدىغانلار نەھجىدە بوزگە
يېتىپ ئۇلار ئىچىمۇ بىر ۋاقتىدا دەرسنى ھاجىئاكا
ئۆزى بولىدۇ. ئەمەل ھاجىئاكامنىڭ ئۈستىدە ئىشى
ۋەزىپە بەكمۇ ئېغىر ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ياشنىپ
قالغان. ھەم يۈرەك كېسىلى بار. ئۇ كىشى ھەممە
جاپا-مۇشەققەتكە قەتئىي بەرداشلىق بېرىشكە ئىرادە قىلىپ
بەل باغلىغان ئىدى.
ھاجىئاكام ئەسلى خوتەن ۋىلايىتىنىڭ ئۇچما ناھىيەسىدىن بولۇپ
كىچىك ۋاقتىدا دادىسى بىلەن ھەججە بارغان. شۇ مۇناسىۋەت
بىلەن ئۇ يولدا كېسەلگە ئىلىنىپ زىيارەتتە بولغان

[redacted] ھاجىئاكامنىڭ دادىسى مەۋلانە ئابدۇلجەلىل ھاجىم، ئۇيغۇر
مىللىتى ئىچىدە مەشھۇر ئاتاقلىق ئالىم مۇدەررىس بولۇپ
ئىشلىگەن دوختۇر ئىكەن كىشى ئىكەن. ئۇ كىشى ئاتاقلىق
مەشھۇر ئىشلىگەن مۇدەررىسلىك ئىسلاھاتچى ئاتايدۇ قادىر
داموللامنىڭ شاگىرتى [redacted]. ئۇ كىشى 1937 - يىلى 7
خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ تىنماي ئۇچىغا چىققان كىشىلەر جالالى
شىڭشىسەينىڭ تۇتقۇن قىلىشىغا ئۇچراپ شېھىت
بولۇپ قۇربان بولغان.
شىڭشىسەي 1930 - يىللىرىنىڭ ئاخىرى بولۇپ قىشقىلىق
سىياسىي تۈزگۈچىنى قالغان شۇ قىسمىدا تۈرمىگە تاشلاپ
ئۆلتۈرۈۋەتكەن ۋەتەنپەرۋەر ئالىملار، زىيالىيلار، كىشىلەرنىڭ
يارىتقان ئىشتىپاقلىق ۋە باشقا سانى ھېسابسىز بولۇپ
نەچچە تۈمەن ئېلىنغان، ئۇيغۇر مىللىتىنىڭ ئىشلىغان [redacted]
كىشىلەر [redacted] شىڭشىسەي كىمگە ۋەكالەت قىلىدۇ؟
كومىنداڭ كىمگە ۋەكالەت قىلىدۇ؟؟..
ئۇكسەنداڭ كىمگە ۋەكالىتى قىلىدۇ؟؟...
دېمەك ھەممىسى بىر جاھانگىرلىكنىڭ يولتۇقى ھايۋانلار
ئىكەنمۇ؟!؟!!. مۇشۇلارنىڭ ھەربىرىنىڭ
تارىختىكى قولى قانغا بويالغانلىرى قالدى؟؟!؟.
ھەربىرى ئۆز دەۋرىدىكى ئۇيغۇر مىللىتىگە قانخورلۇق
بالايى ئاپەت ئېلىپ كەلتۈرمىدىمۇ؟؟؟.
مۇشۇلارنىڭ ھەممىسىگە تارىخ گۇۋاھ ئەلۋەتتە!

1960-يىللار مۇھەممەت ئىمىن بۇغرا ئەنقەرەدە
جاڭچىشىغا شۇنداق دېگەنىكەن:
ھازىر گومىنداڭ ھاكىمىيىتى خەتەرلىك ئەھۋالدا قالدى
ئەگەر كەلگۈسىدە گومىنداڭ ھۆكۈمىتى سورۇشتە مۇشكۈل
سىزنىڭ قولىڭىزدا ھوقۇق بار ۋاقتىدا، بىز ئۇيغۇر
مىللىتىنى نەزەردە تۇتۇپ، شەرقىي تۈركىستاندىن ئىبارەت
ئۆز ۋەتىنىمىزنى قايتۇرۇپ بېرىشكە ماقۇل بولغان بولسىڭىز
بىزمۇ مۇستەقىل ياشىغان بولساق، بۇ سىز ئۈچۈن
دۇنيا سىياسىتىدە چوڭ بىر تۆھپە بولغان بولاتتى
دېگەندە. جاڭچىشى جاۋاب قايتۇرۇپ شۇنداق دەيدۇ
سىز «مۇھەممەت ئىمىن بۇغرانى دېمەكچى» ئۆز مىللىتىڭىز
نىڭ مىللەتچىسى - ھىمايىچىسى، ئەلبەتتە مەنمۇ
«جاڭچىشى ئۆزىنى دېمەكچى» ئۆز مىللىتىمنىڭ مىللەتچىسى
- ھىمايىچىسى: [redacted] دەپ جاۋاب بېرىپتۇ!
مەسىلەن، سەيپىدىننىڭ «ئۆمۈر داستانى» دېگەن رومانىدا
شىڭشىسەينىڭ 1970-يىللار ئۆز كىتابىدا دېگەن سۆزىنى
نەقىل كەلتۈرىدۇ. شىڭشىسەينىڭ سۆزى: «مەن شىنجاڭنى
زور ئىگىلىك بىلەن دۈشمەننىڭ قولىدىن ساقلاپ
جوڭگو زېمىنىنىڭ ئايرىلماس بىر قىسمى قىلىپ
چوڭ تۆھپە قوشتۇم» ئۇنىڭ بىلەن

چەتئەل ئەجادىيوزچىلىرىنىڭ «ئامېرىكا، ئەنگلىيە،
سوۋېت ئىتتىپاقى» بۇ ئۈچ دۆلەت زېمىنىنى جوڭگوغا زېمىندىن
ئايرىۋېتىشىدىن، ئىنقىلابچىسى ئۇيغۇر مىللىتىنىڭ
«تۈرك» دېمەكچى ئۇچرىشىدى «شەرقىي تۈركىستان
قۇرۇپ مۇستەقىللىق تەرغىب قىلغۇچىلىرىدى» ساقلاپ قالدىم دېگەن!
دېمەك [redacted] ھەربىي دەۋرىدىكى
ھاكىمىيىتىنىڭ ھەممىسى ئۆز مىللىتىگە تايانغان ۋە ئۇلارنىڭ قالدۇقىغا
ھەربىي ھوقۇقدارلار ئۆز مىللىتىنىڭ ئالاھىدە ھىمايىچىسى ئىكەنلىكى
بىزگە دەۋرىدىن بىلىنىپ تۇرۇپتۇ! ئاق چاپانلىق سولالىسىدىن تارتىپ
ھازىرغا قەدەر خىتاي مىللىتى ۋە ئۇلارنىڭ قالدۇقىغان
ھەربىي ھوقۇقدارلارنىڭ مىللىتىمىزگە قايسى بىر [redacted] زىيانكەش-
لىكى قالمىدى؟؟؟ ....
ئۇلۇغ ئالىم ئۇستازىمىز ئابدۇلكېرىم مەخسۇم ھاجىم موللا ئىسنىڭ
40-يىللىرى ئاتاقلىق شۆھرەت بىلەن ئالاھىدە دىنىي ئالىم
بولۇپ، ئوقۇغۇچى يېتىشتۈرگەن ھەمدە يازغان ھاياتىنى ۋەتەننىڭ ۋە مىللەتنىڭ
ئەركىنلىكى، ئىستىقلالى ۋە ماڭارىپ ئىشلىرىغا ئەقىدەم قىلىپ يۈكسەك
ئۈمۈت ئىشەنچ بىلەن بىر ئۆمۈر قەدەمىنى باسقاندا، بەختكە قارشى خىتاي
ئۈنسىرلىرى ۋەتەننى ۋە مىللەتنى ئۇستىگە ئۇستىلەپ ئاياغ ئاستى
ئىخرىجى بىلەن ۋەھشىيانە جەبرى-زۇلۇم قىلىپ ئاۋارە بولغان بىر قالىپ
مىللەتكە جەۋرى-غۇسسە دەھشەتلىك «يېڭىشلىق ئاقىۋەت»-ئازابلىرىغا
كەلتۈردى. مەلۇم سەۋەبتىن ھاجىمكام 20 نەچچە يىللىق پاشالىق باھارىنى
ۋە قېرىلىق دەۋرىگىچە ئىشخو ئۇقۇتقۇچى ئازغۇ ئازابلىرىنى مۇشۇ
خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ جازالىرى مەيدانىدا ئۆتكۈزۈپ-تۈنىگۈن ھەسرەت
بىلەن ئۆتكۈزۈپ، 1980-يىللاردا ئاللانىڭ ئاتىسى بىلەن
سالامەت ئايلىنىشقا قايتىپ چىققان ھەمدە بۈگۈن ئۆتتۈرۈۋاتىدۇ

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

قالغان قاغىلىق ناھىيىسىدىكى ئانىسىدىن يېنىك - ئىسىم ماكارىپ
بىلەن شۇغۇللانغان 1985 - يىلى 64 - ياشتا غوجىستىن قاغىلىققا
بارغان ۋە ئىشخانىدا ھاجىمكامدا ئوقۇپ تۇرۇۋاتقانلىقى يىلى ئەتراپىدا
بولغان ئوقۇشنى پۈتتۈرۈۋېتىپ ئاز قالغان ئۆزگە ئورۇنلاردا ئوقۇغۇچىلار
باركەن «ئوموملاشتۇرۇش مۇھەممەد ئىمىنجان، ئاباسخان،
مۇھەممەد ئابلاخان. ئاباسخان. ئەخمەتجان. ئاماناخۇنلار»
مانا موشۇ قانات ئادەملەردە ئىقتىدارلىق ئالغان شېئىرلار
ئوقۇغۇچىلار 1989 - يىلى ئەتىيازدا دەسلەپ ئوقۇشنى پۈتتۈرگەن
[illegible] باشقا ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئەرك ئالغانلىرى بولۇپ
تەرەپ بىلەن دىنىي ئالىملار، قانات ئادەم ئوردۇدا ئالدى.
مانا بۇ دوستلار، ھازىرقى زامان ئۇيغۇر مەكتەپلىرىنىڭ يېڭى ئۇستازلىرى
ئىسلاھاتى دوھقا ئىشى مەدرىسەدە چىقىدۇ!
1985 - يىلىنىڭ ئاخىرى ئوچارلىق ئوقۇغۇچىلاردىن يەنە ئابدۇل ئەزىز قارى
ئابدۇمەجىت قانات دەك يېڭى مۇنەۋۋەرلەرنى ئۇيغۇرى بار ئىدى
1986 - يىلىنىڭ باشلىرىدا قوزغىلىپ دەشتە ئاغرىپ قالىپ
دوختۇرخانىدا يانا ئاقنا ئالدۇرۇپ قويۇپ دوختۇرخانىدا بىر ئاي
ئەتىۋارلا ياتتى. شۇ چاغدا بىر كۈنى قوزغىلىپ دوختۇرخانىدا
قاتتىق ئۆزگىچە قالىپ ئاسما ئۈچۈن سالدى ھوشىنى بىلمەي
نەچچە ئالدۇرۇپ ئۇكىسىنى بىلەن بورنىدا دېمىدا ئىش بىلەن
نەچچە كۈن ياتتى نەچچە قېتىم نەسىھەت يوقاپ كېتىپ ئەتە تىنىق
يەنە بولۇپ ئۇنى ئاز ئىچكىنى ئىدى. ئاپام نۇرنىسا
كېچە-كۈندۈز ئوقۇپ يىغلاپ ئاز ئايلىنىپ ھەممىسى چېكىنگە
مەنىۋى ئىستىپادىسى بۇ ئۇممات قوزغىلىپ قاراپ كۆزىمنى
تولىمۇ ئاز ئايلاپ يىغاقتا شەھەر ئالدى بۇ ئۇممات

قوزغىلىپ قايتا ھايات ئىشلىرىنى بېرىلىپ ئوقۇپ قويغان ساپاقنى
چىن قەلبىدىن ئۇقۇپ قالىپ تىلەيتتى. ئاللاھنىڭ بىزنى دەھشەت
بىلەن قوغدىغانلىقى شۇنچە كېيىن كىشىلىكى شىپالىق تاپتى
بىز بەك خۇشال بولدۇق. قوزغىلىشى ساللاللاھۇ ئەلەيھى ساللەم
كەلگەندىكى خۇشاللىق بىلەن ئۆيگە قايتتۇق.
دەرسىمىز ئوتتۇرىدا توختىغان ئۇستازىمىز دېگەندەك ئوقۇمىدۇق ئوقۇۋاتقان
دوستۇم تۇرغان قارىشىمۇ ساللاھىيەتلىكى ھەر ھالدا ياخشى. تامامەن ئىككى
ئاتىسى نىكاھ بىر قازاندا يەيمىز. قاغىلىقنىڭ ھاۋا ئىقلىمى
ۋە ئومومى مۇھىتى ۋە باشقا ھەممە شارائىتلىرىغا كۆرە ئانا ماكانىم
قالدى ھەممە ئىشلار ئاساسەن ياخشى كېتىپ باردى.
1986 - يىلى 1 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدا ھاجىمكام ئۆزى نەچچە كۈن
دەرس ئىلىشنى توختاتتى. شۇ بويىچە تېز بايىدا باشلاپ. دوستۇم
تۇرغان قارى بىلەن مەسلىھەتلىشىپ دىنىي تەشۋىقاتقا ئالىم ئاتۇشلۇق
دوستۇم قارى ئىنى بولۇپ كېلىپ دەرس سالاھىيەتى
[illegible] دوستۇم قارى 1981 - يىللاردىن باشلاپ ئۆزىنىڭ
ئىلمى قابىلىيىتى ناتىقلىق ماھارىتى بىلەن بۇتۇن ئۇيغۇر مەملىكەتتە
مۇقەددەس قىسمەت دىنىنىڭ ھەققانىيەت ماھىيىتى يۇرت ئاتالغان
ھالدا ئوچۇق ئاشكارا ناماينىدە قالغان ئاتالغان شېئىرلىرى
ئىسلاھاتى دوھقا مەدرىسەدە دىنى ئالىم. دۈشمەنگە چاپار
بولغىنى قالىپ بارغان ھەققانىيەت باقالىيەتلىرىگە چىدىماي
زىيانكەشلىك قىلغانلىقى بولۇپ 1988 - يىلى تۇرمىدا سولانغان
كېيىن ئىچى يېرىلىپ كېتىم ئالدى قالىپ ھۆكۈمەت ئازابىنى
مەدرىسەدە ئەنقەدە ئەتكەن. بىز ئىككىمىز شۇ كۈنى يوقالدى

نۇسخىدە تورىدە بىر يېڭىشى كېلىدۇ. بۇ يېرىم كىتاب ئەسلىدە
ئۆچۈشكە بازاردىكى كىتاب ئۆيىدە ئايال ئارغا بولشۇرغۇزۇپ
كىتابقا ئالدۇق. بۇ قىسقارغان بىلەن كىتاب ئاندى ئاتۇشقا
يېزىپ دوستۇم قارىمنىڭ ئۆيىگە تېپىپ كۆردۇق
ئۆچۈشنىڭ ئاياغى ھەر يازالار ئەسەرلىرىدا بار كەن ٦ بابى ٨
بابى بار كەن «مۇقەددىمە ئىككى ئۇق». بۇ ئۆيدە ئەسلىرىدىن
كۆرۈپ قالدۇق. چوڭ ئوغلى ئىشارەت بىلەن سوۋغىسىغا جانتەكە
بولۇپ كىتابلار ئوغلى ١٨ بابى ئەسەردا بار كەن بۇ شۇ
ئۆيدە قوندۇق. بۇ يىلدىن بىلەن دوستۇم قارىمنىڭ
ئايالىنىڭ ئىسمى بىلەن قوندى. بۇ ئىنسى دوستۇم
قارىمنىڭ ئوغلىنىڭ ھەمەللىقىدا ئەبۇ ئۇۋان ئېلىپ
ماڭدۇق. ئەسلىرىدا ئەبۇ ئۇۋان ناھىيىسى بولۇپ
ئاندىن بۇ ھادۇۋ ئەسلىرى قايسى كېيىنچە سانىدىن
١١ ئەسەردا ئېيتىپ باردۇق. بۇ بارساق دوستۇم قارىم
خامان بىلەن ئەتىگەن بولۇپ. خاماندىكى ئادەملەر بىلەن ئۆيدە
تۇرۇۋاتىمىز. بۇ سالاملاشقۇدەك ئوغلى تۇرۇشقاق. بۇنى يانالى
ئۆيگە باشلىدى. جاي ئايىنىسى داستىخان سالدى. بۇ ئۆزىمىزنىڭ ئۆچۈشنى
تۇرۇشلارىنى ئەتتىگەن قوزا ئەتلىرى تۆگۈردى قىسقىچە
چۈشەنچە بەردى. شۇنىڭ بىلەن بىللە. ئۆيدە بولسۇن ئەمەسمۇ
ھاسىل بولىدىغان كىتاب ئەسەردىكى ئۆچۈشنى ئۆچۈشنا...

كېلىدىغان قويىدۇق. ئۇ ياتاقتا بىر دانە ئۇۋان ئالغۇ بولۇپ دوستۇم
قارىم قورققان ئەرزىم ئوقۇلغان لىنىشنى قويۇپ موڭگۇنۇپ ئولتۇردى
ۋە ئاۋازلاپ سوزلەيدۇ قويايتتى . . . .
ئۆچۈش شۇ كۈنى ئېرىپ قالىپ. ئەيىنە مىسىرىمىز موھەممەت ئەلەيھىسسالام
نىڭ يولىۋەرگى بولىدۇ. قازانچىنىڭ دەستىسىنى ئوتتۇرا دەسسە
ئارىمىز بولماي سالقاندا قالساق ئوچۇن مانا موشۇنداق
قازانچىنىڭ ئۈستۈرىسىنى ئوتتۇرىغا ئوغرا قاچا ئەمەس دەپ
بىر موشۇنچە ھەققانى سوزلەرنى قىلدى. بىز جىق ئەسەرلىقا
ئىگە بولدۇق . . . بۇنىڭ شۇنچە قىيىنچىلىقلارنى تارتىپ سوغاتسىز
ئاددىلا ئۆچۈشنىڭ قېشىغا بارغانلىقىمىز ئۆچۈشكە نىسبەتەن تاپ
ياقىمىغاندەك بىر خىل ئەسەرلىقا ئىگە بولۇپ قالدۇق.
دەسمىسى شۇنداق. لېكىن بىز ھو مۇئەييەن چۈشەنچىگە ئىگە ئەمەسمىدە!
ئەمما ئىقتىسادى شارائىتىمىز ئۆزىمىزگە مەلۇم دەرىجىدە ئامال
بىز كېيىنچە سانىدىن بىر ئەسەرلىرىدە ھاسىل ئەسلىرى قالىپ بارغان ھادۇۋا بىلەن
قايتتۇق! قايىشى ۋە ئىختىيارىمىزدا ئۆچۈشكە. ئاللا تائالانىڭ ئىنسانلارنى
ھاياتلىق مەسىلىسىدىكى ھەر خىل ئەھۋال ئوقايلىق سىناقلار بىلەن
سىناپ ھەق-تائالا مەيداندىكى دوستۇمنى پاكىستان سىپاتى
ھەققانىيەت يولىدا مۇستەھكەم تۇرغانلارنى مۇكاپاتلايدۇ
ئۆزى بولىدىغان ئاغمىچىلارنى جازالايدۇ. دەستۇ قايسى ئوغۇسىدىن
يولىۋەردۇ قىلىدىغان بىلەن ئەسلىمىلىرى بەرگەن بولدۇق . . . .
بىز خوشلىشىپ شۇ كېچىسى ئاتا كاناتاي دېگەن يەردە ھادۇۋ
ئەسلىرىنىڭ ئۆيىگە كىتاب بىر دەستە ئالغاچ ئالدۇق ئاندىن

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

بامدات نامازنى ئوقۇپ يەنە ئاۋات ناھىيە بازىرىدىكى قاتناش
بېكىتىگە بېرىپ ئاپتوۋوز بىلەن قەشقەرگە ماڭدۇق
شۇ كۈنى كەچتە قاغىلىققىمۇ سالامەت قايتىپ كەلدۇق
يېڭى دەرىس باشلاندى. كۈندە ناماز دەرىس ئوقۇتۇش مەشغۇلاتىمىز
كۈنسېرى ئالغا ئىلگىرىلىمەكتە. لېكىن قەرەللىك دوستلىرىم ئىچىدىكى چاتاق
خىلمۇ خىل كۆپ دوستۇم كۆرۈم قارى بىلەن ئىشلىشىمىز
بىر ئىشتىكى كىلومېتىر يىراقلىقتىكى ئۆلىمالەردىن پايدىلىنىپ ئوقۇشنى يەنە داۋاملاشتۇرۇشىمىز
ئوقۇش ھاۋادا بىر ئېگىلىشىمىز. شۇ ئىشلارنى چىدىغان بولسا
بول ئوقۇشتىكى سوۋغىنىڭ دوۋللىرىدىن كۆمۈر قالدۇقلىرىنى
يىغىپ ئالغانمۇ كېلىشىمىز. دوستۇم جانىجان قەدىردانىم
ئابدۇللاھ قارى بىلەن ئىشلىشىمىز بىر - بىرىمىزگە قارىشىپ
كۈلۈپ قويىمىز. بەزى كۈنلىرى بۇ دوستۇمنىڭ يوقلۇق
ئۇۋچۇدىن ئەگىشىپ ئىشلىگەن چىڭ بولۇشۇم ھەسرەتلىرىنى
سېغىنىپ كېچە - كۈندۈزى ئازابلانغان: كۆيۈپ يانغان سۆيگۈ
غەمكىن سەنئىتىم خىيال ئېكىرانىغا مۇرەككەپ كۆرۈنۈشلەر
كۆز ئالدىمغا نامايەندە بولۇشقا باشلايدۇ!
ساداقەتمەنلىك بىلەن ئۆتكۈزۈلگەن ساپ سۆيگۈلىك ئوغۇل - قىزلىرىمىز
نېمە ئۈچۈن؟.. ئۇيغۇر سادىقلىرىنىڭ يېقىن ئەۋلادلىرى ئەگىشىپ
ماڭىدىغان ھەقىقەت ھوقۇقىدىن سىزىپ «ئىسلامىي ئەنئەنىۋى مىللىي
تەربىيە ئاساسى ئوبدان قالغان» ھەقىقەت مەشئىلى
مەدەنىيەت بىلەن كۆتۈرۈپ، چىقىشتىن يېرىم ... دىمەكچىلىرىمىز
ياشاۋاتقان بۇ ئۈچۈنلا نېمە دېمەكچى بىلىنىشىپ قالغانلىق ھە؟

ھەقىقەت ئۆز قەلبىمنى مەڭگۈ يورۇتمايدۇ! موقەددەس
ھالدا ھەرقانداق دەرىجىدە ئۇچرىغان ۋە چوڭ بالىلار ئوقۇشتىكى
غەلىبە قىلىپ كۆچۈپ قۇدرىتىنى ئىنسانىيەت ئالدىدا نامايەندە
قىلىمۇ! ئۈچىنچى دائىملىق سۆيگەن، ئۈمىدلىك -
ھەقىقىي ئىنسانلار قاتارىغا قوشۇلغانىدى. شان - شەرەپ
- پەخىرلىك سائادەتكە ئىرىشتۇرىدۇ. ئۆتمۈشكە سەلە قارىغان،
كارى بولمىغان، ھاياتتىن قالغان، قارىشى چىقمايدىغان
خارلىق - ھالاكەت يولىدا كۆچۈرۈپ ئەبەدى - ئەبەدى.
يۇرتدا ئۆزگەرمىگەن تاشلاپ مەڭگۈلۈك قىلىدىغانىدۇ!
بۇ تارىخنىڭ موقەددەس ئىلمى يېڭى!
مۇشۇنداق ئاساسەن ئاستىدا خارلىنىپ ياشاشنى ئۆزىگە
[illegible]!
[illegible] تومۇرى ۋە ئەتراپى ئىنسانلار دەپ بىلگەن، ھەقىقىي
[illegible] ۋە مىللەت ۋەتىنىنىڭ قەدىر قىممەت - شان شەرىپى
ئۈچۈن ئۆز جېنىنى ھاياتىنى ھەرخىل ئۇسۇل بىلەن
ئەقىدە قىلىپ كۆرەشكە ئاتلانغان ئۇيغۇر ئوغلانلىرىنىڭ
بىرى ھەمدە مۇشۇ دوستۇم ئابدۇل ئەزىم قارى. ئەلۋەتتە!
دوستۇمنىڭ ئاتى جاناب ئەزىزىنى قايتا. بۇ دوستۇمنىڭ
ئەگەشمەكچى بولغاندا پاناھ قىلغان ھەقىقەتنى ئىشتىن
قالدۇرغان ھەرقانداق بىر كىشى ئالدىدىكى ئۇزۇن ئۆمرى ئوقۇغانىدۇ
ھە.. ھەرھالدا قەيەرلىكىمىز ئىنقىلاۋى قەھرىمان
دوستۇم ئەزىزىنى قارى، قەدىردان جانىجان دوستۇم

ئەدرىسخان قانارلىق كۆيلەشتە ئىنقىلاۋى دوستلىرىمىز
مانا ھازىرقى زامان ئۇيغۇر ئەللىرىنىڭ ھەقىقانى كۈرەشچان
ئۇۋاچىلارى بولۇپ بۈگۈنكى تارىخ بەتلىرىگە ئۆچمەس
ئىزلارنى قالدۇرۇپ، ئۇلۇغ كۈرەش ھەقىقانىيەتنى كۈيلىمەكتە!
ۋاقىتلارغا ئەركىنلىكتىن مەھرۇم بولۇشقا بەرداشلىق
مەھكۇملۇق ئەركىنلىكىنى ئىختىيار قىلىشى پارلاق ئادەم-
-نىڭ روھى! .. ئادەمنىڭ قىممىتى ئۇنىڭ
دوستلىرىنى ساقلاش - پاك ھەقىقانى بولۇشتا!
ئادەم يەپ - ئىچىش، كۈلۈپ - ئويناشقىلا ئەمەس (ئۈچۈن)
بەلكى ئىنسانى خىسلەت بىلەن ھەقىقانىيەتنى تىكلەش،
ئادالەت بەرپا قىلىش، كۈرەش قىلىش ئۈچۈن ياشايدۇ
ئالىم ياشاشى ئۈچۈن كۈرەش قىلىش ئەمەس
بەلكى كۈرەش قىلىش ئۈچۈن ياشىشى كېرەك!

مانا بۈگۈنكى تۇرمۇشىدىكى قەدىرلىك جانىجان دوستۇم
ئەدرىسخان بىلەن ئەختەممىزنى ئوخشاشمۇ بىر قىسمەت بىلەن
ئۆز قاداشلىرى قويىندا ئۆلۈمسىز ئەللەيگە ئەتمەكتە
قىيامەتلىك قېرىنداشىم بۇ دوستۇم بىلەن 1986-يىلى سېنتەبىر
ئېيىنىڭ باشلىرىدا قاغىلىقتىكى قويىندا ئاشلىرىمىز-
-ساۋاقداشلىرىمىز ھەبىبۇللاجان؟ ئابلىز خانلارنىڭ
ئۆيىدە بىرىنچى قېتىم تونۇشقان ئىدۇق
شۇ كۈنىدىكى سورۇندا ئويچانلىق ۋە قايغۇلۇق

بىرمۇنچە دوستلىرىمىز جۇلغا بولۇشۇپ بەزمە ئەتكەنلىرىمىزنىڭ
سۆھبىتى ۋە ھەرخىل مۇلاھىزە پىكىرلىرى ئاشۇ كۈندىكى
سۆھبەتداشلىرىمىزنى ئاللا ھەقەدە ئۆزگىچە
جەلپ قىلغان - ! دوستۇم ئەدرىسخان ئوغلىندىكى
مەشھۇر ھاجىمنىڭ قېشىدىكى شۇيىلىق قايتىپ
چىققان ئىدى؛ ئۇيغۇر ئەللىرىنىڭ بەختى ئۇستازى
ئىنقىلاۋى زىيالى ئالىم. مەشھۇر ھاجىم
شەرقى تۈركىستان جۇمھۇرىيىتىنىڭ ئاساسچىسى ئۇلۇغ
داھى دىنى ئالىم مۇھەممەت ئەمىن بۇغرا ئاخۇنۇمنىڭ جىيەن
ئىنىسى. مەشھۇر ھاجىكام ئەجاۋۇزچى خىتاي ھاكىمىيى-
-تى ۋەھشى قامىشى تۈپەيلىدىن پۈتۈن ئىنقىلاۋى
ياشلىق ھاياتىنى تۈرمىدە ئۆتكۈزگەن. 80- يىللاردىكى
ئۆزگىرىشتىن كېيىن يەنە ئىلمى ماتارىپ ئاقىلىق ئەۋلادلارنى
ئىنقىلاۋى روھتا ئىشقا قايتا تەربىيەلەپ يېتىشتۈرۈشكە ئۆلگە
بولغان ئاتالمىغان. شۇنىڭ بىلەن ئەدرىسخان، ئەختەم قارىم
دوزى مۇھەممەت قانارلىق بىر تۈركۈم ئاتاغار دىنى ياشى
زىيالى دوستلىرىمىز ئۇلۇغ كۈرەش مەيدانىغا چىققان!
ئاللا تائالا بىزلەرنى قەلب بىرلىكىدە ۋە بىردىن مەڭگۈ
بىرگە قىلغان ئوخشايدۇ. مانا بۇ دوستۇم بىلەن
ھەربىر قېتىم سالاملاشىپ كۆزلىرىمىز ئۇچراشقاندا!

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

يۈرەكلىرىم ئەنسىزلىك سوۋۇتۇپ يايراپ كەتتى!

1986 - يىلى 7 - ئايدا ئۇستازىمىز ئاباسىم مەخسۇم

ھاجىمكامنى قەشقەر ۋىلايىتىدىكى. قەشقەرگە كېلىپ 6 ئايلىق

ئوقۇغۇچى تەربىيەلەشكە ئوقۇتۇشنى قايتا باشلاتتى.

ھاجىمكام قەشقەرگە ئۆزى بىلەن ئازغىنە ئوقۇغۇچىلارنى ئېلىپ

ئەگەشكەن قالغان ھەممە ئوقۇغۇچىلارنى قاغىلىقتا قالدۇرۇپ

ئۆزىنىڭ ئالدىنقى قاتار ئوقۇغۇچىلىرىدىن بىر نەچچىنى

دەرس بېرىشكە ئورۇنلاشتۇردى! قەرەلدىن دوستۇم

ئابدۇلكېرىم قارى قاتارلىق ئوقۇغۇچىلار ھەممە دوستلار جۇشقۇن

ئۇيغۇرلۇق باشقا قاتۇردۇق. ئاخىردا دوستۇم كىرەم

قارى 15 نەچچە دوستلىرىمىز بىلەن بىرگە ھاجىمكامنىڭ

ئالدىدا دەرس ئوقۇماقچى ۋە قەشقەرنىڭ ئومۇمى

ئەھۋالىنى كۆزەتمەكچى بولۇپ ھاجىمكام بىلەن بىللە

قەشقەرگە ماڭدى. مەن قاغىلىقتا قېلىپ كونا لىق

بىرنەچچە دوستىمىز بىلەن ئوقۇغۇچىلار ئىچىدە ئىشلىدۇق

ئىشلەپ ئوقۇش ئاساسى قېلىپ يەنە - ئۆز باتالىيەلىرىمىزنى

داۋاملاشتۇرماقچى بولدۇق.

ئومۇمەن ئېيتقاندا بۇنىڭ ئېلىپ بارغان باتالىيەمىز

86 - يىلدىن تاكى 87 - يىلىنىڭ ئاخىرىغىچە ئاساسەن

بىرىنچى ئوقۇش بىلەن ئېلىپ بېرىلدى. 88 - يىلىنىڭ باشلىرى

90 - يىلىغىچە كەڭ دائىرىلىك ئېلىپ بېرىلدى

مۇشۇ ئىشلارنى باشقۇرغۇچىلار ئېلىپ بېرىلغان خىزمىتىمىزنىڭ

بېسىق ئىشلارىمىز توپ تولغان! بۇنىڭ ئۈچۈن ئۆز دائىرىسى

تەرىپى. بىرىنچى باشقۇرغۇچى ئىچىمىزدە قولۇمۇ. تېشىمىزدە

قولۇق بولۇپ تۇرسا قول بەك خوپ بولۇپ كەتتى!

ئىشلارنى باشقۇرۇپ. ئىچىمىزدىكى توت بولۇشقان قو

ئاساسەن [illegible] يوقىلىپ يوقمۇ بولدى ئەمەسكە

كۆرسىتىپ قالار دەپ. تېشىمىز توت بولۇشقان قولىنى

يوقاتقان! [illegible]

دەمەك ئەسلى توغرا ئوقۇش. ئىچى قولۇق

تېشىمىز يوق بولسا. بىزنىڭ تەربىيەنى قولدا تۇتقا

بولساق خىزمەت نەتىجە ئۇتتۇق بولار ئىدى!!!

1990 - يىلىدىن كېيىن ئېلىپ بارغان ئومۇمى

باتالىيەلىرىمىز ئىچىدە قىيىنچىلىقلارغا دۇچ كەلدى

قولدا بار بىزنىڭ بايدىمىزغا مۇۋاپىق بولماي

قالدى. بۇ ۋاقىتتا بىز كۆپ تەجرىبىلەرگە ئىگە بولۇپ

نەتىجە ئەمەل ئىشلىتىپ ئىشلىتىپ بىلەن باتالىيەنى ئېلىپ

بارسا لىساقمۇ يەنىلا يېڭى قىيىنچىلىقلارغا دۇچ كەلدۇق

ئىشسىزلىكلەردىن يەنىلا خالى بولالمىدۇق!؟.!
[redacted] بۇنىڭدىكى يېتەرسىزلىك. ئىگە سىلى
قەدىرلىك دوستۇم بىلىپ قېلىشىڭىز بىر مۇنچە
ئاپتونومىيە ھەممە ۋاقىت - ھەممە ئىشلاردا ئىلىپ بارماسە
تۇرۇپ ھەرقانداق بولۇش - كىچىكلا مەسىلىلەرنى
بىلمەي تۇرۇپ ھەل قىلغان بولساق بولار ئىدىكەن
بىز ھەرخىل تۈزۈمدە ئىشلەيدىغان سوۋېتلىك يېزى
ۋاقىتلاردا باشقا - باشقا شەھەرلەردە تۇرۇپ قالغانلىقىمىز
تۈپەيلى كىشىلەرنى ئۆگۈتۈشتىن ئىلگىرى يۈز بەردى دېگەنچۇ لاسە
كەلدىم؟!؟! ! [redacted]
مۇشۇ يولدا ئۆگۈتۈشلەرگە ئۆگىتىشى [redacted] بوسۇپ
ئاخىرىغا چىقالايمىز دەپ كىم ھودۇقۇپ قالالايدۇ؟.؟؟
مانا بىزنىڭ مۇشۇ ۋەتىنىمىزدە 50 - يىلىدىن باشلاپ
80 - يىللارغىچە 56 قېتىم ختايلارنىڭ ھاكىمىيىتىگە قارشى
ھەرخىل ئىنقىلابلار كۆرەشلەر بولغان ھەرىكەتلەرنى
ئىلىپ بارغان ئىسيانلار ھەممىسى ختاي ھاكىمىيىتى
تەرىپىدىن ۋەھشىيانە باستۇرۇلغان!
ئەجەبا بۈگۈن دۈشمەن - نىجىس ختاي ھاكىمىيىتىگە
قارشى كۆرەشكە ئىشلىتىش دائىم قىلىمىز. ... ئاتا بۇ
مانا ئەمەسمۇ ئەجدادلارنىڭ. ئەۋلادلارنىڭ.

ئارزۇيۇم - ۋەتەننى قۇتقۇزۇش
غەيرەت ھەققەت ئىگە بولسۇن!
بىز ئۇيغۇر مىللىتىنىڭ ئەجدادلىرى بولغان ھۇنلار
ۋە سەلجۇقلار خانلىقى ئىچىدە ئەسلىدىكى ئىرشاردا
مىسلى كۆرۈلمىگەن تارىخلارنى ياراتقان!
مۇشۇ بىزنىڭ ھۆكۈمرانلىق قىلىش ئىقتىدارى نىجىس ختاي
مىللىتى بىزنىڭ ئەجدادلىرىمىز ھۆكۈمرانلىق قىلغان
دەۋرلەردە قۇل بولۇپ ئاياق ئاستىدا قالغان!؟
[redacted] ئىرشاردا ئاجايىپ ۋەھشىيانە قىرغىنچىلىقلارنى
ئىلىپ بارغان «1200 - يىللار ئەشۇ» چىڭگىزخان
دەۋرلىرىدە مۇشۇ ختاي مىللىتى ئەسلىدە بىزگە
ئاساسەن ئاستىدا قۇل بولۇپ دەپسەندە قالغان
مانا بۇ تارىخنى مۇقەررەر ھەقىقەت
[redacted] زامان مانا مۇشۇ؟ ئىنسانلار ئەگەر
[redacted] ھەر ۋاقىت دەۋر قايسى ئۆلارنى ئاجايىپ
قىسمەتلەرگە ئىلىپ بارىدۇ!
بىز غەلبە قىلىمىز! ئاللاھۇ ئەكبەر!
ھەممە كۆزلىگەن ئاللاغا ئايان!

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى